

Jaarverslag 2014

Inhoudsopgave

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	4
Bestuursverslag	6
1 Woord van de voorzitter	7
2 Algemene informatie	9
2.1 Profiel	9
2.2 Missie, visie en doelstellingen	9
2.3 Personalia	10
2.4 Bestuurscommissies en uitvoering	12
3 Financiële positie en beleid in 2014	15
3.1 Financiële positie	15
3.2 Status herstelplan	17
3.3 Toeslagbeleid	18
3.4 Kostentransparantie	21
3.5 Beleidsontwikkeling	24
3.5.1 Pensioenregeling en uitvoeringsovereenkomsten	26
3.5.2 Beleggingsbeleid	27
3.6 Integraal risicomanagement	30
4 Beleggingen	35
4.1 Markontwikkelingen 2014	35
4.2 Resultaten beleggingsportefeuille	37
4.3 Individueel pensioensparen	43
5 Pensioenen	44
5.1 Pensioencommunicatie	44
5.2 Pensioenadministratie	46
6 Wet- en regelgeving en relevante ontwikkelingen	47
7 Actuariële analyse	50
8 Besturing en toezicht	51
8.1 Goed Pensioenfondsbestuur	51
8.2 Geschiktheidstoets	51
8.3 Gedragscode	52
8.4 Onderhoud fondsdocumenten	52
8.5 Intern toezicht en verantwoording	53
8.6 Extern toezicht	54
9 Verslag Visitatiecommissie	55
10 Verslag verantwoordingsorgaan	57
11 Vooruitblik	62
12 Jaarrekening	64
12.1 Balans per 31 december 2014	64
12.2 Staat van baten en lasten	65
12.3 Kasstroomoverzicht	66
12.4 Toelichting op de jaarrekening	67
12.4.1 Algemeen	67
12.4.2 Grondslagen	67
12.5 Toelichting op de balans per 31 december 2014	73
12.6 Risicobeheer	83
12.7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen	90

	12.8	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2014	91
13		Overige gegevens	96
	13.1	Resultaatverdeling	96
	13.2	Gebeurtenissen na balansdatum	96
	13.3	Actuariële verklaring	98
	13.4	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	100

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

Bedragen x €1.000

	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Aantal verzekerden (per jaareinde)						
Deelnemers, actief en voortgezet	1.708	1.728	1.774	1.714	1.741	1.732
Gewezen deelnemers	578	586	610	624	632	674
Pensioengerechtigden	1.631	1.564	1.469	1.511	1.463	1.401
Totaal aantal verzekerden	3.917	3.878	3.853	3.849	3.836	3.807
Pensioenen						
Feitelijke premie	26.621	28.760	22.573	25.985	25.508	28.950
- Jaarpremie						
- Bijstortingen	0	0	7.831	8.593	0	0
Uitkeringen	38.293	38.327	38.749	39.157	38.405	36.945
Toeslagverlening						
Reguliere toeslagverlening (per 1 januari)	0,1%	0,2% ¹	0,0%	0,5%	0,1%	0,0%
Vermogen en solvabiliteit						
Aanwezig eigen vermogen	111.714	118.479	53.906	32.097	106.972	115.337
Technische voorzieningen	1.243.262	1.035.369	1.078.105	985.686	862.589	791.366
Dekkingsgraad	109,0%	111,4%	105,0%	103,3%	112,4%	114,6%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (PW art. 131)	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	104,1%	104,1%
Dekkingsgraad behorende bij Vereist eigen vermogen (PW art. 132)	114,9%	115,1%	113,4%	113,9%	113,9%	116,5%

¹ Het besluit inzake de toeslagverlening 2013 is in 2014 genomen. Derhalve is dit besluit niet verwerkt in de jaarrekening over 2013.

Bedragen x €1.000

	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Beleggingen						
Balanswaarde	1.360.955	1.154.601	1.125.334	1.008.500	975.032	907.769
Beleggingsopbrengsten	207.403	7.822	124.464	52.867	78.071	95.791
Samenstelling beleggingsportefeuille						
Aandelen	33,5%	34,2%	22,9%	34,9%	35,1%	36,5%
Vastrentende waarden	52,7%	53,4%	62,8%	48,8%	51,9%	52,0%
Vastgoed	7,1%	7,8%	8,1%	8,8%	9,0%	8,6%
Derivaten	6,7%	4,6%	6,2%	7,5%	4,0%	2,9%
Beleggingsrendement						
Jaarrendement portefeuille	18,1%	0,7%	12,5%	5,6%	8,7%	11,8%
Beheerskosten²						
Directe uitvoeringskosten vermogensbeheer	723	710	653	839	512	290
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	1.636	1.671	1.541	1.400	1.595	1.245
Pensioenbeheer (kosten in € per deelnemer) ³	343	502	475	434	PM	PM
Vermogensbeheerkosten, prestatie afhankelijke vergoeding (in % van gemiddeld belegd vermogen) ⁴	0,19%	0,16%	0,17%	0,18%	PM	PM
Transactiekosten (in % van gemiddeld belegd vermogen) ⁴	0,08%	0,10%	0,12%	0,09%	PM	PM

² De pensioenbeheerskosten per deelnemer, de relatieve vermogensbeheerskosten en transactiekosten worden vanaf 2011 gemeten. De jaren waarin de gegevens niet gepubliceerd zijn, worden weergegeven met PM.

³ Voor een nadere uiteenzetting van dit onderwerp, zie paragraaf 3.4.

Bestuursverslag

1 Woord van de voorzitter

Op 1 juli 2013 en 1 januari 2014 is een nieuwe pensioenregeling van kracht geworden voor medewerkers van Gasunie respectievelijk GasTerra. In de tweede helft van 2013 en in 2014 is deze regeling uitgewerkt in definitieve reglementen en is de administratie hierop aangepast. Tegelijkertijd zijn de voorbereidingen gestart voor het aanpassen van de pensioenregeling als gevolg van fiscale wetswijzigingen ingaande 1 januari 2015, het zogenaamde Witteveen kader. Ook de invoering van een gedeeltelijk arbeidsongeschiktheidspensioen is onderdeel van deze reglementswijziging.

In samenhang met de wijziging van een onvoorwaardelijke eindloonregeling naar een voorwaardelijke middelloonregeling, heeft het bestuur het beleid met betrekking tot inhaalindexatie op de hand genomen. Besloten is, na een uitvoerige discussie, het principe van 'last in first out' te hanteren waar dit eerder 'first in first out' was en een verjaringstermijn van 10 jaar in te voeren. Bestaande achterstanden zijn als overgangsmaatregel bij deze wijziging toegekend aan het jaar 2014.

In het verslagjaar is gewerkt aan de inrichting van Integraal Risico Management (IRM). Binnen dit kader zijn de missie, visie en doelstellingen van het pensioenfonds geformuleerd en op schrift gesteld. Hierdoor kan concreter sturing worden gegeven aan het beleid. Vervolgens zijn zowel de financiële als niet financiële risico's in kaart gebracht en is het proces ingericht om de diverse risico's te monitoren en beheersen.

Het fonds heeft een enquête gehouden om inzicht te krijgen in de mate van tevredenheid van medewerkers en gepensioneerden over de diverse communicatiemiddelen. Eén van de conclusies is dat mensen die gebruik maken van de communicatiemiddelen van het fonds, deze ook bovengemiddeld waarderen. De uitdaging is dan ook om het bereik van onze middelen te vergroten.

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen in werking getreden. Deze Code is, in lijn met de Wet Versterking bestuur pensioenfondsen, op verzoek van de minister opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid. Dit vergde de nodige aanpassingen in statuten, reglementen en overige fondsdocumenten. Discussie heeft plaatsgehad over het bestuursmodel. Gekozen is om het bestaande paritaire model met belanghebbenden in het bestuur, een Visitatiecommissie en een verantwoordingsorgaan, te handhaven.

De voorbereidingen zijn gestart om de wijzigingen als gevolg van het nieuwe Financieel Toetsingskader, ingaande 1 januari 2015, te implementeren. Als gevolg hiervan is het risico op korten van pensioenrechten afgenomen, maar staat de realisatie van de toeslagambitie onder druk. Het bestuur heeft zijn zorg over het mogelijk niet kunnen realiseren van deze ambitie bij de werkgevers geuit.

Ook in 2014 was er nog geen sprake van duidelijk economisch herstel. Als gevolg van de dalende rentes in de eurozone, een stijgende levensverwachting en de in het boekjaar verleende toeslagen zijn de verplichtingen van het pensioenfonds toegenomen. Ondanks het positief behaalde beleggingsrendement van 18,1% over 2014 stegen de verplichtingen van het pensioenfonds sneller dan de omvang van de beleggingen en daalde de dekkingsgraad in het verslagjaar van 111,4% naar 109,0%.

Ten slotte kenschetst 2014 zich door de nodige personele wijzigingen. Er waren drie vacatures binnen het Bestuur en twee vacatures binnen het Verantwoordingsorgaan. Tevens is het bestuursbureau uitgebreid om de toegenomen hoeveelheid werk het hoofd te kunnen bieden.

Vooruitblik

De toekomst is en blijft uitdagend. Het Bestuur zal er alles aan doen om de ambities van het pensioenfonds te realiseren. Zoals vorig jaar ook al is aangegeven blijven de veranderingen elkaar opvolgen. In 2015 worden de gevolgen door het van kracht worden van het nieuwe Financieel Toetsingskader verder in kaart gebracht. Aan de hand van een Asset Liability Management studie zal het beleggingsbeleid op de hand worden genomen in de eerste helft van het jaar. In de tweede helft van het jaar wordt een zogenaamde haalbaarheidstoets gedaan, aan de hand waarvan voor de lange termijn de verwachtingen in kaart worden gebracht. Op 1 juli 2015 wordt een wet op het gebied van pensioencommunicatie van kracht. Deze wet koppelt diverse informatiebronnen op het gebied van pensioenen en heeft tot doel het bewustzijn onder de deelnemers te vergroten. Ook worden nadere eisen tot verdere digitalisering gesteld.

Het toezicht op de pensioenfondsen wordt intensiever. De complexiteit neemt toe, mede als gevolg van de veelheid aan regelgeving. Het landschap waarin pensioenfondsen zich bewegen verandert feitelijk in een snel tempo. Het Bestuur heeft mede daarom besloten in 2015 tijd in te ruimen voor het voeren van een strategische discussie over de toekomst van het pensioenfonds.

2 Algemene informatie

2.1 Profiel

Stichting Pensioenfonds Gasunie

Stichting Pensioenfonds Gasunie ('het pensioenfonds') is statutair gevestigd te Groningen en is opgericht op 15 september 1965. De laatste statutenwijziging was op 1 juli 2014. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41009373.

Statutaire doelstellingen

Het pensioenfonds heeft ten doel het zeker stellen en verstrekken van pensioenen en andere uitkeringen aan gewezen werknemers en aan nagelaten betrekkingen van werknemers en gewezen werknemers van N.V. Nederlandse Gasunie (Gasunie) en van de aangesloten onderneming GasTerra B.V. (GasTerra).

2.2 Missie, visie en doelstellingen

Missie

"Stichting Pensioenfonds Gasunie voert de pensioenregelingen uit voor de (gewezen) medewerkers van de N.V. Nederlandse Gasunie en van de aangesloten onderneming GasTerra B.V. Het is de ambitie om een duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds te zijn dat de (financiële) verwachtingen van zijn deelnemers nu en in de toekomst kan waarmaken. Het pensioenfonds bewaakt de balans tussen kwaliteit en kosten, communiceert duidelijk en transparant met de deelnemers en andere belanghebbenden en biedt flexibiliteit aan de medewerkers van Gasunie en GasTerra zodat zij hun pensioen waar mogelijk af kunnen stemmen op de persoonlijke situatie."

Visie

"Transparantie, (intergenerationele) solidariteit en financierbaarheid van het pensioenstelsel zijn belangrijk. Heldere en transparante communicatie zijn van toenemend belang om het pensioenbewustzijn van de deelnemers te vergroten en om de betrokkenheid bij het pensioenfonds te borgen. Het pensioenfonds vindt een afgewogen beleidskader inclusief integraal risicomanagement, efficiënte samenwerking met het bestuursbureau, de sponsor(s) en adviseurs en adequaat toezicht op uitvoerende partijen op het gebied van vermogensbeheer en pensioenuitvoering essentieel en besteedt daar dus veel aandacht aan. Zodoende streeft het pensioenfonds naar een onbezorgd pensioen voor zijn deelnemers."

Doelstellingen

Doelstelling 1: Het op lange termijn zeker stellen van de nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten.

Over een 10-jaars periode is de streefnorm om met hoge mate van zekerheid (97,5%) de cumulatieve korting te limiteren tot 10%. De doelstelling wordt niet meer gehaald als dit meer dan 30% wordt. Deze doelstelling wordt gehaald.

Doelstelling 2: Het waardevast houden van ingegane pensioenen en (premievrije) pensioenaanspraken. Over een 10-jaars periode wordt er naar gestreefd om in 70% van de scenario's een pensioenresultaat van 100% of meer (door inhaalindexatie) te behalen. De doelstelling wordt niet meer gehaald als dit daalt onder de 90%.

Deze doelstelling voor pensioenresultaat, exclusief opbouwkorting, wordt gehaald.

Doelstelling 3: Het verstrekken van nominale pensioenaanspraken en -rechten op korte termijn. Deze doelstelling is gerealiseerd.

Doelstelling 4: Het eigen pensioenbewustzijn en –verantwoordelijkheid vergroten door klantgericht en transparant te communiceren. Naast de standaard communicatiemiddelen beogen de pensioenplanner en de digitale nieuwsbrieven bij te dragen aan het hier gestelde doel. Daarnaast is in het verslagjaar een enquête gehouden op het gebied van de communicatie. In 2015 wordt het communicatiebeleid verder vormgegeven en onderzocht op welke wijze de communicatie verder bij kan dragen aan deze doelstelling.

Doelstelling 5: Het zorgdragen voor een adequate uitvoering van de pensioenregeling.

Naast continue monitoring aan de hand van kwartaalrapportages vindt wekelijks overleg plaats met de uitvoeringsorganisatie. In 2015 wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering onderzocht met behulp van Quinto-P.

2.3 Personalia

Bestuur

Naam	Functie	Benoemd/gekozen door:	Bestuurslid sinds	Einde zittingsduur
A.J. den Herder ⁴	aspirant lid	Ondernemingsraden Gasunie/GasTerra	01-03-2015	01-07-2019*
Mw. J. Hermes	lid	N.V. Nederlandse Gasunie	19-08-2008	01-07-2018*
Mw. A. de Jong-Nonner	plv. secretaris	Pensioengerechtigden	01-07-2008	01-07-2018
P.L. Kwast	secretaris	Ondernemingsraad Gasunie	01-07-2005	01-07-2018
I.M. Oudejans	plv. voorzitter	N.V. Nederlandse Gasunie	01-07-2013	01-07-2018*
C.S. Pisuisse	voorzitter	N.V. Nederlandse Gasunie	01-07-2000	01-07-2016
R. Snijder ⁵	lid	Pensioengerechtigden	01-07-2014	01-07-2018*
M.W.J. de Wilde ⁶	lid	GasTerra B.V.	01-07-2014	01-07-2018

*Herbenoembaar

Bestuursbureau

Naam	Functie
J.G. Hoekzema ⁷	Pensioenbeheer
H.W. Scholtens	Finance & Control
Mw. C. Verkaik ⁸	Manager bestuursbureau
A.W.G. de Vries	Vermogensbeheer

Beleggingscommissie

Naam	Functie
Mw. J. Hermes	plv. voorzitter
I.M. Oudejans	voorzitter
R. Snijder	aspirant lid
M.W.J. de Wilde	lid
W.W. Boonstra	extern adviseur
R.A.H. van der Meer	extern adviseur
H. Schuijt	extern adviseur

⁴ De heer Den Herder is voorgedragen namens de ondernemingsraden. Tot het moment van goedkeuring door DNB neemt hij als aspirant-lid deel aan het Bestuur. Hij neemt de plaats in van mevrouw Hermes die de werkgeverszetel van de heer Versteeg over gaat nemen.

⁵ Tot 1 juli 2014 de heer A.J. Klijn.

⁶ Tot 1 juli 2014 de heer M. Blacqui re.

⁷ Tot 01-01-2015: mevrouw A.G. Grootjans.

⁸ Tot 01-10-2014: de heer E.F.W. Vasbinder.

Pensioencommissie

Naam	Functie
A.J. den Herder	lid
Mw. A. de Jong-Nonner	lid
P.L. Kwast	voorzitter
C.S. Pisuisse	lid

Compliance Officer

Naam	Functie
B.M. Peters	Nederlands Compliance Instituut

Verantwoordingsorgaan

Naam	Benoemd/gekozen door:
A.F. Elzinga	namens de werkgevers
A.E.C. Faas ⁹	namens de pensioengerechtigden
J. Hooghiem ¹⁰	namens de werknemers

Visitatiecommissie

Naam	Functie
J.W. Baan	voorzitter
T. Roorda	lid
D.M. Swagerman	lid

Certificerend accountant

Ernst & Young Accountants LLP

J. Niewold RA

Adviserend actuaris

Towers Watson

W. Eikelboom AAG

Certificerend actuaris

Towers Watson

R. Kruijff AAG

⁹ Per 28-01-2015 is de heer A.E.C. Faas benoemd in de plaats van de heer C.P.W. van der Sterren die per 01-07-2014 is teruggetreden

¹⁰ Per 28-01-2015 is de heer J. Hooghiem benoemd in de plaats van de heer A.J. den Herder

2.4 Bestuurscommissies en uitvoering

Bestuur

Het Bestuur voert het beheer van het pensioenfonds in de meest uitgebreide zin en is bevoegd alle zaken van het pensioenfonds te behandelen en dienaangaande beslissingen te nemen, een en ander met inachtneming van de bepalingen in de statuten en de reglementen. Het Bestuur blijft, conform de Pensioenwet, altijd verantwoordelijk voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Per 1 juli 2014 traden de heren Klijn en Blacqui re af als bestuurslid. Zij werden opgevolgd door respectievelijk de heren Snijder en De Wilde. Tussentijds trad ook de heer Versteeg af als bestuurslid. Gezien een wijziging van functie wordt zijn plaats namens de werkgevers ingenomen door mevrouw Hermes nadat de heer Den Herder zal zijn benoemd als bestuurslid namens de werknemers.

Uitvoeringsorganisatie

Het pensioenfonds heeft in het verslagjaar alle dagelijkse werkzaamheden met betrekking tot het uitvoeren van de pensioenregelingen en de financiële administratie uitbesteed aan TKP Pensioen B.V. (TKP) te Groningen.

De beleggingsadministratie is uitgevoerd door Kas Bank N.V. (Kas Bank). De genoemde werkzaamheden bij deze beide instellingen zijn vastgelegd in uitbestedingsovereenkomsten. Onderdeel van deze overeenkomsten vormt een Service Level Agreement (SLA) waarin de wijze van uitvoering van de overeengekomen werkzaamheden concreet is omschreven, indien van toepassing aan de hand van performance normen.

Het pensioenfonds heeft het vermogensbeheer bijna volledig uitbesteed aan externe vermogensbeheerders. Lombard Odier (Europe) S.A. beheert de vastrentende portefeuille. BlackRock Advisors (UK) limited (BlackRock) beheert de aandelenportefeuille. State Street Global Advisors is de beheerder van de beursgenoteerde vastgoedportefeuille. De onderdelen van de niet-beursgenoteerde vastgoedportefeuille worden beheerd door diverse externe vermogensbeheerders, namelijk Alterra, CBRE Global Investors, Eurindustrial en Bouwfonds Fairfield. Ondersteunende activiteiten bij het niet-beursgenoteerd vastgoed worden uitgevoerd door Grontmij Capital Consultants. Voor het beheer van de grondstoffenportefeuille is FundLogic SAS geselecteerd en voor het afdekken van het valutarisico en het collateral management Kas Bank. Het bestuursbureau verzorgt het niet-uitbestede gedeelte van het vermogensbeheer (het beheersen van het rente- en aandelenrisico door middel van een derivatenoverlay en liquiditeitenbeheer).

Met ING Investment Management B.V.¹¹ heeft het Bestuur een dienstverleningsovereenkomst en SLA gesloten voor het onderbrengen van het pensioenspaarkapitaal.

Bestuursbureau

Het bestuursbureau co rdineert alle werkzaamheden voor de Stichting Pensioenfonds Gasunie en voert het secretariaat.

Het Bestuur heeft een bestuursbureau ingesteld om alle uitbestede werkzaamheden te co rdineren en te bewaken. Deze werkzaamheden zijn onderverdeeld in twee aandachtsgebieden, namelijk vermogensbeheer en pensioenbeheer. Tevens draagt het bestuursbureau zorg voor de algehele ondersteuning van het Bestuur, de Beleggings- en de Pensioencommissie, het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie.

¹¹ ING Investment Management gaat sinds 7 april 2015 verder onder de nieuwe naam van NN Investment Partners.

Per 1 oktober 2014 is de heer Vasbinder als manager pensioenbureau opgevolgd door mevrouw Verkaik. Tot 1 januari 2015 was mevrouw Grootjans bij het bestuursbureau werkzaam als manager Pensioenbeheer. Zij is opgevolgd door de heer Hoekzema.

Het Bestuur heeft een aantal bevoegdheden gedelegeerd aan het bestuursbureau. Dit is vastgelegd in het document 'Delegatie van bevoegdheden'. Hierin zijn de gedelegeerde bevoegdheden opgenomen die voortvloeien uit de pensioenreglementen en de richtlijnen met betrekking tot het ondertekenen van overeenkomsten en transacties.

Het bestuursbureau is het eerste aanspreekpunt voor het pensioenfonds en beheert alle contracten. Daarnaast houdt het bestuursbureau ontwikkelingen bij op het gebied van pensioenbeheer en adviseert het bestuursbureau het Bestuur hierover. Het bestuursbureau is gevestigd in het hoofdkantoor van Gasunie te Groningen.

Voor zover activiteiten op beleggingsgebied niet zijn uitbesteed worden zij beheerd door het bestuursbureau. Niet uitbesteed is het beheersen van het rente- en aandelenrisico door middel van een derivatenoverlay en liquiditeitenbeheer.

Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie stelt jaarlijks een beleidsplan beleggingen op dat vervolgens ter vaststelling aan het Bestuur wordt voorgelegd. De Beleggingscommissie adviseert het Bestuur over het strategische beleggingsbeleid en over de uitgangspunten en uitkomsten van ALM-studies. Aan de hand van de kwartaalrapportages stelt de Beleggingscommissie, met inachtneming van het vastgestelde beleggingsbeleid, een concreet plan vast voor de invulling van de beleggingen voor het nieuwe kwartaal.

In de Beleggingscommissie hebben minimaal drie bestuursleden zitting en minimaal twee externe adviseurs. Uitsluitend de bestuurlijke leden van de commissie hebben stemrecht. De externe leden hebben het recht om adviezen te geven.

Vanwege mutaties in het Bestuur is ook de bezetting van deze commissie in 2014 gewijzigd. De heer Pisuise is toegetreden tot de Pensioencommissie en is in de Beleggingscommissie opgevolgd door de heer De Wilde. Tevens is de heer Snijder als toehoorder zonder stemrecht toegetreden, waardoor thans vier bestuursleden en drie externe adviseurs in de beleggingscommissie zitting hebben.

Pensioencommissie

De Pensioencommissie adviseert het Bestuur over het te voeren pensioenbeleid, de communicatie over het pensioen en het beheer en de uitvoering van de pensioenregelingen. Daarnaast zorgt de Pensioencommissie voor de afhandeling dan wel implementatie van het pensioenbeleid zoals het Bestuur dat heeft vastgesteld.

In de Pensioencommissie hebben minimaal drie en maximaal vijf bestuursleden zitting. De leden zijn afkomstig uit zowel de werkgevers- als de werknemersvertegenwoordiging van het Bestuur. In de werknemersvertegenwoordiging is ten minste één lid namens de pensioengerechtigden vertegenwoordigd. Het Bestuur heeft de mogelijkheid om, op voordracht van de Pensioencommissie, een externe adviseur aan te nemen.

Door het vertrek van de heren Klijn, Blacqui re en Versteeg is de samenstelling van de Pensioencommissie gewijzigd. Hun plaats is ingenomen door de heren Pisuisse en Den Herder waardoor de Pensioencommissie nu bestaat uit vier bestuursleden.

Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur heeft een Verantwoordingsorgaan waaraan jaarlijks verantwoording wordt afgelegd. De heer Den Herder is per 28 januari 2015 teruggetreden, de heer Van der Sterren per 1 juli 2014. Zij zijn opgevolgd door respectievelijk de heren Hooghiem en Faas.

Diversiteit

Vanuit het oogpunt van diversiteit streeft het bestuur naar een samenstelling waarbij minimaal   n vrouw en minimaal   n jongere (< 40 jaar) deel uitmaakt van het bestuur en het verantwoordingsorgaan. In 2014 is in het beleid opgenomen te trachten dit binnen een tijdsbestek van vier jaar te realiseren. Op dit moment bestaat het bestuur uit twee vrouwen en zes mannen.   n bestuurslid is jonger dan 40. De samenstelling van het bestuur voldoet daarmee aan de gewenste mate van diversiteit. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie mannen waarvan   n lid jonger is dan 40 jaar. Bij toekomstige vacatures zal dan ook bij de profielschets worden aangegeven dat de voorkeur uit gaat naar een vrouw.

Visitatiecommissie

Het Bestuur heeft het interne toezicht ingevuld door middel van een Visitatiecommissie met drie externe deskundigen. Met ingang van 1 juli 2014 vindt de visitatie jaarlijks plaats. De samenstelling van de Visitatiecommissie is onveranderd.

Compliance

De compliance functie is door het Bestuur uitbesteed aan het Nederlands Compliance Instituut (NCI). Jaarlijks brengt het NCI een rapport uit aan het Bestuur.

Overige externe ondersteuning

Het pensioenfonds wordt bijgestaan door een externe adviserend actuaris. Daarnaast maakt het pensioenfonds ten behoeve van de certificering van de jaarrekening gebruik van een certificerend actuaris en een registeraccountant. Waar nodig worden door het Bestuur andere externe deskundigen geraadpleegd.

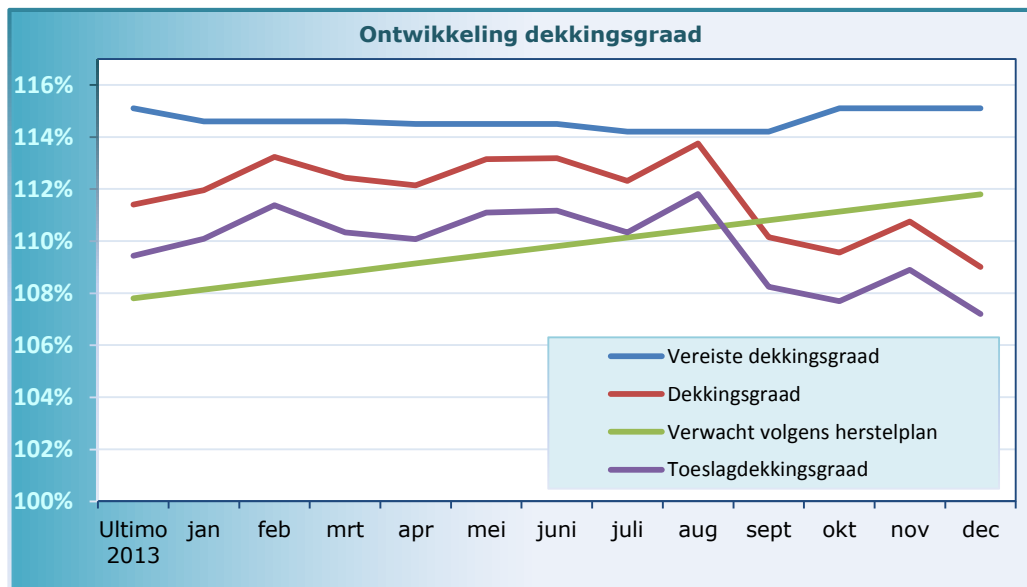
3 Financiële positie en beleid in 2014

3.1 Financiële positie

Dekkingsgraad

De dekkinggraad is een belangrijke maatstaf voor de financiële positie van een pensioenfonds. Het geeft het pensioenvermogen als percentage van de contante waarde van de pensioenverplichtingen weer. De dekkinggraad kan wijzigen door diverse factoren, zoals de ontwikkeling van het beleggingsresultaat, verzekeringstechnische ontwikkelingen, veranderende regelgeving en de ontwikkeling van de rentetermijnstructuur.

De ontwikkeling van de dekkinggraad van het pensioenfonds gedurende het jaar is hieronder weergegeven.

Beleidsdekkinggraad

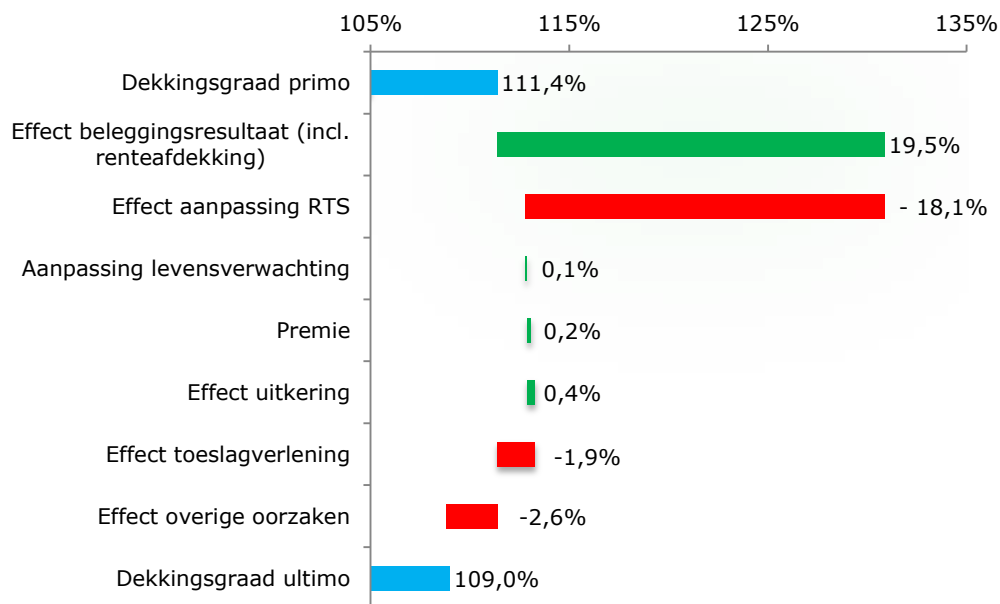
Met de introductie van het nFTK per 1 januari 2015 zal ook de beleidsdekkinggraad worden geïntroduceerd. Deze beleidsdekkinggraad is het gemiddelde van de over de afgelopen 12 maanden gepubliceerde dekkinggraden, gebaseerd op de door DNB gepubliceerde RTS met UFR-methodiek. In de dekkinggraadbepaling over 2014 was nog sprake van een drie-maands-middeling van de rentecurve, deze middeling zit dus nog besloten in de bepaling beleidsdekkinggraad gedurende 2015. Per 31 december 2014 zou de beleidsdekkinggraad uitkomen op 111,9%. De beleidsdekkinggraad van het pensioenfonds fungeert als een belangrijke graadmeter voor een eventuele toeslagverlening.

Toeslagdekkinggraad

De toeslagdekkinggraad is gelijk aan de actuele dekkinggraad, gecorrigeerd voor het opbouwdepot en het toeslagdepot. Een besluit tot toekenning van een toeslag wordt na afloop van het jaar gedaan op basis van de toeslagdekkinggraad per het einde van dat jaar.

De verandering in de dekkingsgraad gedurende 2014 wordt door de volgende effecten veroorzaakt:

Ontwikkeling dekkingsgraad 2014

Effect beleggingen en wijziging rentetermijnstructuur

Het totale beleggingsrendement (inclusief derivaten) bedroeg in 2014 18,1%; rekening houdende met de benodigde rentetoevoeging aan de verplichtingen hebben de beleggingsresultaten een positief effect op de dekkingsgraad van 19,5%-punt.

De waarde van de verplichtingen steeg door de dalende rentetermijnstructuur (RTS), wat een negatief effect heeft op de dekkingsgraad. Deze rentetermijnstructuur toont het verloop van de marktrente over de looptijd. De Nederlandsche Bank stelt maandelijks de RTS vast op basis van de driemaands gemiddelde Ultimate Forward Rate (UFR). Vanaf januari 2015 is de driemaands middeling komen te vervallen. Het negatieve effect van de RTS op de dekkingsgraad is 18,1%.

In hoofdstuk 4 worden de beleggingen nader toegelicht.

Effect premies

De doorsneepremie van 22,6% plus de deelnemersbijdrage is in 2014 hoger geweest dan hetgeen noodzakelijk was voor de financiering van de pensioenopbouw. Dit resulteert in een positief effect op de dekkingsgraad van 0,2%.

Effect uitkeringen

Indien de dekkingsgraad hoger is dan 100%, ontstaat een positief effect op uitkeringen, doordat de feitelijke uitkeringen op basis van een 100% dekkingsgraad worden berekend, terwijl de onttrekking aan het vermogen 111,4% (primo dekkingsgraad) betreft.

Het doen van uitkeringen heeft derhalve een positief effect op de dekkingsgraad door de solvabiliteitsvrijval van 11,4%. Op een uitkeringsvolume van circa € 38,1 miljoen is dit € 4,3 miljoen, wat gelijk staat aan een effect van 0,4%-punt op de dekkingsgraad.

Effect toeslagverlening

In het verslagjaar zijn zowel de toeslagen per 1 januari 2014 als de toeslagen per 1 januari 2015 verwerkt. Het toekennen van toeslagen heeft een negatief effect op de dekkingsgraad van 1,9%.

Effect overige oorzaken

Het effect overige oorzaken bestaat onder andere uit een storting van € 2,9 miljoen door GasTerra voor het toeslagdepot en het opbouwdepot. Deze depots zijn gevormd vanwege de invoering van de nieuwe pensioenregeling (effect 0,3% positief). De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de primo dekkingsgraad. Dit zorgt ervoor dat de optelling van primo dekkingsgraad plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de ultimo dekkingsgraad. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatscomponenten groter wordt. In dit geval is het effect van kruiseffecten -2,9%.

Vereist eigen vermogen

Voor de berekening van het vereist eigen vermogen maakt het pensioenfonds gebruik van een intern model (uitbreiding van het standaard model van DNB). Door de gebruikte financiële instrumenten sluit het standaardmodel van DNB naar de mening van het Bestuur onvoldoende aan bij de specifieke situatie van het pensioenfonds. In het standaard model wordt bijvoorbeeld geen rekening gehouden met aandelenopties. Het Bestuur heeft daarop in 2010 het uitgebreid standaardmodel vastgesteld om het vereist eigen vermogen te berekenen. De dekkingsgraad behorende bij het vereist eigen vermogen ultimo 2014 is op basis van dit intern model bepaald op 114,9%. Voor een nadere specificatie hiervan verwijzen wij naar de risicoparagraaf in de jaarrekening.

3.2 Status herstelplan

In 2013 is het kortetermijnherstelplan afgerond. De dekkingsgraad ultimo 2014 is nog steeds lager dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist eigen vermogen. Het pensioenfonds bevindt zich derhalve in een situatie van reservetekort, wat betekent dat het langetermijnherstelplan onverminderd van toepassing is.

Langetermijnherstelplan

In oktober 2008 is bij het pensioenfonds een reservetekort ontstaan. Bij een reservetekort is het aanwezig eigen vermogen lager dan het vereist eigen vermogen (voor het pensioenfonds ultimo 2008 een dekkingsgraad onder de 118,9%). Het pensioenfonds heeft dit gemeld aan DNB en heeft conform de richtlijnen van DNB een langetermijnherstelplan opgesteld. Hierin wordt aangetoond op welke wijze het pensioenfonds binnen een periode van vijftien jaar weer over het vereist eigen vermogen beschikt. DNB heeft dit herstelplan goedgekeurd. Omdat het pensioenfonds naar aanleiding van het dekkingstekort in september 2011 een kortetermijnherstelplan moest indienen, heeft DNB verzocht om ook het langetermijnherstelplan aan te passen. Beide herstelplannen hebben gedeeltelijk betrekking op dezelfde herstelperiode en kunnen daardoor niet los van elkaar worden gezien. De financiële situatie van het pensioenfonds was bovendien gewijzigd ten opzichte van de situatie in 2008.

Het aangepaste langetermijnherstelplan is in december 2011 ingediend. Ook dit plan heeft DNB goedgekeurd. In 2015 wordt voor 1 juli een nieuw herstelplan opgesteld dat voldoet aan het nieuw Financieel Toetsingskader. Per 1 januari 2015 is het huidige langetermijnherstelplan komen te vervallen.

3.3 Toeslagbeleid

De financiële positie van het pensioenfonds heeft de laatste jaren gevolgen gehad voor de toekenning van toeslagen. Het Bestuur streeft naar waardevastheid van de ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken door middel van het verlenen van een jaarlijkse toeslag (indexatie).

Maatstaf voor de toeslagverlening is de gemiddelde stijging van de consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens (afgeleid) over de maanden augustus, september en oktober zoals gepubliceerd door het CBS. De feitelijke realisatie is afhankelijk van de hiervoor beschikbare financiële middelen.

Voor de toeslagverlening wordt als regel geen reservering aangehouden. Vanuit het toeslagdepot worden toeslagen gefinancierd voor actieve deelnemers aan de voorwaardelijke middelloonregeling met CDC financiering, voor zover het toeslagdepot toereikend is. Voor het toeslagenbeleid heeft het Bestuur de volgende richtlijnen geformuleerd:

- indien er sprake is van een dekkingsgraad van 105% of lager wordt geen toeslag verleend;
- bij een dekkingsgraad tussen de 105% en 125% kan een gedeeltelijke toeslag worden verleend;
- bij een dekkingsgraad boven de 125% kan een volledige toeslag worden verleend.

Verleende toeslagen

Pensioengerechtigden en gewezen deelnemers

Het Bestuur heeft besloten per 1 januari 2014 om een gedeeltelijke toeslag te verlenen van 0,2% over 2013. Op basis van de prijsontwikkeling zou de volledige toeslag 1,2% bedragen. Gezien de financiële situatie van het pensioenfonds achtte het Bestuur het in 2014 niet verantwoord om de volledige toeslag te verlenen.

Het hierboven genoemde toeslagpercentage per 1 januari 2014 heeft alleen betrekking op pensioenrechten van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers die op 31 december 2012 reeds inactief waren. In de overige gevallen kan een ander percentage gelden.

In december 2014 is besloten een toeslag per 1 januari 2015 te verlenen over 2014 op basis van de financiële regels die in 2014 van toepassing waren. De systematiek is in 2014 vastgesteld. De daadwerkelijke hoogte van de toeslag is in januari 2015 berekend op 0,1%, nadat de dekkingsgraad per 31 december 2014 bekend was. Op basis van de maatstaf zou de volledige toeslag 0,6% bedragen.

Actieve deelnemers

De opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers worden, zolang daarvoor in het toeslagdepot de middelen aanwezig zijn, verhoogd met de algemene loonindex van Gasunie. Als het toeslagdepot leeg is wordt voorwaardelijk de prijsindex gevolgd, conform het toeslagbeleid dat geldt voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers.

Per 1 januari 2014 zijn de opgebouwde pensioenaanspraken van de werknemers van Gasunie met 1,8% verhoogd. GasTerra is per 1 januari 2014 overgegaan naar de voorwaardelijke middelloonregeling. Daarvoor gold voor de werknemers van GasTerra nog de eindloonregeling, waardoor op de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers van GasTerra eerst met ingang van 1 januari 2015 toeslag is verleend.

Op 1 januari 2015 is uit het toeslagdepot voor actieve deelnemers een toeslag van 1,7% toegekend.

Voorwaardelijke toeslagverlening

Ten aanzien van de verlening van toeslagen geldt de volgende voorwaardelijkheidsverklaring: op de pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks toeslag verleend van maximaal de prijsontwikkeling. Het Bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. De toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement gefinancierd. Zolang er nog vermogen in het toeslagdepot zit vindt voorwaardelijke toeslagverlening plaats op basis van de loonindex van Gasunie voor de actieve deelnemers.

Niet-verleende toeslagen*Pensioengerechtigden en gewezen deelnemers*

Per 1 januari 2014 bedraagt de totale cumulatieve niet-verleende toeslag 9,5% (2,9% uit 2009; 0,8% uit 2011; 2,5% uit 2012; 2,0% uit 2013; 1% uit 2014). Per 1 januari 2015 is een gemiste toeslag van 0,5% ontstaan. De niet-verleende toeslagen worden op individueel niveau bijgehouden.

Bij een dekkingsgraad hoger dan circa 125% kunnen de niet-verleende toeslagen alsnog worden meegenomen bij beslissingen van het Bestuur over toeslagverleningen.

Actieve deelnemers

Tot en met het jaar 2014 is er bij de actieven geen sprake van gemiste toeslagen.

Volgorde inhaaltoeslagen

Ook het alsnog toekennen van niet-verleende toeslagen is altijd ter besluitvorming aan het Bestuur. Bovendien mag door het herstellen van niet-verleende toeslagen de dekkingsgraad niet dalen tot onder circa 125%. Voor het bepalen van de volgorde van toekenning van inhaaltoeslag is in 2014 besloten over te stappen van een systeem van First-in-First-out (FIFO) naar Last-in-First-out (LIFO). Vanaf heden wordt dus niet de oudste, maar juist de meest recente gemiste indexatie als eerste ingehaald. Daarnaast is besloten een verjaringstermijn in te voeren voor de inhaaltoeslag. Indexatieachterstanden ouder dan 10 jaar worden niet meer ingehaald.

De overwegingen die ten grondslag liggen aan dit besluit zijn als volgt. Inhaaltoeslag deed zich eerder alleen voor bij gepensioneerden en slapers omdat de werknemers een onvoorwaardelijke eindloonregeling hadden. Bij een onvoorwaardelijke eindloonregeling betalen de werkgevers feitelijk ieder jaar voor de toeslag van de werknemers aan het pensioenfonds. Zowel bij FIFO als bij LIFO kwam inhaaltoeslag alleen en volledig ten goede aan de gepensioneerden en slapers want indexatieachterstand kon zich bij werknemers niet voordoen. Door de overgang voor de werknemers naar een voorwaardelijke middelloonregeling kan in de toekomst ook bij hen een indexatieachterstand ontstaan. Toepassing van FIFO kan tot gevolg hebben dat voor lange tijd overrendement alleen bij gepensioneerden en slapers terecht komt. Toepassing van LIFO verdeelt het overrendement gelijkmatig over alle groeperingen, dus zowel over gepensioneerden en slapers als over werknemers. Overrendement wordt ook 'gegenereerd' door alle belanghebbenden bij het pensioenfonds. Toekenning van dit rendement aan een deel van de belanghebbenden, zoals dit zich bij FIFO voor kan doen, kan in dat geval leiden tot onevenwichtigheid. Verlenen van inhaaltoeslag zorgt voor kosten. Die kosten worden gefinancierd uit beleggingsresultaten die zijn gerealiseerd op het vermogen van de op dat moment aanwezige generatie. Deze kosten gaan ten laste van de dekkingsgraad. Het is niet redelijk om nieuwe toetreders tot het pensioenfonds te laten betalen voor tekorten die in een ver verleden zijn gerealiseerd. Om die reden is besloten een verjaringstermijn in te stellen. Een termijn van 10 jaar is voor pensioenfondsen een gebruikelijke termijn.

De actieve deelnemers hebben tot nu toe nog geen achterstand opgelopen, aangezien tot en met (medio) 2013 de eindloonregeling gold en vooralsnog uit het indexatiedepot kon worden geput. Gepensioneerden en slapers hebben al wel een indexatieachterstand. Gezien dit verschil heeft het Bestuur besloten als overgangsmaatregel de bestaande achterstanden uit de achterliggende jaren toe te kennen aan het jaar 2014. De verjaringstermijn van 10 jaar is daarmee volledig van toepassing op achterstanden die al in eerdere jaren zijn ontstaan.

3.4 Kostentransparantie

Het Bestuur onderschrijft het belang van heldere verantwoording en communicatie over de uitvoeringskosten van pensioenfonds.

Aanbevelingen Uitvoeringskosten

Het Bestuur streeft er naar om integraal te voldoen aan de meest recente versie van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. In deze publicaties benoemt de Pensioenfederatie de verschillende uitvoeringskosten en worden aanbevelingen gedaan hoe over deze kosten gecommuniceerd kan worden richting de verschillende stakeholders.

De Pensioenfederatie heeft hierbij een onderscheid gemaakt tussen de volgende drie kostensoorten:

- Kosten van pensioenbeheer: dit betreft onder andere de integrale kosten voor pensioenbeheerdienstverlening van TKP. Verder bestaan de kosten van pensioenbeheer vooral uit contributies en bijdragen, bestuurskosten, communicatiekosten, accountantskosten en actuariskosten. De pensioenuitvoeringskosten worden gerapporteerd in euro's per deelnemer, waarbij het aantal deelnemers de som is van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden.
- Kosten van vermogensbeheer: deze kosten betreffen de vergoeding voor de integrale vermogensbeheerdienstverlening van de vermogensbeheerders en de beheervergoeding en rendement gerelateerde vergoeding van de geselecteerde vermogensbeheerders. Ook bevatten deze kosten de overige kosten met betrekking tot het vermogensbeheer, waaronder de accountantskosten, bewaarvergoedingen, administratiekosten en juridische kosten. De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd als een percentage van het gemiddeld belegd vermogen.
- Transactiekosten: deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de kosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Omdat doorgaans de werkelijke transactiekosten niet volledig bekend zijn, zijn deze deels geschat in overleg met betreffende vermogensbeheerder. De (geschatte) transactiekosten worden gerapporteerd als een percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

Met onderstaande overzichten geeft het fonds gevolg aan de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. Met ingang van het verslagjaar zijn de drie kostensoorten verder verbijzonderd.

Kostensoorten	2014	2013
Kosten pensioenbeheer ¹² (in € per deelnemer)	343	502
Kosten vermogensbeheer (in % van het gemiddeld belegd vermogen)	0,19%	0,16%
Transactiekosten (in % van het gemiddeld belegd vermogen)	0,08%	0,10%

De kosten van pensioenbeheer per deelnemer komen over 2014 beduidend lager uit door een methodiekwijziging die in de volgende alinea is toegelicht. Zonder deze methodiekwijziging zouden de kosten per deelnemer circa 3% zijn afgenomen door de combinatie van een daling van de uitvoeringskosten met 2,1% in combinatie met een toename van 0,9% bij de populatie deelnemers.

¹² Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee. Dit in tegenstelling tot de methode 'normdeelnemer' waarbij elk type deelnemer een weging krijgt in het totale aantal deelnemers. Een pensioengerechtigde en gewezen deelnemer kosten immers minder dan een actieve deelnemer.

De methodiekwijziging leidde tot een stijging van de kosten van het vermogensbeheer. Zonder de methodiekwijziging zouden de kosten van het vermogensbeheer gelijk gebleven zijn aan die van het vorige jaar. De kosten van het vermogensbeheer van 0,19% en transactiekosten van 0,08% zijn als relatief laag te beschouwen en zijn in lijn met de passieve beleggingsstrategie van het fonds.

Verbijzondering pensioenbeheerkosten:

Het betreft hier de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer. De facto worden de uitvoeringskosten alleen op totaal niveau bijgehouden. Een tentatieve inschatting van het fonds is dat circa 30% van deze totale kosten zijn toe te rekenen aan vermogensbeheer. Een exacte toerekening van deze kosten naar vermogensbeheer en pensioenbeheer is niet mogelijk. In voorgaande jaren is daarom afgezien van opsplitsing van de totale kosten. Gezien de vergelijkbaarheid met de rapportages van andere fondsen is er in het huidige verslag voor gekozen om de eerder genoemde verdeelsleutel wel toe te passen. Er is geen sprake van kosten inzake herverzekering en van kosten die door de werkgever worden gedragen. Buiten het gebruik van de eerder genoemde verdeelsleutel zitten in deze kosten geen schattingselementen. De uitvoeringskosten inclusief het effect van een stijging of daling van deze kosten op totaalniveau, zijn op hoofdlijnen als volgt uit te splitsen:

Categorie (bedragen x € 1.000)	Kosten 2014	Kosten 2013	Effect op kosten uitvoering in %
Bestuurskosten	749	685	3,9%
Kosten verantwoordingsorgaan en Visitatiecommissie	20	23	-/-0,2%
Administratiekostenvergoeding	511	441	4,3%
Accountantskosten	51	41	0,6%
Kosten actuaris	51	98	-/-2,9%
Adviezen, Contributies en bijdragen	226	320	-/-5,7%
Overige	28	63	-/-2,1%
Uitvoeringskosten	1.636	1.671	-/-2,1%
Toewijzing aan vermogensbeheer	490		
Kosten pensioenbeheer	1.146	1.671	

Uit deze opstelling blijkt dat de administratiekosten en bestuurskosten in 2014 beduidend zijn toegenomen, maar dat de advieskosten en de kosten van de actuaris zijn gedaald.

Verbijzondering vermogensbeheerkosten:

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die zichtbaar in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s), advieskosten alsmede bewaar- en administratiekosten. Dit betreft een bedrag van € 0,723 miljoen. Voorts is een bedrag van € 0,490 miljoen vanuit algemene kosten toegewezen aan het vermogensbeheer. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening en zijn geschat op € 1,116 miljoen. De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa € 2,33 miljoen.

Het aandeel geschatte kosten is beperkt, dit betreft voornamelijk kosten in onderliggende beleggingsstructuren. De extern beheerde mandaten zijn in hoofdlijn te karakteriseren als passief. De beheerders hebben de opdracht een benchmark te volgen, waarbij er afspraken zijn over de maximale afwijking van de benchmark. Er is geen sprake van een prestatie gerelateerde beloning. Het intern beheer betreft onder andere het afsluiten van derivaten, cashmanagement en de allocatie van middelen over de externe beheerders.

Voorts wordt een gedeelte van de vastgoedbeleggingen intern aangestuurd. Voor de goede orde zij vermeld dat het gemiddeld vermogen onder intern beheer in 2014 voor een belangrijk deel wordt gevormd door overwaarde op derivatenposities. Het is daarom niet zinvol om voor deze categorie een kostenratio te presenteren.

In de onderstaande tabel wordt nader ingegaan op de kosten van het vermogensbeheer in relatie tot het type vermogensbeheer.

Categorie	Gem. vermogen 2014 (€ mln.)	Uitvoeringskosten uit jaarrekening 2014 (€ 1.000)	Kosten 2014 overig (€ 1.000)	Totale kosten (€ 1.000)	Totale kosten in % gem. vermogen
Extern beheerd vermogen					
Aandelen	422	345	159	504	0,12%
Vastrentende waarden	562	185	480	665	0,12%
Commodities	83	31	0	31	0,04%
Vastgoed beleggingen	95	21	477	498	0,52%
Intern beheer	87	0	0	0	
Overige diensten					
Valuta/collateralbeheer		39	0	39	
Administratie en rapportage		102	0	102	
Totaal excl. toewijzing	1.249	723	1.116	1.839	0,15%
Toewijzing algemene kosten		490			
Totaal	1.249	1.213	1.116	2.955	0,19%

Verbijzondering transactiekosten:

Transactiekosten kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die zichtbaar in de jaarrekening zijn verwerkt. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze categorie omvat ook de kosten voor transacties die binnen de beleggingsfondsen plaatsvinden. Omdat de werkelijke transactiekosten niet volledig bekend zijn, zijn deze deels geschat in overleg met betreffende vermogensbeheerder. Bij het beheer van de commodity portefeuille worden derivaten ingezet. Kosten die gemaakt worden in de vorm van een opslag bij een derivatentransactie worden ook als transactiekosten gerekend. Dit verklaart de relatief hoge kostenratio bij de commodities.

In de onderstaande tabel wordt nader ingegaan op de transactiekosten van het vermogensbeheer in relatie tot het type vermogensbeheer.

Categorie	Gem. vermogen 2014 (€ mln.)	Uitvoeringskosten uit jaarrekening 2014 (€ 1.000)	Kosten 2014 overig (€ 1.000)	Kosten in % gem. vermogen
Extern beheerd vermogen				
Aandelen	422	0	62	0,01%
Vastrentende waarden	562	0	410	0,07%
Commodities	83	0	274	0,33%
Vastgoed beleggingen	95	0	24	0,03%
Intern beheer	87	0	100	
Overige diensten				
Valuta/collateralbeheer		0	60	
Administratie en rapportage		0	0	
Totaal beheerd vermogen	1.249	0	930	0,08%

3.5 Beleidsontwikkeling

Bestuursvergaderingen

Het Bestuur is in het verslagjaar zeven keer in vergadering bijeen gekomen. Ook heeft er overleg plaatsgevonden met het Verantwoordingsorgaan en met de Visitatiecommissie.

Naast de meer reguliere onderwerpen zoals de financiële situatie van het pensioenfonds en het vermogensbeheer, heeft het Bestuur veel overleg gevoerd over de wijzigingen in de wet- en regelgeving zoals de Wet versterking bestuur pensioenfonds die per 1 juli 2014 is ingegaan. Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat het Bestuur meerdere werkgroepen heeft ingesteld om de besluitvorming zo efficiënt mogelijk voor te bereiden. Daarbij is onder andere aandacht besteed aan de herziening van de wettelijke regels voor governance en medezeggenschap voor pensioenfonds en aan de opzet en werking van een integraal risico management.

Herziening Pensioenreglement 2013

Eind 2014 heeft Gasunie en vervolgens GasTerra met de vakbonden overeenstemming bereikt over een nieuwe pensioenovereenkomst. De nieuwe pensioenregeling (verwerkt in Pensioenreglement 2013) is voor medewerkers van Gasunie en GasTerra van kracht op 1 januari 2015. Dit is een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. De pensioenrichtleeftijd blijft 67 jaar. Ten opzichte van het originele Pensioenreglement 2013 zijn de belangrijkste wijzigingen het verlagen van het opbouwpercentage naar 1,875%, het invoeren van een maximaal pensioengevend salaris van € 100.000, het invoeren van de mogelijkheid van partiële arbeidsongeschiktheidspensioen en het verlagen van de franchise naar het wettelijk minimum.

Toeslag

De ambitie is om jaarlijks de pensioenrechten en de pensioenaanspraken aan te passen aan de prijsontwikkeling waarbij het consumentenprijsindexcijfer alle huishoudens afgeleid als maatstaf geldt. Ten aanzien van de toeslagverlening is een toeslagdekkingsgraad gedefinieerd. Dit is de dekkingsgraad waarin de depots niet meetellen in het vermogen. Voor de actieve deelnemers aan de middelloonregeling met CDC is er een toeslagdepot gevormd. In dit depot hebben de werkgevers € 22,3 miljoen gestort. Dit is te splitsen naar een storting van € 20 miljoen door Gasunie in 2013 en € 2,3 miljoen door GasTerra in 2014. Zolang dit depot voldoende middelen bevat zal de volledige toeslag, gebaseerd op de loonindex van Gasunie, voor de actieve deelnemers aan de middelloonregeling met CDC betaald worden uit dit depot. Het opbouwdepot is per 1 juli 2013 gevuld met een storting door Gasunie van € 5 miljoen en per 1 januari 2014 met een storting door GasTerra van € 0,6 miljoen. Voor het Pensioenreglement 2013 wordt een eventueel tekort van de werkelijk betaalde pensioenpremie ten opzichte van de kostendeckende premie onttrokken uit het opbouwdepot.

Pensioenspaarreglement 2013

Door de verdere versoering van de fiscale grenzen is vanaf 1 januari 2015 het niet meer mogelijk om nieuw geld in te leggen. De pensioenspaarregeling is een gesloten regeling geworden.

Communicatie naar aanleiding van de wijzigingen

Het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomsten in 2012 en het in samenhang daarmee wegvallen van de bijstortverplichting van de werkgevers heeft vooral tot onrust geleid onder de pensioengerechtigden. Met de Vereniging van Pensioengerechtigde en Postactieve medewerkers van Gasunie en GasTerra (VGGasunie, de belangenvereniging van de pensioengerechtigden) is naar aanleiding van deze opzegging ook nog in 2014 gesproken over dit onderwerp.

De VGGasunie had graag inspraak willen hebben in de onderhandelingen tussen Gasunie en de vakbonden over de nieuwe pensioenregeling, maar is evenals het Bestuur geen partij bij de totstandkoming van de afspraken over de arbeidsvoorwaarde pensioen. Het Bestuur is van mening bij het besluit over het uitvoeren van het Pensioenreglement 2013 de evenwichtige belangenbehartiging in acht te hebben genomen. In of tijdens informatiebijeenkomsten heeft het bestuur het voorgaande toegelicht.

Strategisch risicobeleid

Na het definitief worden van de pensioenregeling heeft het Bestuur medio 2013 een Asset & Liability Management studie (ALM-studie) laten uitvoeren om enerzijds de uitvoerbaarheid van de regeling door het pensioenfonds vast te kunnen stellen, rekening houdend met een evenwichtige behartiging van de belangen van alle (gewezen) deelnemers, en anderzijds een beleggingsbeleid te kunnen voeren wat gegeven de risicoparameters past bij de kenmerken van de nieuwe regeling. De strategische mix is op basis van de ALM-studie vastgesteld in lijn met die uit 2012. De exposure naar zakelijke waarden, die in 2012 is verlaagd, is eind 2013 verhoogd, waarmee de samenstelling van het belegd vermogen weer ging voldoen aan de tactische marges.

De door het pensioenfonds gebruikte rapportagemodellen geven inzicht in de dekkingsgraad en in de belangrijkste risico's. De invloed van marktontwikkelingen op de financiële positie van het pensioenfonds wordt op deze wijze gemonitord. In de modellen zelf zijn gedurende het rapportagejaar geen belangrijke wijzigingen doorgevoerd.

In 2014 is verdere invulling gegeven aan een model en werkwijze om te komen tot een gestructureerd integraal risicomanagement zie ook paragraaf 3.6. Doel is de risico's over de gehele breedte van het pensioenfonds op continue basis te beheersen. Hierbij zullen zowel financiële als niet-financiële risico's worden meegenomen. Bij de opzet en behandeling hiervan wordt samengewerkt met externe adviseurs. In het verslagjaar heeft, net als in de voorafgaande jaren, een aparte bijeenkomst plaatsgevonden met Ortec Finance BV waarbij een update van de strategische risicoanalyse heeft plaatsgevonden en aandacht is besteed aan de actuele economische ontwikkelingen, de wijziging van de uitvoeringsovereenkomsten en de gevolgen daarvan op het beleid van het pensioenfonds. Voorts is stilgestaan bij de gevolgen van de komst van het nieuw Financieel Toetsingskader.

Aanpassen pensioen bij slechte financiële situatie

Het Bestuur heeft het beleid voor het aanpassen van pensioenaanspraken en ingegane pensioenen vastgesteld in lijn met de richtlijn van DNB. In het geval de pensioenaanspraken en ingegane pensioenen verlaagd dienen te worden zal in principe voor alle deelnemers (actieven, gepensioneerden en slapers) hetzelfde kortingspercentage gelden. Dit is de standaard waarvan DNB uitgaat en die per definitie evenwichtig wordt geacht. Het formele besluit over dergelijke aanpassingen kan pas worden genomen als het pensioenfonds met een dergelijke situatie wordt geconfronteerd.

Inhaalindexatie

In de afgelopen jaren hebben de gepensioneerden en de slapers een indexatieachterstand opgelopen ten gevolge van de lage dekkingsgraad.

Tot het van kracht worden van het Pensioenreglement 2013 konden uitsluitend gepensioneerden en slapers een indexatieachterstand oplopen. De individuele achterstanden verschillen vanwege de ingangsdatum pensioen en/of datum uitdiensttreding.

In 2014 heeft het Bestuur besloten om eventuele inhaaltoeslagen toe te kennen op basis van het LIFO-principe, waarbij een vervalttermijn van 10 jaar is ingesteld. De gecumuleerde reeds gemiste toeslag is hierbij aangemerkt als de gemiste toeslag 2014. Het Bestuur is bij het besluit over de methodiek en de verjaringstermijn niet over één nacht ijs gegaan.

Er is in meerdere vergaderingen uitvoerig over gesproken. Het besluit is vervolgens toegelicht aan alle gepensioneerden en slapers in een brief en aan de deelnemers via een digitale nieuwsbrief. Voor de inhoudelijke overwegingen zie paragraaf 3.3.

Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering

Het Bestuur heeft besloten om de dekking van de verzekering te verhogen.

3.5.1 Pensioenregeling en uitvoeringsovereenkomsten

3.5.1.1 Pensioenregeling

Het pensioenfonds voert de pensioenregelingen uit voor het personeel van Gasunie en de aangesloten onderneming GasTerra. Hierin zijn ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen geregeld.

Momenteel wordt voor actieve deelnemers pensioen opgebouwd in het Pensioenreglement 2013 voor deelnemers die op of na 1 januari 1950 zijn geboren, dan wel voor deelnemers die na 30 juni 2013 in dienst zijn gekomen bij Gasunie, respectievelijk na 31 december 2013 bij GasTerra. Het betreft een voorwaardelijke middelloonregeling met CDC financiering. Per 1 januari 2015 is dit Pensioenreglement aangepast aan het Witteveen kader.

Daarnaast voert het pensioenfonds een aantal regelingen uit die geen actieve deelnemers meer kennen. Dit zijn de volgende pensioenregelingen:

- Pensioenreglement 1991 voor deelnemers geboren vóór 1 juli 1937.
- Pensioenreglementen 1994 voor deelnemers die na 30 juni 1937 en vóór 1 januari 1950 zijn geboren en tevens in dienst zijn gekomen vóór 1 januari 2006. Dit betreft het Pensioenreglement 1994, Overgangsbepalingen 1994 en het Reglement Regeling Vervroegd Uittreden.
- Pensioenreglement 2006 voor deelnemers die op of na 1 januari 1950 zijn geboren, dan wel voor deelnemers die na 31 december 2005 in dienst zijn gekomen. Voor Gasunie is dit pensioenreglement per 30 juni 2013 beëindigd. Voor GasTerra is het reglement per 31 december 2013 beëindigd.
- Pensioenreglement 2010 voor werknemers die op of na 1 juli 2010 zijn toegetreden tot de Raad van Bestuur van Gasunie. Dit pensioenreglement is per 30 juni 2013 beëindigd.

3.5.1.2 Uitvoeringsovereenkomsten

Uitvoeringsovereenkomst per 1 juli 2013: Gasunie

In de zomer van 2013 is er met Gasunie een nieuwe uitvoeringsovereenkomst gesloten die van kracht is per 1 juli 2013. Sinds 1 juli 2013 heeft Gasunie een nieuwe pensioenregeling: een uitkeringsovereenkomst met een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar. Het is een middelloonregeling met een CDC-financiering. Kenmerkend voor CDC is dat de werkgever een vaste premie afdraagt aan het pensioenfonds. Het opbouwpercentage van het pensioen is 2%. Dit percentage is voorwaardelijk: als de premie in enig jaar niet toereikend is, dan wordt de pensioenopbouw voor dat jaar verlaagd. In de uitvoeringsovereenkomst zijn twee depots benoemd: toeslagdepot en opbouwdepot.

Uitvoeringsovereenkomst per 1 januari 2014: GasTerra

In maart 2014 is met GasTerra een nieuwe uitvoeringsovereenkomst gesloten die van kracht is vanaf 1 januari 2014. In vorm en inhoud sluit de overeenkomst aan bij de overeenkomst die reeds met Gasunie was gesloten.

Aanpassing Witteveenkader

Beide uitvoeringsovereenkomsten zullen per 1 januari 2015 worden aangepast aan de wijzigingen in het Witteveenkader.

Toeslagdepot

Het pensioenfonds houdt een toeslagdepot aan dat bestemd is voor de toeslagverlening van pensioenaanspraken van actieve deelnemers aan het Pensioenreglement 2013.

In het toeslagdepot is per 1 juli 2013 een storting van € 20 miljoen door Gasunie gedaan en per 1 januari 2014 van € 2,3 miljoen door GasTerra. Het toeslagdepot is, tot het depot is uitgeput, bestemd voor toeslagverlening op basis van de loonindex van Gasunie van de pensioenaanspraken van actieve deelnemers aan het Pensioenreglement 2013. Deze toeslag komt volledig ten laste van het toeslagdepot en komt in de plaats van de normale toeslagverlening.

Deze toeslagverlening, op basis van de loonindex van Gasunie, vindt alleen plaats indien het pensioenfonds beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen; er worden dus geen toeslagen verleend in een situatie van een dekkingstekort. Eventuele niet verleende toeslagen worden alsnog toegekend zodra er op jaareinde geen sprake meer is van een dekkingstekort, en voor zover deze niet verleende toeslagen gefinancierd kunnen worden uit het toeslagdepot. Een aantal aanspraken (bijvoorbeeld uit het Pensioenreglement 1994) is uitgezonderd van dit depot. Als het toeslagdepot leeg is worden de toeslagen op de aanspraken van de actieve deelnemers, evenals het pensioen van de pensioengerechtigden en de aanspraken van de slapers, verleend op basis van de prijsindex.

Opbouwdepot

Het pensioenfonds houdt een depot aan dat bestemd is voor aanvullende financiering van de pensioenopbouw in het Pensioenreglement 2013. Het opbouwdepot is per 1 juli 2013 gevuld met een storting door Gasunie van € 5 miljoen en per 1 januari 2014 met een storting door GasTerra van € 0,6 miljoen.

Voor het Pensioenreglement 2013 wordt een eventueel tekort van de werkelijk betaalde pensioenpremie ten opzichte van de kostendeekkende premie onttrokken uit het opbouwdepot. Een eventueel overschot van de werkelijk betaalde premie ten opzichte van de kostendeekkende premie wordt aan het opbouwdepot toegevoegd. Deze verrekening vindt jaarlijks achteraf plaats bij het vaststellen van de jaarrekening.

Een eventuele onttrekking uit het opbouwdepot vindt alleen plaats indien het pensioenfonds beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen; er wordt dus geen geld uit het opbouwdepot onttrokken in een situatie van een dekkingstekort. Zodra op een later moment op jaareinde geen sprake meer is van een dekkingstekort, vindt alsnog een onttrekking uit het opbouwdepot plaats ter financiering van de gemiste pensioenopbouw over dat jaar. Voor de toevoegingen aan en onttrekkingen uit het opbouwdepot wordt de kostendeekkende premie vastgesteld met een solvabiliteitsopslag gelijk aan het feitelijk aanwezig eigen vermogen.

3.5.2 Beleggingsbeleid

Gedurende 2014 is het beleggingsbeleid niet noemenswaardig veranderd. Wel heeft het pensioenfonds op hoofdlijnen de gevolgen van het nFTK onderzocht en besloten om een ALM studie te verrichten na wettelijke goedkeuring van het nFTK. De onzekerheid over de wettelijke goedkeuring van het nFTK en de exacte invulling duurde uiteindelijk tot de laatste dagen van 2014. En zelfs op het laatste moment werden er nog wijzigingen doorgevoerd. In de eerste helft van 2015 zal een ALM studie uitgevoerd worden om het beleggingsbeleid te bepalen.

Vanwege de aanhoudende onzekerheden rondom het nFTK en het besluit om een ALM studie uit te voeren is de voorgenomen omzetting van Inflation Linked Bonds (ILBs) naar hypotheek gedurende 2014 niet uitgevoerd. Wel zijn de ILBs al in de matchingsportefeuille opgenomen.

In het tactische beleggingsbeleid is tegen het einde van 2014 besloten om de aandelen niet meer af te dekken. Hierbij wordt geanticipeerd op de komst van het nFTK, dat meer ruimte biedt om schokken in de tijd op te vangen. De nog lopende putopties zijn verkocht.

Daarnaast is evenals in de voorafgaande jaren in alle vergaderingen uitgebreid stil gestaan bij de financiële situatie van het pensioenfonds en de wijze van risicobeheersing. Het Bestuur wordt hierbij geadviseerd door de Beleggingscommissie. De Beleggingscommissie heeft in 2014 vier keer vergaderd.

Het beleidsplan beleggingen is per 1 januari 2014 aangepast. De wijzigingen waren minimaal.

Het Bestuur heeft tevens beleid geformuleerd op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Hierover leest u meer in de volgende sub paragraaf.

De vermogensbeheerders van het pensioenfonds worden op kwartaalbasis geëvalueerd. De uitkomsten worden besproken in de Beleggingscommissie en de rapportages worden naar het Bestuur gestuurd. Het Bestuur houdt hiermee naast inzicht in de performance van de beheerders onder andere ook zicht op de structuur en de inrichting van het monitoring proces van de vermogensbeheerders. Eenmaal per jaar wordt een analyse gedaan over het functioneren in het afgelopen jaar en wordt een advies gegeven al dan niet door te gaan met de betreffende beheerder. Deze jaarlijkse evaluatie heeft ook in 2014 plaatsgevonden.

3.5.2.1 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds is zich bewust van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid als professionele belegger en beschikt over beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Op de website van het pensioenfonds kan hierover nadere informatie worden gevonden.

Het Bestuur is van mening dat het meewegen van informatie over milieu-, sociale- en governance (ESG) risico's een bijdrage kan leveren aan een betere besluitvorming over beleggen. Daarnaast kan het meewegen van relevante informatie het risico op reputatieschade voor het pensioenfonds verminderen. Het Bestuur heeft hierbij gekozen voor een 'gematigde opstelling'. Dit betekent dat steeds goed wordt onderzocht of aanvullende beleidsmaatregelen ten gunste van het maatschappelijk verantwoord beleggen op een efficiënte manier genomen kunnen worden binnen het huidige beleggingsbeleid. Verder geldt dat het pensioenfonds bij beleggingen in zakelijke en vastrentende waarden gebruik maakt van vermogensbeheerders. Met de verschillende vermogensbeheerders van het pensioenfonds wordt besproken in hoeverre, binnen de grenzen van de bestaande afspraken, hiermee rekening wordt gehouden.

Op deze manier wordt bijvoorbeeld gestimuleerd dat de vermogensbeheerders de algemene principes aangaande dit beleid onderschrijven. Voorbeelden van deze principes zijn dat ondernemingen geen gebruik maken van kinderarbeid of niet betrokken zijn bij productie, handel en onderhoud van controversiële wapens.

Daarnaast worden de reeds genomen maatregelen bij vermogensbeheerders geïnventariseerd, bijvoorbeeld het rekening houden met maatschappelijke verantwoordelijkheid in het actief stembeleid voor het pensioenfonds op aandeelhoudersvergaderingen. Nadrukkelijk wordt gestreefd naar het voorkomen van blootstelling aan onacceptabele ESG-risico's, onder meer door het uitsluiten van de meest omstreden ondernemingen door de vermogensbeheerder. Dit zijn bijvoorbeeld ondernemingen betrokken bij de productie, onderhoud en/of handel van controversiële wapens. Op de website van het pensioenfonds is de meest recente lijst met uitsluitingen gepubliceerd.

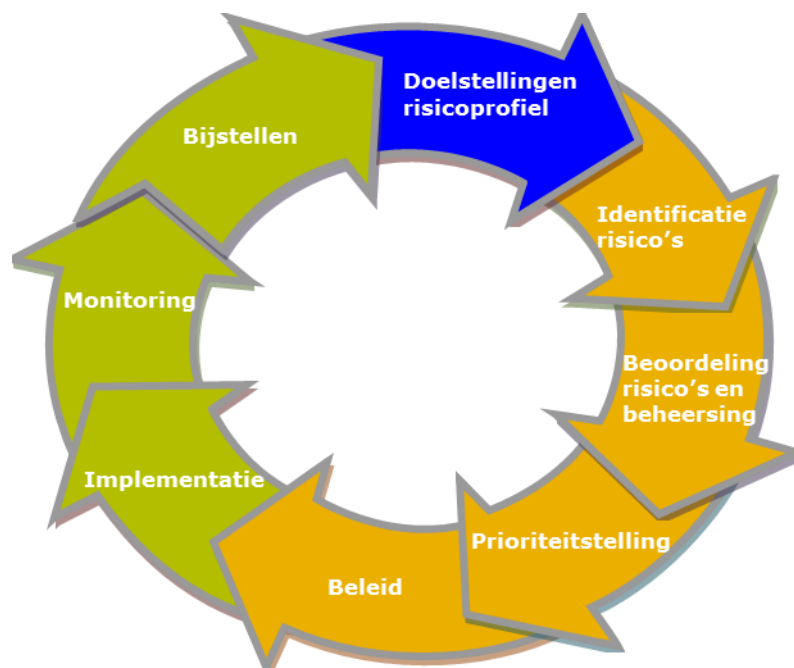
De invulling van het beleid is aan de hand van bovenstaande maatregelen ingevoerd.

Rekening houdend met de effecten voor de verschillende belanghebbenden van het pensioenfonds zal over de verdere uitwerking en de implementatie worden besloten. Nieuwe ontwikkelingen en resultaten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen zullen steeds worden gemeld op de website van het pensioenfonds.

3.6 Integraal risicomanagement

Integraal risicomanagement (IRM) is het proces waarmee invulling wordt gegeven aan de risicobeheersing en geldt als basis voor het besluitvormingsproces van het Bestuur van Pensioenfonds Gasunie.

Voor het geheel van de risico's waarmee het pensioenfonds te maken krijgt (financieel en niet-financieel), dient continu een cyclus te worden doorlopen van het opstellen van de risicostrategie, het identificeren van de risico's, de risicobeheersing, monitoring en terugkoppeling met betrekking tot de beheersing van deze risico's.

Doelstellingen

In paragraaf 2.2 zijn de doelstellingen van het pensioenfonds geformuleerd. In de huidige paragraaf wordt ingegaan op de risico's.

Risicoanalyse

In de integrale risicoanalyse staan alle risico's beschreven waaraan het pensioenfonds is blootgesteld en de maatregelen die het pensioenfonds heeft genomen om, waar nodig, deze risico's te beheersen. De risicoanalyse is gebaseerd op de analysemethode die door DNB wordt gebruikt.

Het Bestuur heeft de integrale risicoanalyse eind 2009 vastgesteld. In de periode vanaf 2009 en met name in 2014 zijn veel stappen gezet om het risicobeleid te verbeteren, zoals het implementeren van het nieuwe strategische risicobeleid met bijbehorende risicomonitor, het vastleggen van uitbestedingstrajecten van het vermogensbeheer, de uitbesteding van de compliance functie en het vastleggen van procedures in het handboek bestuursbureau.

In de aangepaste versie van de integrale risicoanalyse die begin 2012 door het Bestuur is besproken zijn deze verbeteringen vastgelegd.

De integrale risicoanalyse is begin 2013 opnieuw door het Bestuur beoordeeld en op enkele punten aangepast. De integrale risicoanalyse is geïntegreerd in het integraal risicomanagement.

Integraal risicobeheer 2014

Het pensioenfonds voert een actief risicobeleid. Indien noodzakelijk laat het Bestuur zich hierbij door deskundigen ondersteunen.

Het Bestuur heeft in 2014 een aantal vervolgstappen gezet op het gebied van integraal risicomanagement. Hiertoe heeft het een Werkgroep IRM ingesteld, die een aantal voorbereidende werkzaamheden heeft verricht. Hierbij zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen en gerealiseerd:

- De hernieuwde vaststelling van missie, visie en doelstellingen van het pensioenfonds;
- De kwantitatieve concretisering van een tweetal doelstellingen met het oog op het vastleggen van de risicohouding van het pensioenfonds;
- Het per hoofdrisico selecteren van een aantal onderliggende risico-items en deze koppelen aan de doelstellingen van het pensioenfonds;
- Het inventariseren van de beheersingsmaatregelen per risico-item;
- Het verdelen van de monitoring van de ontwikkeling van de hoofdrisico's over de commissies;
- Het ontwikkelen van specifieke IRM rapportages.

In 2015 zullen per geselecteerd risico-item, ter extra beheersing, normen, limieten en procedures worden vastgesteld en de rapportage in het kader van IRM nog worden doorontwikkeld.

Risicoparagraaf

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. Voor het realiseren van haar doelstellingen is het beleggingsbeleid zodanig vormgegeven dat de beleggingsresultaten van het pensioenfonds op de lange termijn zo hoog mogelijk zijn, onder een aanvaardbaar risico. Hoewel het rendement op de portefeuille dus een hoge prioriteit heeft, staat een zorgvuldige afweging tussen risico en rendement voorop. In deze paragraaf wordt ingegaan op risico's gerelateerd aan het beleggingsbeleid van het pensioenfonds, en op andere risico's die het pensioenfonds loopt. Voor de wijze waarop een aantal van deze risico's zijn afgedekt en de kwantificering van deze risico's wordt tevens verwezen naar de paragraaf "Risicobeheer" in de jaarrekening.

Beleid en risicobeheer

Het pensioenfonds heeft zijn beleid verwoord in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). Algemene leidraad voor het uitvoeren van de beheertaken is risicomijdend operationeel management. Het pensioenfonds heeft maatregelen genomen om risico's te beperken en beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van de te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van een ALM-studie. Een ALM-studie is een analyse van de invloed van de beleidsinstrumenten op de financiële positie van het pensioenfonds en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. Bij deze evaluatie spelen zowel de huidige financiële positie, alsmede de financiële positie van het pensioenfonds in de toekomst een rol.

Om te toetsen of het beleid op lange termijn tot de gewenste ontwikkeling leidt, voert het pensioenfonds minimaal eens in de drie jaar een continuïteitsanalyse uit. Met deze continuïteitsanalyse wordt inzicht gegeven in de volgende onderdelen:

- de ontwikkeling van de financiële positie in de komende vijftien jaar;
- de bepalende factoren voor de financiële positie in de komende vijftien jaar;
- de financiële risico's van het pensioenfonds en de kans op het moeten nemen van noodmaatregelen;
- de mate van inzet van de beleidsinstrumenten of zogeheten sturingsmiddelen;
- de verwachting over de toeslagverlening;
- de mate van acceptatie van de aannames over de financiële rendementen en bestandsontwikkeling.

Het pensioenfonds heeft deze continuïteitsanalyse in 2012 voor het laatst uitgevoerd. Dit heeft niet geleid tot aanpassingen van het beleid. Onder het nFTK zal de continuïteitsanalyse per 1 januari 2015 gaan vervallen en worden vervangen door een haalbaarheidstoets.

Het pensioenfonds heeft een financieel crisisplan opgesteld. Een financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die het pensioenfonds kan inzetten indien de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt. Dat gevaar ontstaat als de dekkingsgraad zich bevindt op of beweegt richting kritische waarden. Het crisisplan is onderdeel van de ABTN en wordt als zodanig jaarlijks beoordeeld.

Financiële risico's

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de nominale pensioenverplichtingen.

Het solvabiliteitsrisico wordt in het FTK onderverdeeld in de volgende risicocategorieën: renterisico, marktrisico op zakelijke waarden, valutarisico, grondstoffenrisico, kredietrisico en verzekeringstechnisch risico. Een kwantitatieve en kwalitatieve toelichting van deze risico's zijn opgenomen in de paragraaf "Risicobeheer" in de jaarrekening.

Concentratierisico

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt over regio's, economische sectoren en/of tegenpartijen. Een kwantitatieve en kwalitatieve toelichting van dit risico is eveneens opgenomen in de paragraaf "Risicobeheer" in de jaarrekening.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor ontstaat het risico dat het pensioenfonds niet aan zijn kortetermijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico wordt beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquiditeiten en liquide beleggingen.

Inflatierisico

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijk toeslagbeleid. Dit betekent dat er koopkrachtverlies van opgebouwde rechten kan optreden. Om de kans te verminderen dat er gedurende een periode met hoge inflatie een substantieel koopkrachtverlies optreedt, wordt door het pensioenfonds belegd in producten die beter presteren gedurende een periode met toenemende inflatieverwachtingen. Voorbeelden zijn ILB's en grondstoffen.

Niet-financiële risico's**Sponsorrisico**

Het pensioenfonds heeft een directe economische en contractuele band met de werkgevers Gasunie en GasTerra als sponsors van het pensioenfonds. De contractuele band is geregeld in de uitvoeringsovereenkomsten en deze afhankelijkheid vertaalt zich in risico's voor het pensioenfonds, de zogenaamde sponsorrisico's. De sponsorrisico's zijn echter beperkt doordat beide sponsors financieel krachtige ondernemingen zijn, zoals blijkt uit hun credit ratings.

Omgevingsrisico

Hieronder vallen de risico's voor het pensioenfonds als gevolg van veranderingen in zijn externe omgeving. Het pensioenfonds volgt de ontwikkelingen op verschillende aandachtsgebieden door onder andere deel te nemen aan congressen, het volgen van vakliteratuur en te participeren in koepelorganisaties. Het Bestuur wordt hierbij ondersteund door het bestuursbureau. Dit is van belang om tijdig te kunnen reageren op externe veranderingen.

Uitbestedingsrisico's (o.a. operationeel en IT risico)

Operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van het pensioen- en vermogensbeheer, bestuursondersteuning en de integrale advisering van het pensioenfonds inzake het beleid op communicatie-, juridisch, fiscaal, actuariael en beleggingsterrein. Het operationeel risico heeft betrekking op de continuïteit, integriteit en kwaliteit van de dienstverlening. Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel worden geschaad. Het uitbestedingsrisico, inclusief het operationele risico, wordt gemitigeerd door de afspraken (kwaliteitseisen) in de uitbestedingsovereenkomst met de externe partijen en het daaraan verbonden Service Level Agreement (SLA). Er wordt hier specifiek aandacht besteed aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding.

Monitoring van de uitvoering door het Bestuur van het pensioenfonds vindt plaats op basis van de periodieke rapportages van de externe uitvoerders over de uitgevoerde werkzaamheden. Het Bestuur wordt hierbij ondersteund door het bestuursbureau.

Tevens heeft het pensioenfonds van meerdere uitvoerders een ISAE 3402 type II-rapport ontvangen. De ISAE 3402-rapportage geeft inzicht in de wijze van beheersing van de operationele risico's. Deze rapporten zijn beoordeeld door het pensioenfonds.

Integriteitsrisico

DNB verstaat hieronder het risico dat de integriteit van het pensioenfonds dan wel van het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, dan wel van betrokken medewerkers. Dit in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het pensioenfonds opgestelde normen. Het pensioenfonds heeft een klachten- en geschillenregeling en een regeling misstanden. Het pensioenfonds heeft een gedragscode opgesteld, waaraan de verbonden personen en insiders zich moeten houden. Dit wordt jaarlijks gecontroleerd door de compliance officer.

Juridische risico's

Het pensioenfonds loopt het risico te worden aangesproken in rechte. Het pensioenfonds heeft daartoe onder andere de volgende maatregelen genomen:

- Periodiek vindt toetsing van de fondsdocumenten bij wetswijzigingen plaats. TKP en Towers Watson (adviserend actuaris) stellen waar nodig wijzigingen voor aan het Bestuur. Daarnaast informeren beide partijen het pensioenfonds periodiek over actuele ontwikkelingen.
- Het pensioenfonds ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt. Deze documentatie zorgt ervoor dat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen.
- De wettelijk verplichte communicatiemomenten zijn vastgelegd in een communicatieplan. Naast deze vereisten heeft het pensioenfonds zelfstandige communicatiedoeleinden.
- Met alle externe uitvoerende partijen zijn over de uitvoering van werkzaamheden contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet voldoen aan de gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk heeft het pensioenfonds activiteiten gescheiden ondergebracht, waardoor partijen elkaar onderling controleren.

4 Beleggingen

4.1 Marktentwikkelingen 2014

Algemene marktentwikkelingen

In 2014 daalde de rente scherp door lage inflatie, geopolitieke onrust en het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB nam in de eerste maanden van het jaar nog een afwachtende houding aan, maar dit veranderde in mei. De ECB uitte bezorgdheid over de dure euro en de lage inflatie. Daarom nam de ECB zowel in juni als in september verschillende maatregelen, zoals een renteverlaging en het opkopen van obligaties, ter voorkoming van deflatie.

Ondertussen was de markt vrij onzeker over de wisselende economische groeicijfers wereldwijd. In de Verenigde Staten viel de economische groei in het begin van het jaar nog tegen door met name de lange en strenge winter. De arbeidsmarkt trok daarentegen aan en economische cijfers verbeterden dan ook verder in de tweede helft van het jaar. De Amerikaanse centrale bank bouwde tegelijkertijd de kwantitatieve verruiming steeds verder af. In Europa was het beeld tegengesteld. Het economische nieuws vanuit met name Duitsland bleef in de eerste helft van het jaar redelijk positief. Gedurende het jaar bleek echter dat Europa moeite had de crisis achter zich te laten. In veel Europese landen bleef de werkloosheid hoog. Het economische nieuws uit China bleef ondertussen duiden op een verdere vertraging van de economische groei.

Macro-economische factoren hadden dit jaar een sterke invloed op de aandelenrendementen. De dalende rentes en de stimulerende maatregelen van de centrale banken in onder andere Japan en Europa zorgden voor stijgende koersen. De oplopende geopolitieke spanningen in Rusland en het Midden-Oosten zorgden daarentegen een aantal keer voor een correctie. Omdat de markt al uit ging van een afbouw van de stimuleringsmaatregelen van de Amerikaanse centrale bank, had de werkelijke afbouw geen grote effecten op de markt. Vanaf september corrigeerden de aandelenmarkten sterk, met name door tegenvallende economische cijfers en de angst voor deflatie vooral in Europa. Dit had een relatief sterk effect op de euro. De euro daalde in waarde ten opzichte van vrijwel alle andere valuta en vooral ten opzichte van de Amerikaanse dollar. In het laatste kwartaal herstelden de aandelenkoersen weer, ondanks de volatiliteit veroorzaakt door politieke spanningen en een daling van de olieprijs. Aandelenbeleggingen eindigden het jaar 2014 dan ook positief.

Aandelen uit opkomende landen behaalden eveneens positieve rendementen en hier was het valutarendement ook positief. Vooral de rendementen in de regio Azië vielen positief op. Dit gold echter niet voor de aandelenkoersen in Rusland. Hier daalden de koersen scherp na de politieke onrust omtrent de Krim en het oostelijke deel van Oekraïne plus de sterke daling van de olieprijs. Daarnaast stond de Russische roebel onder druk. Brazilië had ook te maken met een aantal negatieve factoren. Zo behaalde de zittende president een overwinning in de verkiezingen en de markt beoordeelde dit als negatief. De dalende grondstofprijzen leidden tot dalende aandelenkoersen van de grote Braziliaanse bedrijven in de grondstoffensector. De Amerikaanse dollar steeg in waarde ten opzichte van veel valuta van opkomende landen. De euro daalde echter ook in waarde ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Gemeten in euro's was het valutarendement van opkomende landen daardoor positief.

Door de daling van de rente stegen staatsobligaties en renteswaps sterk in waarde. De 10 jaars euroswaprente werd nog steeds als veilige haven beschouwd en daalde van 2,2% eind 2013 naar 0,8% eind 2014. Door de lage rente bleven beleggers zoeken naar hogere rendementen door bijvoorbeeld te beleggen in bedrijfsobligaties.

Resultaten voor het pensioenfonds

Per saldo hebben bovenstaande ontwikkelingen er voor gezorgd dat het pensioenfonds een portefeuillerendement van 18,1% heeft behaald. Alle beleggingscategorieën, uitgezonderd grondstoffen, hebben bijgedragen aan dit rendement. Ook de obligatieportefeuille is door de gedaalde rente in waarde gestegen. Deze gedaalde rente heeft echter de verplichtingen ook doen stijgen. Per saldo is daardoor de dekkingsgraad nagenoeg gelijk gebleven. Opgemerkt dient te worden dat dit mede komt door een positieve uitwerking door de driemaandsmiddeling van de rente voor de verplichtingen. Zonder dit effect zou de dekkingsgraad gezakt zijn.

Marktontwikkeling per categorie**Aandelenmarkten**

Voor aandelen was 2014 wederom een goed beursjaar met een koerswinst van ongeveer 17%. Hiervan is een groot deel te verklaren door het valutaffect van een dalende euro. Het thema van het jaar was de zoektocht naar rendement vanwege de lage rendementen op nieuwe obligaties. Deze zoektocht naar rendement resulteerde per saldo in een kapitaalstroom uit obligaties naar aandelen. Mede hierdoor zijn de aandelenkoersen sterk gestegen.

De volatiliteit was relatief hoog mede door de conflicten in Oekraïne en het Midden Oosten. De ontwikkelde landen trekken de wereldeconomie weer en de opkomende markten blijven achter. Ook de Japanse aandelen hebben een zeer goed jaar achter de rug. Dit kan mede verklaard worden door enige ingevoerde maatregelen zoals inflatiedoelstellingen, negatieve rentes, kwantitatieve verruiming, het opkopen van obligaties en het verzwakken van de Japanse yen.

Wereldwijd is er de zorg dat over het algemeen de aandelen nu niet meer goedkoop zijn en er mogelijk een overwaardering is ontstaan door de monetaire stimulering en de lage rentes.

Vastgoedmarkten

Vastgoed behaalde mooie rendementen in 2014 met voor Europees vastgoed een rendement van circa 7%. In Nederland stijgen de prijzen van koophuizen weer gemiddeld met 0,9%. Dit is een structurele verbetering, echter er is ook een incidenteel effect zichtbaar door schenkingsvrijstelling die mogelijk was tot einde 2014.

Grondstoffenmarkten

Voor grondstoffen was 2014 wederom een moeilijk jaar. De eerste helft van het jaar ging het nog zeer goed. Maar in de tweede helft is voornamelijk vanwege de zeer sterke daling van de olieprijs het jaar geëindigd in een min. Vanwege de lage euro was het verlies beperkt tot 3%; echter zonder valutaffecten was het verlies 12%.

Obligatiemarkten (vastrentende markten)

2014 is qua koerswinst een zeer goed jaar geweest voor obligaties. De Europese AAA-staatsobligaties hebben een rendement van bijna 30% behaald. Dit komt vooral door de sterk gedaalde rente vanwege de monetaire stimulering door de ECB door verschillende (aangekondigde) opkoopprogramma's. Europa lijkt de recessie achter zich gelaten te hebben, maar deflatie dreigt nog steeds. Een keerzijde van de lage rente is dat de verwachte rendementen op staatsobligaties zeer laag zijn. De verwachte rendementsrisico-verhouding is daarmee zeer verslechterd.

Liquide middelen

Het 3-maands Euribor tarief is een indicator voor het rendement op liquide middelen. Dit tarief zakte gedurende het verslagjaar van 0,3% naar onder de 0,1% ultimo jaar. Dit is historisch gezien een extreem laag niveau. Tot 2009 lag het 3-maands Euribor tarief hoofdzakelijk tussen de 2 en 5%. De reden voor het voortduren van deze historisch lage tarieven ligt in het feit dat de centrale banken de officiële rentes tot nagenoeg 0% hebben verlaagd en daarbij de banken ruimhartig van financiering hebben voorzien.

In de praktijk betekent dit dat liquide middelen in het interbancaire circuit nagenoeg geen rendement meer opleveren en dat er zelfs betaald moet worden om vermogen kortlopend weg te zetten.

Valutamarkten

In 2014 is de euro gedaald ten opzichte van bijna alle voor het pensioenfonds belangrijke valuta's. De wisselkoers ten opzicht van de Japanse Yen is nagenoeg gelijk gebleven door een sterke daling van de Yen in de laatste maanden van 2014. De daling ten opzichte van de Amerikaanse Dollars (USD) bedroeg 12% en ten opzichte van het Britse Pond (GBP) 7%.

4.2 Resultaten beleggingsportefeuille

Algemeen

Alle beleggingen in dit hoofdstuk zijn vermeld tegen de marktwaarde per ultimo jaar en zijn inclusief te vorderen interest en dividendbelasting. Voor beurs verhandelde effecten is de marktwaarde de beurskoers. Voor beleggingen waarvoor geen of geen actuele beurskoers beschikbaar is, wordt de Net Asset Value volgens opgave van de vermogensbeheerder of een waardering volgens een algemeen geaccepteerd model als indicatie gebruikt voor de marktwaarde.

Sinds 2011 wordt er qua indeling in de feitelijke en strategische beleggingsportefeuille gewerkt met een zogeheten matching- en returnportefeuille structuur.

De **matchingportefeuille** bestaat voornamelijk uit risicovrije staatsobligaties, kredietobligaties aangevuld met renteswaps en heeft als doel om te zorgen voor een stabiele ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds door het nominale renterisico te beperken. Met ingang van 2014 zijn de ILB's (Inflatie gerelateerde obligaties) hieraan toegevoegd. De **returnportefeuille** bestaat veelal uit zakelijke waarden en heeft als doel het behalen van een hoog rendement om goede indexatiekansen voor de (gewezen) deelnemers van het pensioenfonds te creëren. Daarnaast is er een **overlayportefeuille**. Deze portefeuille bevat de derivaten waarmee de risico's van het pensioenfonds separaat worden bijgestuurd. Het betreft hier onder andere valutatermijntransacties.

Deze indeling sluit goed aan bij het beleggingsbeleid van het pensioenfonds dat enerzijds risicobewust maar anderzijds resultaatgericht is. In onderstaande tabel en toelichting wordt beschreven hoe de feitelijke en strategische indeling van het belegd vermogen gehanteerd door het pensioenfonds aansluit op RJ610 indeling in de jaarrekening.

Overzicht belegd vermogen voor risico pensioenfonds

(in miljoen euro)

	Stand RJ610	Vershil	2014			2013		
	€	€	€	%	Norm	€	%	Norm
Matching								
Vastrentend / vaste coupon	716,6	-221,3	495,3	37,0	36,0	402,9	35,0	32,5
Inflation linked-bonds	-	118,4	118,4	8,9	9,0			
Liquiditeiten en swaps	0,0	95,2	95,2	7,1	2,5	64,0	6,0	2,5
Overige beleggingen	3,6	-3,6						
Total Matching	720,2	-11,3	708,9	53,0	47,5	466,9	41,0	35,0
Return								
Inflation linked-bonds	-	-	-			111,9	10,0	12,5
Aandelen								
Vastgoedmaatschappijen	96,6	0,0	96,6	7,2	10,0	89,6	8,0	10,0
Aandelen	456,0	-	456,0	34,1	35,0	395,5	34,0	35,0
Commodities	-	76,0	76,0	5,7	7,5	80,9	7,0	7,5
Totaal Return	552,6	76,0	628,6	47,0	52,5	677,9	59,0	65,0
Totaal (excl. overlay)	1.272,8	64,7	1.337,5	100,0	100,0	1.144,8	100,0	100,0
Overlay								
Valutaderivaten	88,2	-88,2	0,0					
Swaptions	-5,5	+0,9	-4,6			3,1		
Aandelenopties	0,0	22,6	22,6			3,1		
	0,0	0,0	0,0			3,1		
Totaal Overlay	82,7	-64,7	18,0			9,3		
Totaal (incl. overlay)	1.355,5	0,0	1.355,5			1.154,1		

Toelichting bij de tabel

In de kolom "Vershil" wordt het verschil aangegeven tussen de standen van ultimo 2014 op basis van RJ610 indeling en de indeling zoals het pensioenfonds die gebruikt.

Categorie vastrentend: Totaal gecorrigeerd een bedrag van € 221,3 miljoen.

€ 118,4 miljoen gaat over van vastrentende waarden naar inflation-linked bonds. Dit betreft obligaties uitgegeven door Duitsland en Frankrijk met een inflatie gerelateerde coupon;

€ 81,6 miljoen aan kortlopend Amerikaans staatspapier gaat over van vastrentend naar commodities;

€ 21,3 miljoen gaat over van vastrentende waarden naar liquide middelen. Dit betreft hypothecaire obligaties met een kortlopend rentekarakter en twee deposito's.

Categorie liquide middelen en swaps: Totaal toegevoegd een bedrag van € 95,2 miljoen.

€ 21,3 miljoen gaat over van vastrentende waarden naar liquide middelen. Dit betreft hypothecaire obligaties met een kortlopend rentekarakter en twee deposito's;

€ 3,6 miljoen aan banksaldi wordt toegevoegd aan liquide middelen;

€ 70,3 miljoen die onder RJ610 is meegenomen onder derivaten wordt toegewezen aan interest swaps.

Voor de goede orde: Het bedrag van € 70,3 miljoen is inclusief opgelopen rente.

Categorie overige beleggingen: Totaal gecorrigeerd een bedrag van € 3,6 miljoen negatief.
€ 3,6 miljoen aan banksaldi gaat over van overige beleggingen naar liquide middelen.

Categorie inflation-linked bonds: Totaal toegevoegd een bedrag van € 118,4 miljoen.
€ 118,4 miljoen is overgegaan van vastrentend naar inflation-linked bonds.

Categorie commodities: Totaal toegevoegd een bedrag van € 76,0 miljoen.
€ 81,6 miljoen aan kortlopend Amerikaans staatspapier is overgegaan van vastrentend naar de categorie commodities. Dit waardepapier dient als onderliggende waarde bij de Total return swaps;
€ 5,6 miljoen aan overlopende verplichtingen is overgegaan van derivaten naar commodities. Deze verplichting hangt samen met een commodity swap afrekening rond ultimo jaar.

Categorie derivaten: Deze categorie ad € 88,2 miljoen is toegewezen aan:
€ 70,3 miljoen aan interest swaps;
€ 0,9 miljoen aan valuta derivaten;
€ 22,6 miljoen aan swaptions;
€ 5,6 miljoen negatief aan commodities.

In de risicoparagraaf worden de onderliggende valuta exposures in detail weergegeven.
Evenals ultimo 2013 zijn de wegingen ultimo 2014 op basis van de marktwaaarde van de beleggingen in lijn met de strategische beleggingsmix. De wegingen van de strategische beleggingsmix zijn in 2014 ten opzichte van 2013 nagenoeg niet gewijzigd.

Aandelenfondsen

De aandelenportefeuille bestaat volledig uit indexfondsen bij een externe beheerder. Gedurende 2014 is de totale aandelenportefeuille met € 61 miljoen in waarde toegenomen tot € 456 miljoen voornamelijk door waardeinstijgingen gecombineerd met enkele aankopen.

Regionale verdeling aandelen	Marktwaaarde aandelen in € miljoen		Marktwaaarde aandelen in % van totaal	
	Ultimo 2014	Ultimo 2013	Ultimo 2014	Ultimo 2013
Europa	166	155	37	39
Verenigde Staten	161	125	35	31
Canada	23	20	5	5
Japan	34	31	7	8
Rest Verre Oosten	16	14	4	4
Opkomende markten	56	50	12	13
Totaal	456	395	100	100

Bij de geografische spreiding voor aandelen (in %) valt de waarde toename naar de regio Verenigde Staten op. Dit is conform het streven van het fonds de strategische weging binnen de aandelenportefeuilles meer in lijn te brengen met de weging binnen de MSCI World benchmark index, waardoor de allocatie naar de Verenigde Staten stijgt.

Vastgoedfondsen

Ultimo 2014 is er voor € 96,6 miljoen belegd in vastgoedfondsen. Dit is een toename € 6 miljoen ten opzichte van de stand ultimo 2013. Ongeveer 59% van de vastgoedportefeuille is belegd in beursgenoteerde vastgoedfondsen en de overige 41% is belegd in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen.

Grondstoffen

Ultimo 2014 is voor € 76 miljoen belegd in grondstoffen middels zogeheten 'total return swaps'. Dit zijn onvoorwaardelijke derivaten. De bij de swaps behorende onderliggende waarden zijn US Treasury Bills met een maximale looptijd van 1 jaar.

Vastrentende waarden

Ultimo 2014 is er voor € 614 miljoen belegd in langlopende vastrentende waarden (obligaties), waarvan € 387 miljoen belegd in staatsobligaties met een vaste coupon en € 109 miljoen in kredietobligaties met een vaste coupon. Voorts is € 118 miljoen in inflation-linked bonds (ILB's) belegd. De waarde van de beleggingen in obligaties is in 2014 met bijna € 100 miljoen toegenomen ten opzichte van ultimo 2013. Deze toename is grotendeels veroorzaakt door een waardestijging gedurende 2014, die verband hield met de gedaalde rente.

Verdeling vastrentende waarden	Marktwaaarde obligaties in € miljoen		Marktwaaarde obligaties in % van totaal	
	Ultimo 2014	Ultimo 2013	Ultimo 2014	Ultimo 2013
Reguliere (nominale) staatsobligaties	387	303	63	59
Inflation-Linked Bonds	118	112	19	22
Overige kredietobligaties	109	100	18	19
Totaal	614	515	100	100

De spreiding ultimo 2014 over staatsobligaties, ILB's en kredietobligaties is in lijn met de strategische mix die voorschrijft dat 20% van de vastrentende portefeuille belegd is in kredietobligaties en 80% in nominale- en inflatie gerelateerde staatsobligaties (ILB's).

Liquide middelen

Ultimo 2014 is door het pensioenfonds voor € 25 miljoen aangehouden als liquide middelen. Dit betekent een minieme stijging van € 1 miljoen ten opzichte van het jaar daarvoor.

Derivaten

Beleggingen in aandelen, vastgoedfondsen en grondstoffen kunnen ook buiten het eurogebied plaatsvinden. De voornaamste valutarisico's zijn in US Dollars, Japanse Yen en Britse Pond. Voor zover deze beleggingen niet in euro's luiden, wordt door middel van valutaderivaten het valutarisico grotendeels afgedekt. Eind 2014 wordt o.a. valutarisico gelopen op een aantal aandelenbeleggingen in ongeveer 20 landen in opkomende markten (ongeveer gelijk aan 4% van de totale beleggingsportefeuille). Sinds 2011 wordt vanwege liquiditeit technische redenen het valutarisico van de grondstoffenportefeuille niet meer afgedekt.

Het pensioenfonds heeft in 2014 gebruik gemaakt van rentederivaten. De rentederivaten hebben ultimo jaar een marktwaaarde van € 93 miljoen en bestaan uit twee types, namelijk onvoorwaardelijke (swaps) en voorwaardelijke (swaptions) rentederivaten. Het doel van deze derivaten is het nominale renterisico van de verplichtingen aanvullend af te dekken bovenop de reeds bestaande renteafdekking van de portefeuille met vastrentende waarden.

	Feitelijke afdekking voor de gevolgen van extreme rentedaling in % van de TV*	Strategische afdekking voor de gevolgen van extreme rente daling in % van de TV*
Renteafdekking door obligaties en rentederivaten		
Nominale obligaties en swaps	39	40
Swaptions	14	20
Totaal	53	60

* TV staat voor Technische voorzieningen.

De onvoorwaardelijke rentederivaten (swaps) beschermen samen met de staats- en kredietobligatiebeleggingen het pensioenfonds tegen de gevolgen van een rentedaling. Ultimo 2014 was op die manier ongeveer 39% van het renterisico van de verplichtingen afgedekt.

De voorwaardelijke rentederivaten (swaptions) beschermen het pensioenfonds vooral indien er een extreme rentedaling plaatsvindt. Bij een extreme rentedaling (meer dan 1% punt) was ultimo 2014 ongeveer 14% van het renterisico van de verplichtingen afgedekt door swaptions. Bij een lichte rentedaling (kleiner dan 0,5%) zal de effectieve afdekking tussen 7 en 10% liggen. Dit betekent dat op balansdatum ongeveer 46% van de technische voorzieningen is afgedekt tegen de gevolgen van een lichte rentedaling en in totaal ongeveer 53% van de technische voorzieningen is afgedekt tegen de gevolgen van een extreme rentedaling. Inzet van swaptions heeft als voordeel dat een goede bescherming tegen de gevolgen van een sterke rentedaling wordt geboden, terwijl het opwaartse potentieel bij een rentestijging behouden blijft.

Het grootste gedeelte van 2014 zijn voorwaardelijke aandelenderivaten gebruikt om het pensioenfonds te beschermen tegen forse waardedalingen van de aandelenportefeuille. In het laatste kwartaal 2014 is besloten om de aflopende aandelenput-opties niet te verlengen en de overige aandelenput-opties te verkopen. Ultimo 2014 is de aandelenportefeuille daarom niet meer beschermd tegen koersdalingen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds overlegt regelmatig met de vermogensbeheerders in hoeverre, binnen de grenzen van de bestaande afspraken, rekening kan worden gehouden met aanvullende maatregelen op het gebied van verantwoord beleggen. De aandelenbeleggingen van het pensioenfonds verlopen geheel via indexfondsen van BlackRock. In deze aandelenfondsen zijn controversiële wapens uitgesloten.

BlackRock voert een corporate governance beleid bij haar beleggingen. De stem- en engagementrapportages van BlackRock zijn te vinden op de website van het pensioenfonds. Bij de vastrentende waarden geldt dat bij de beleggingen in kredietobligaties sinds 2013 gebruik wordt gemaakt van een apart pensioenfonds waarin controversiële wapens en kinderarbeid zijn uitgesloten. Voor vastrentende waarden en ook voor grondstoffen is stembeleid- en gedrag niet relevant.

De vastgoedbeleggingen worden gehouden in beursgenoteerde- en in niet beursgenoteerde beleggingsfondsen. Van deze laatste categorie worden de aandeelhoudersvergaderingen wel actief bezocht. Door middel van dit 'actief aandeelhouderschap' worden fondsbeheerders uitgedaagd, om voor zover dat nog niet aanwezig is, te komen tot een scherp gedefinieerd duurzaamheidsbeleid en deel te nemen aan GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark). GRESB is een onafhankelijke, wetenschappelijke benchmark die het duurzaamheidsbeleid van vastgoedfondsen en -portefeuilles wereldwijd beoordeelt.

Performance

Het behaalde totaalrendement op de beleggingen in 2014 bedroeg 18,1%. In 2013 was de performance 0,7%. Het gerealiseerde rendement op de beleggingsportefeuille (exclusief derivaten) bedroeg in 2014 18,4% en is 2,8%-punt hoger dan het rendement van de benchmark index. Om een zuivere performancemeting te bewerkstelligen in de vergelijkingsgetallen zijn de derivaten niet meegenomen. Derivaten hebben als doel om het pensioenfonds te beschermen in het geval dat de ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds onder druk komt te staan. Tegenover de kosten van deze derivaten ontstaan alleen opbrengsten in een periode met extreme koersbewegingen (daling van de rente of aandelenkoersen). Het jaar 2014 gaf evenals het jaar 2013 duidelijk stijgende aandelenkoersen te zien en dus daalde de waarde van de aandelen-derivaten in beide jaren.

Er zijn verschillende oorzaken voor de relatieve overperformance van 2,8% op de portefeuille. Vooral de matchingportefeuille, bestaande voornamelijk uit obligaties en swaps, presteerde sterk. De oorzaak hiervan ligt vooral in het feit dat deze portefeuille wordt afgezet tegen de ontwikkeling van de waarde van de pensioenverplichtingen (VPV). Bij het waarderen van de verplichtingen gaat DNB sinds 2012 uit van een rentecurve die tendeert naar een vaste forward rente. Hierdoor leidde de rentedaling gedurende 2014 tot een minder scherpe stijging van de VPV dan zou zijn gerealiseerd indien de zuivere marktrente zou zijn toegepast. Zowel in het matching gedeelte als in het return gedeelte was de realisatie beter dan de corresponderende deelbenchmark.

Tabel performance

	in % per categorie 2014		in % per categorie 2013	
	Realisatie	Benchmark	Realisatie	Benchmark
Matchingportefeuille (*)	24,3	20,1	-4,1	-6,1
ILB(*)			-4,2	-4,1
Aandelen	15,3	15,0	16,3	16,6
Commodities	-6,1	-5,5	-10,1	-13,4
Vastgoedfondsen	16,8	12,9	2,6	1,5
Subtotaal return	12,4	11,5	6,4	6,3
Totaal (excl. overlay)	18,4	15,6	1,1	1,8
Swaptions	1,5		-0,5	
Valutaderivaten	-1,6		1,3	
Aandelenopties	-0,2		-1,2	
Subtotaal derivaten	-0,3		-0,4	
Totaal	18,1		0,7	

(*) ILB, Inflation Linked Bonds waren in 2014 ingedeeld in de matching portefeuille, in 2013 was dit nog de return portefeuille.

4.3 Individueel pensioensparen

Met ingang van 2001 biedt het pensioenfonds zijn deelnemers de mogelijkheid tot "individueel pensioensparen" als opgenomen in het Pensioenspaarreglement. Met het door de deelnemer opgebouwde kapitaal kan op de pensioendatum aanvullend pensioen bij het pensioenfonds worden ingekocht. De beleggingsrisico's komen tijdens de opbouwfase voor rekening van de individuele deelnemers.

Met ING Asset Management B.V. heeft het Bestuur een dienstverleningsovereenkomst en Service Level Agreement (SLA) gesloten voor het onderbrengen van het pensioenspaarkapitaal.

Ultimo het boekjaar hebben de deelnemers een kapitaal opgebouwd ter grootte van € 1.031.229 (2013: € 940.380).

5 Pensioenen

5.1 Pensioencommunicatie

De communicatie heeft in het verslagjaar in het teken gestaan van de verdere uitwerking van het Pensioenreglement 2013 van Stichting Pensioenfonds Gasunie én van een vooruitblik op alle wijzigingen die per 1 januari 2015 moeten worden doorgevoerd.

Website

Het pensioenfonds beschikt over een eigen website: www.pensioenfondsgasunie.nl. Op de website kunnen de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden diverse documenten van het pensioenfonds raadplegen, zoals jaarverslagen, nieuwsbrieven, pensioenreglementen, herstelplannen en verschillende formulieren. Daarnaast is informatie te vinden over de ontwikkeling van de dekkingsgraad van het pensioenfonds en over het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Ook worden er nieuwsberichten op de website gepubliceerd, bijvoorbeeld over de toeslagverlening en eventuele reglementswijzigingen. Deelnemers kunnen inloggen op de website, waarna het persoonlijk dossier geraadpleegd kan worden. In dit dossier is het Uniform Pensioenoverzicht opgenomen en kan de pensioenplanner worden geraadpleegd. Met deze planner kunnen diverse toekomstscenario's worden doorgerekend.

Uniform Pensioenoverzicht

In 2014 is het UPO verzonden in juli. Het pensioenoverzicht is gebaseerd op de pensioenregeling die op 1 januari 2014 gold. Naast de reguliere getallen is in het pensioenoverzicht een bijlage opgenomen met de eindstanden van 31 december 2013 voor de GasTerra medewerkers voor het Pensioenreglement 2006. Een kleine groep deelnemers heeft het UPO in september ontvangen.

Toeslagbrief aan pensioengerechtigden

Alle pensioengerechtigden hebben in februari een brief ontvangen, waarin stond dat vanwege de financiële positie van het pensioenfonds het Bestuur heeft besloten om de pensioenen per 1 januari 2014 te verhogen met 0,2%. In oktober hebben alle pensioengerechtigden en gewezen deelnemers een brief ontvangen met een nadere toelichting op het gewijzigde beleid omtrent inhaalindexatie.

Digitale nieuwsbrief

In juni verscheen de vierde editie van de digitale nieuwsbrief. Hierin is onder andere aandacht besteed aan de nieuwe pensioenregeling, de financiële situatie van het pensioenfonds, de Wet versterking bestuur pensioenfonds en de gevolgen van het opschuiven van de pensioenleeftijd van 65 naar 67 jaar.

Enquête

Pensioenfonds Gasunie hecht waarde aan goede communicatie. Daarom heeft het pensioenfonds een kort onderzoek verricht dat inzicht verschaft in de tevredenheid van werknemers en gepensioneerden over de diverse communicatiemiddelen van het pensioenfonds. De uitkomsten van het onderzoek worden gebruikt voor het verder vormgeven van het communicatiebeleid in 2015.

Naast veel gedetailleerde informatie heeft het onderzoek ook enkele overkoepelende conclusies opgeleverd. De communicatie van Pensioenfonds Gasunie krijgt van werknemers in totaal een 6,6 als rapportcijfer. Het gemiddelde van vijftien andere pensioenfonds op dit punt (de benchmark) is een 6,7. Bij gepensioneerden ligt het cijfer iets hoger, een 7,2 (een 7,2 is ook het gemiddelde cijfer van de benchmark). Daarmee loopt het pensioenfonds dus goed in de pas met het gemiddelde. Wel is het zo dat personen die daadwerkelijk gebruik maken van de communicatiemiddelen van het pensioenfonds, de communicatie ook bovengemiddeld waarderen.

Met andere woorden: als we het bereik van onze communicatiemiddelen vergroten, is er een goede kans dat de communicatie ook hoger zal worden gewaardeerd.

Los van de communicatie is het algemene oordeel van werknemers over het pensioenfonds een 7,0 (tegenover een 6,6 in de benchmark). Het algemene oordeel van gepensioneerden over Pensioenfonds Gasunie is een 7,3 (gelijk aan de benchmark).

Het onderwerp pensioenen is technisch, complex en continu aan verandering onderhevig. Het is en blijft een uitdaging om deze ingewikkelde materie op een voor iedereen begrijpelijke manier aan het voetlicht te brengen. Een uitdaging waar het pensioenfonds in blijft investeren!

Standaardcorrespondentie

De standaardcorrespondentie van het pensioenfonds, in lijn met de voorschriften van de AFM, is aan het begin van het verslagjaar door TKP aangepast en waar mogelijk verduidelijkt.

Wet Pensioencommunicatie

Oorspronkelijk was voorzien dat het wetsvoorstel Pensioencommunicatie in 2014 zou worden behandeld. In plaats daarvan is het voorstel op 5 maart 2015 door een ruime meerderheid van de Tweede Kamer aangenomen. De wet heeft als doel om de communicatie met de deelnemer te verbeteren. Als gevolg van de wet moet Pensioenfonds Gasunie het communicatiebeleid herzien. De ingangsdatum voor de nieuwe wet is 1 juli 2015. Een belangrijke wijziging ten opzichte van de huidige wetgeving is dat informatie digitaal kan worden aangeboden, tenzij een deelnemer daar bezwaar tegen heeft.

Ook kan worden gestart met Pensioen 1-2-3. Pensioen 1-2-3 is een nieuwe manier om een deelnemer gelaagd informatie over pensioen aan te bieden. Per 1 januari 2016 moet Pensioen 1-2-3 de startbrief gaan vervangen. De deelnemer bepaalt zelf hoe gedetailleerd hij de informatie tot zich neemt: op hoofdlijnen (laag 1), met toelichting op de hoofdlijnen (laag 2) of gedetailleerd (laag 3). De gelaagde opzet van Pensioen 1-2-3 komt het best tot zijn recht in digitale vorm.

De nieuwe wet hanteert de normen: tijdig, correct, duidelijk en evenwichtig. De inhoud van communicatiemiddelen moet hieraan getoetst worden. Ook het aansluiten op de behoeften en kenmerken van de deelnemer en het bevorderen van inzicht in de keuzemogelijkheden van een pensioenregeling en in de gevolgen van belangrijke levensgebeurtenissen zijn als open normen in de nieuwe wetgeving opgenomen.

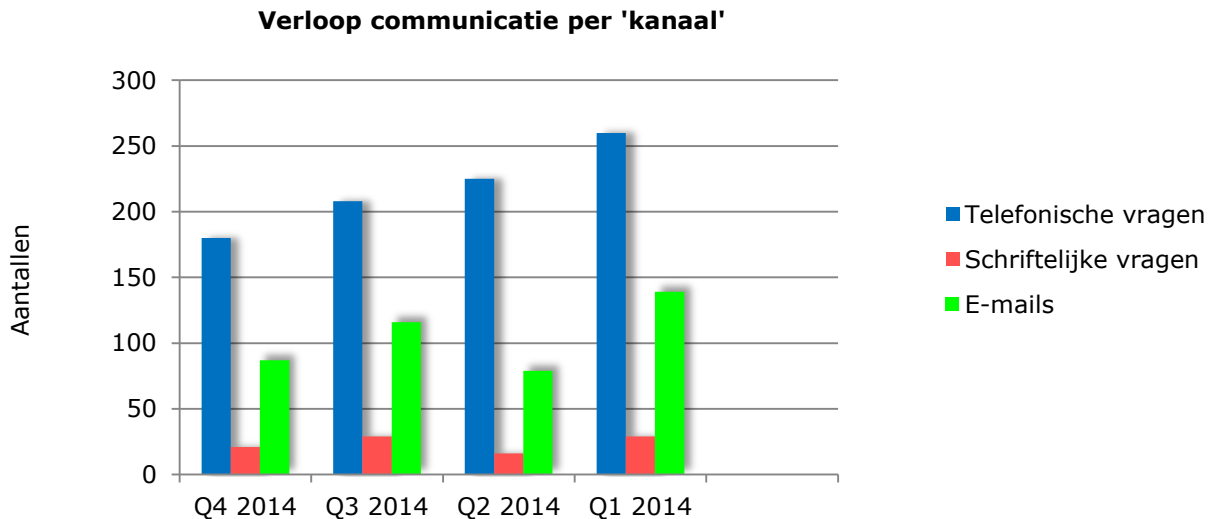
Klachten

In 2014 en begin 2015 zijn, naast klachten op het gebied van de pensioenadministratie (zie paragraaf 5.2), een drietal klachten bij het bestuur binnen gekomen. Eén klacht is intussen afgehandeld. De overige klachten zijn in behandeling.

5.2 Pensioenadministratie

Deelnemersvragen

In 2014 hebben 1.392 deelnemers een vraag gesteld aan het pensioenfonds. Deelnemers stelden vooral vragen over het Uniform Pensioen Overzicht, de nieuwe regeling, uitkeringen en waardeoverdrachten. Onderstaande grafiek geeft een overzicht van het aantal gestelde vragen per communicatiekanaal.

Klachten

In 2014 heeft het pensioenfonds 5 klachten van deelnemers ontvangen. Hiervan zijn vier klachten afgehandeld in het verslagjaar. De afgehandelde klachten gingen over twee onderwerpen. Twee gepensioneerden waren het niet eens met een terugvordering van het pensioen dat ten onrechte was uitgekeerd. Deze beide klachten zijn afgewezen. De andere twee klachten, beide klachten van dezelfde persoon, gingen over het ontbreken van toeslagverlening op een zogenaamd derdenpensioen. De betrokkene is in het gelijk gesteld en de toeslagverlening is alsnog rechtgezet.

Gegevensaanlevering

De maandelijkse gegevensaanlevering die het pensioenfonds vanuit Gasunie en GasTerra ontvangt, is in 2014 goed verlopen. Wel heeft de gegevensaanlevering in sommige maanden vertraging opgelopen, maar dat heeft de uitvoering niet beperkt. De uitval percentages van de gegevensaanlevering waren in de meeste maanden gering.

Waardeoverdrachten

Wanneer de dekkingsgraad van één of van beide pensioenfonds die betrokken zijn bij een waardeoverdracht lager is dan 100%, mag er geen waardeoverdracht plaatsvinden en wordt de waardeoverdracht uitgesteld. De dekkingsgraad van het pensioenfonds gaf in 2014 geen aanleiding tot het opschorten van waardeoverdrachten.

6 Wet- en regelgeving en relevante ontwikkelingen

De pensioensector heeft te maken met een groot aantal wijzigingen op het gebied van wet- en regelgeving. In de volgende alinea's is een korte toelichting op een aantal belangrijke wijzigingen opgenomen.

Inperking fiscaal kader

Door de overheid is een aantal maatregelen getroffen waardoor deelnemers beperkt worden in de nieuwe opbouw van pensioenrechten. Per 1 januari 2015 geldt voor middelloonregelingen een maximaal percentage van 1,875% per jaar met een pensioenleeftijd van 67 jaar. Het blijft mogelijk een pensioenregeling aan te bieden met een lagere pensioeningangleeftijd, waarbij dan wel (nog) lagere opbouwpercentages moeten worden gehanteerd. Daarnaast zijn de grenzen van het nabestaandenpensioen verlaagd. Alleen de grenzen voor wat betreft het arbeidsongeschiktheidspensioen blijven onveranderd maar mogen niet uitgaan boven 'hetgeen naar maatschappelijke opvattingen redelijk is'.

Verder kan binnen het fiscaal kader alleen pensioen opgebouwd worden tot een pensioengevend salaris van maximaal € 100.000. Het is wel mogelijk voor het inkomen vanaf € 100.000 uit het nettoloon fiscaal vriendelijk pensioen te sparen via een vrijstelling in box III van de inkomstenbelasting (nettolijfrente). Een dergelijke vrijwillige netto-regeling kan ook door pensioenfondsen wordt uitgevoerd (in dat geval nettopensioen genoemd). Pensioenfonds Gasunie beschikt overigens niet over een dergelijke regeling.

In het verlengde van het nieuwe fiscale kader zijn zogenoemde premiewaarborgen ingevoerd. Zo moeten pensioenfondsen in hun jaarrekening aangeven hoe de hoogte van de premie tot stand is gekomen en krijgt het verantwoordingsorgaan een adviesrecht ten aanzien van de premievaststelling. DNB kan onder meer een toets uitvoeren om na te gaan of de belangen van de verschillende generaties zijn meegenomen in de bepaling van de hoogte van de premie.

De fiscale beperkingen hebben ook gevolgen voor individueel pensioensparen, omdat de fiscale ruimte om fiscaal vriendelijk 'bij te sparen' feitelijk nihil is geworden.

Het wetsvoorstel (de verlaging van de maximale percentages) is op 1 januari 2015 in werking getreden. Een aantal samenhangende onderwerpen – onder meer het nettopensioen en de premiewaarborgen – is in separate wetgeving vastgelegd.

Herziening financieel toetsingskader

Op 1 januari 2015 is de wet 'Aanpassing financieel toetsingskader' in werking getreden. Dit heeft geleid tot een aanpassing van hoofdstuk 6 van de Pensioenwet. Het nieuwe kader bevat in de eerste plaats hogere buffereisen. Het vereist eigen vermogen (VEV) wordt hoger als gevolg van een gewijzigde methode ter berekening. In het toetsingskader dat gold tot 1 januari 2015 was de actuele dekkingsgraad leidend. Om de invloed van dagkoersen te beperken, moeten pensioenfondsen hun beleidsmaatregelen nu baseren op de zogenoemde beleidsdekkingsgraad. Deze beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraad over 12 maanden. Er is dan dus sprake van een tekort als de beleidsdekkingsgraad onder het niveau van het vereist eigen vermogen komt.

Bij een tekort dienen pensioenfondsen een herstelplan op te stellen. Ook hiervoor geldt dat de eisen die hieraan gesteld worden gewijzigd zijn. Het onderscheid tussen een korte- en langetermijnherstelplan is komen te vervallen.

In de situatie dat als gevolg van financiële schokken of een stijging van de levensverwachting de beleidsdekkingsgraad onder het niveau behorend bij het vereist eigen vermogen terechtkomt, moeten direct maatregelen genomen worden. Er wordt niet langer gewacht met korten tot na een herstelperiode in de situatie dat er onvoldoende herstelkracht is en andere maatregelen niet afdoende effectief zijn. Wel mogen maatregelen worden gespreid over 10 jaar. Herstelplannen die in het verleden zijn opgesteld, zijn per 1 januari 2015 komen te vervallen.

Daarnaast zijn er regels geïntroduceerd voor de toeslagverlening. Zo kan er alleen toeslag worden verleend vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%. De totale toeslag die verleend mag worden, is afhankelijk van hoever de dekkingsgraad boven 110% ligt. De toeslag wordt zodanig vastgesteld dat deze naar verwachting blijvend kan worden gegeven. Dit betreft het zogenaamde toekomstbestendig indexeren.

De premie mag ten slotte worden gedempt op basis van 10-jaarsrentemiddeling of – onder voorwaarden – op basis van verwacht rendement.

De wet 'Aanpassing financieel toetsingskader' is op 1 januari 2015 in werking getreden. Pensioenfondsen hoeven echter niet eerder dan op 1 juli 2015 te voldoen aan de nieuwe eisen ten aanzien van de ABTN, het herstelplan, het beleggingsbeleid en het indexatiebeleid.

Wetsvoorstel pensioencommunicatie

Het wetsvoorstel leidt tot aanpassing van informatievoorschriften in de Pensioenwet. Doel is de huidige bezwaren (onvoldoende begrijpelijk, sluit niet aan bij perspectief deelnemer) te ondervangen door in de wetgeving onder meer ruimte te bieden voor maatwerk door pensioenuitvoerders en gelaagdheid in informatie. De mogelijkheden tot digitale informatieverstrekking worden uitgebreid en de communicatie over koopkracht en risico's worden geüniformeerd. Ook zal het Pensioenregister stapsgewijs worden uitgebreid met functionaliteiten, zodat het te verwachten pensioeninkomen in één oogopslag inzichtelijk wordt. De verwachte datum van inwerkingtreding is 1 juli 2015.

Algemeen pensioenfonds (APF)

Met name kleine pensioenfondsen beraden zich over hun toekomst, mede in het licht van de eisen ten aanzien van governance, risicomanagement en uitvoeringskosten. Sociale partners hebben daardoor in veel gevallen een reden de pensioenvoorziening bij een andere pensioenuitvoerder neer te leggen. Anderzijds is er veelal ook de behoefte de verbondenheid met het eigen pensioen en de solidariteit in eigen kring te behouden. Een algemeen pensioenfonds (APF) zou kunnen voorzien in deze behoefte. Een liquiderend pensioenfonds brengt dan de pensioenregeling onder bij een APF, waarbij de betrokkenheid van de belanghebbenden verloopt via het belanghebbendenorgaan. De vermogens die horen bij de afzonderlijke pensioenregelingen worden gescheiden geadministreerd (ringfencing). Er is een vergunning nodig om een APF op te richten. De dienstverlening van een APF staat (vooralsnog) niet open voor regelingen die nu zijn ondergebracht bij verplichte bedrijfstakpensioenfondsen.

Voor derde partijen als uitvoeringsorganisaties en verzekeraars zal de mogelijkheid worden geboden een APF op te richten dat bij aanvang nog 'leeg' is. Pensioenfondsen die wensen te liquideren, kunnen zich bij een dergelijk APF aansluiten.

Het wetsvoorstel is op 19 december 2014 aan de Tweede Kamer aangeboden. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2016.

Nationale Pensioendialoog

Mede door demografische, economische, arbeidsmarkt-gerelateerde en sociaal-culturele ontwikkelingen leven er fundamentele vragen over de inrichting van het pensioenstelsel en zijn maatschappelijke houdbaarheid op langere termijn. Het is volgens het kabinet van belang dat het gesprek hierover breed wordt gevoerd. Eventuele fundamentele wijzigingen van het pensioenstelsel treffen iedereen. Parallel aan de regelgeving voor de korte en middellange termijn is het kabinet daarom gestart met een brede dialoog over de fundamentele van het pensioenstelsel: de Nationale Pensioendialoog. Wat in die dialoog wordt opgehaald, kan als basis dienen voor politieke besluitvorming.

De eerste twee fases van de Nationale Pensioendialoog, de oriëntatie en de dialoog, zijn inmiddels afgerond. In de oriëntatiefase heeft het kabinet knelpunten geïdentificeerd en een aantal onderzoeken en interviews georganiseerd.

Op 19 januari 2015 heeft staatssecretaris Klijnsma ter afronding van de dialoogfase een voortgangsrapport aan de Tweede Kamer aangeboden. Uit de Nationale Pensioendialoog heeft het kabinet vijf 'rode draden' gedestilleerd: (1) Pensioenen moeten transparanter en minder complex worden gemaakt. (2) De veranderende arbeidsmarkt is een belangrijke reden om het aanvullend pensioenstelsel te veranderen. (3) Er is een roep om meer aansluiting bij individuele behoeftes. (4) Solidariteit wordt als positief ervaren, maar er is verschil van mening hoe deze moet worden vormgegeven. (5) Er is verschil van mening wie voor welk pensioenthema verantwoordelijk is: het individu, sociale partners of de overheid.

De Sociaal Economische Raad (SER) zal in het kader van de Nationale Pensioendialoog binnenkort advies uitbrengen. Vervolgens zal het kabinet in een hoofdlijnennotitie een aantal mogelijke beleidsvarianten schetsen om het aanvullende pensioenstelsel aan te passen. De hoofdlijnennotitie wordt naar verwachting in mei 2015 aan de Tweede Kamer aangeboden.

7 Actuariële analyse

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van Pensioenfonds Gasunie is niet voldoende, vanwege een reservetekort. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

Analyse van het resultaat

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen:

Actuariële analyse van het resultaat	2014	2013
Bedragen x € 1.000		
Resultaat beleggingen	203.483	4.093
Resultaat wijziging rentetermijnstructuur (incl. UFR)	-200.959	31.819
Resultaat premie	4.528	2.345
Resultaat waardeoverdrachten	30	-23
Resultaat kosten	0	0
Resultaat uitkeringen	-122	434
Resultaat kanssystemen inzake o.a. sterfte en	850	2.064
Resultaat toeslagverlening	-17.972	0
Resultaat overige (incidentele) mutatie technische voorziening	421	-1.151
Resultaat andere (of overige) oorzaken	2.976	24.992
Totaal resultaat	-6.765	64.573

Het resultaat in 2014 wordt voornamelijk verklaard door de volgende oorzaken:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op marktwaarde met behulp van de rentetermijnstructuur. Aan het eind van iedere maand wordt deze door De Nederlandsche Bank gepubliceerd. Een lagere rentetermijnstructuur betekent een hogere voorziening en vice versa. De wijziging van de rentetermijnstructuur heeft in 2014 geleid tot een stijging van de voorziening en dus tot een negatief resultaat van € 201,0 miljoen.
- Er is in 2014 een beleggingsrendement gerealiseerd van 18,1%, terwijl voor de voorziening pensioenverplichtingen een rendement van 0,379% (de 1-jaarsrente van de RTS-curve) nodig was. Dit heeft geleid tot een positief resultaat van € 203,5 miljoen;
- Het resultaat op premie bedraagt in 2014 € 4,5 miljoen. Dit wordt voornamelijk verklaard door een solvabiliteitsopslag in de premie als gevolg van de vermogenspositie;
- Het resultaat op toeslagverlening bestaat uit de verleende toeslagen per 1 januari 2014 en 1 januari 2015.
- Het resultaat andere oorzaken wordt vooral veroorzaakt door de stortingen van GasTerra in het toeslagdepot en het opbouwdepot van totaal € 2,9 miljoen.

8 Besturing en toezicht

8.1 Goed Pensioenfondsbestuur

Het Bestuur onderschrijft de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance) en zal deze naleven. De principes hebben betrekking op de volgende onderdelen: zorgvuldig Bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid en functioneren van het Bestuur, verantwoording en intern toezicht. Per 1 januari 2014 zijn de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur vervangen door de Code Pensioenfonds. Het besluit van het Bestuur ten aanzien van de Code is geweest om deze op te volgen. In 2014 zijn de relevante fondsdocumenten aangepast.

8.2 Geschiktheidstoets

Op 1 juli 2014 is de Wet versterking bestuur pensioenfonds in werking getreden. Doel van deze wet is een verbetering van het functioneren van het Bestuur, de verantwoording en het intern toezicht, zodat een evenwichtige belangenafweging gewaarborgd is. Van de pensioenfonds wordt verlangd dat ze de kwaliteit van het Bestuur verder versterken. DNB zal deskundigheid, vaardigheden en gedrag (competenties) van bestuursleden intensiever toetsen. In het eerste kwartaal van 2014 is het geschiktheidsplan door het Bestuur goedgekeurd.

Zelfevaluatie en geschiktheidsplan

De DNB Beleidsregel 'Geschiktheid' is in 2014 door de Pensioenfederatie uitgewerkt in een Handreiking welke de geschiktheidseisen voor pensioenfonds en hun beleidsbepalers uiteenzet. DNB verlangt van pensioenfonds dat zij een actueel geschiktheidsplan hebben en dat besturen hun functioneren, ook als het gaat om geschiktheid, periodiek evalueren. Daarnaast is in de Code Pensioenfonds afgesproken dat besturen een plan voor Permanente Educatie opstellen. Binnen dit kader is in 2014 door het Bestuur samen met SPO een plan van aanpak ontwikkeld om:

- A. Het huidige niveau van geschiktheid vast te stellen;
- B. Activiteiten te bepalen welke het vereiste/gewenste niveau van geschiktheid doen bereiken;
- C. Op het gebied van bestuurlijke competenties een bestuursevaluatie te doen plaatsvinden.

Daartoe zijn twee instrumenten ingezet. Een competentiereflector waarmee het beheersingsniveau van de vereiste bestuurlijke competenties voor ieder individu alsmede voor het gehele Bestuur gemeten werd. Het tweede instrument betrof intakegesprekken aan de hand waarvan het aanwezige niveau van geschiktheid op individueel niveau kon worden vastgesteld.

De resultaten van bovenstaande instrumenten zijn de input geweest voor de zelfevaluatie tijdens de bestuursvergadering in januari 2015 en worden vervolgens verwerkt in het geschiktheidsplan en in individuele opleidingsplannen. Vastgesteld is dat het Bestuur voldoet aan de wettelijke eis dat op alle kennisgebieden minimaal twee bestuursleden beschikken over deskundigheidsniveau 2.

Op het gebied van de zelfevaluatie heeft het Bestuur daarnaast in 2014 besloten om iedere bestuursvergadering af te sluiten met een evaluatie van die desbetreffende vergadering waarin ruimte wordt geboden om over en weer feedback te geven.

Functieprofiel

Het Bestuur heeft in het eerste kwartaal van 2014 het functieprofiel voor bestuursleden vastgesteld. Hierbij is rekening gehouden met richtlijnen uit de Code Pensioenfonds. De in het profiel vermelde competenties zijn opgenomen in het geschiktheidsplan.

8.3 Gedragscode

Het pensioenfonds beschikt over een gedragscode die is gebaseerd op de modelgedragscode van de Pensioenfederatie. De code is van toepassing op alle aan het pensioenfonds verbonden personen en op insiders. De insiderregeling is van kracht voor de medewerkers van het bestuursbureau. In het eerste kwartaal van 2014 hebben alle verbonden personen en insiders van het pensioenfonds de aangepaste gedragscode ondertekend. Daarnaast heeft de jaarlijkse inventarisatie van de nevenfuncties van de verbonden personen plaatsgevonden.

Compliance

Het Bestuur heeft op advies van de compliance officer vastgelegd dat het pensioenfonds voldoet aan de 'Principes voor beheerst beloningsbeleid'. Vervolgens is dit vastgelegd in het 'Integriteitsbeleid' van het pensioenfonds. Van alle uitvoerders is een verklaring gekregen waaruit blijkt dat zij voldoen aan de 'Richtlijn beheerst beloningsbeleid'. Bij nieuwe contractpartijen wordt dit opgenomen in de uitbestedingsovereenkomst.

8.4 Onderhoud fondsdocumenten

Statuten

De statuten zijn medio 2014 aangepast als direct gevolg van de Wet versterking bestuur pensioenfonds. Het betreft hier onder andere de bevoegdheden van de diverse organen.

Pensioen- en pensioenspaarreglementen

In het verslagjaar zijn geen reglementswijzigingen doorgevoerd in de basisregeling. Eind 2014 zijn door de sociale partners afspraken gemaakt over de inhoud van de pensioenregeling per 1 januari 2015. Het bijbehorend reglement is in maart 2015 door het Bestuur vastgesteld.

In het begin van 2014 heeft het Bestuur ook het Pensioenspaarreglement 2013 vastgesteld. Dit vervangt de Pensioenspaarreglementen 2006 en 2010. Het opgebouwde spaarkapitaal onder deze pensioenspaarreglementen wordt behandeld alsof het is opgebouwd onder Pensioenspaarreglement 2013. Daarnaast zijn de fiscale aanpassingen verwerkt. Door de verdere versoering van de fiscale kaders is per 1 januari 2015 het niet meer mogelijk premie in te leggen in de pensioenspaarregelingen.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

In de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) is in het begin van het verslagjaar een aantal wijzigingen doorgevoerd. Samenhangend met de aanpassingen in de pensioenregeling per 1 januari 2015 en de invoering van het nFTK zal in het eerste helft van 2015 de ABTN herschreven gaan worden. Het crisisplan maakt onderdeel uit van de ABTN.

Integrale risicoanalyse

In de integrale risicoanalyse staan alle risico's beschreven waaraan het pensioenfonds is blootgesteld en de maatregelen die het pensioenfonds heeft genomen om, indien noodzakelijk, deze risico's te beheersen. De risicoanalyse is gebaseerd op de analysemethode die door DNB wordt gebruikt. Het Bestuur heeft de integrale risicoanalyse eind 2009 vastgesteld.

In de periode vanaf 2009 zijn veel stappen gezet om het risicobeleid te verbeteren, zoals het implementeren van het nieuwe strategische risicobeleid met bijbehorende risicomonitor, het vastleggen van uitbestedingstrajecten van het vermogensbeheer, de uitbesteding van de compliance functie en het vastleggen van procedures in het handboek bestuursbureau. De integrale risicoanalyse wordt aan de hand van kwartaalrapportages op regelmatige basis door het Bestuur beoordeeld en bijgestuurd.

Handboek bestuursbureau

In 2011 heeft het Bestuur het Handboek bestuursbureau vastgesteld. Hierin zijn de afspraken vastgelegd met betrekking tot de organisatie en de werkwijze van het bestuursbureau. In het Handboek zijn de verantwoordelijkheden, procedures en processen beschreven zoals deze onder normale omstandigheden gelden. In overleg met het Bestuur kan hiervan worden afgeweken. Het Handboek wordt jaarlijks door het Bestuur beoordeeld en indien nodig aangepast. Dit is voor het laatst gebeurd in de eerste helft van 2015.

Delegatie van bevoegdheden

De Delegatie van bevoegdheden is per 1 januari 2014 aangepast aan de overgang van AZL naar TKP per deze datum. In 2014 zijn daarin ook de wijzigingen verwerkt die voortvloeien uit het Pensioenreglement 2013.

Communicatie

In 2014 heeft het Bestuur een jaarplan vastgesteld. In 2014 is in samenwerking met TKP onder de betrokkenen een enquête gehouden op het gebied van communicatie. Aan de hand van de uitkomsten daarvan zal vervolgens een meerjarenplan 2015 en verder voor de communicatie worden opgesteld.

8.5 Intern toezicht en verantwoording

Intern toezicht en Visitatiecommissie

Het Bestuur heeft het interne toezicht ingevuld door middel van een Visitatiecommissie. De werkwijze van de Visitatiecommissie is vastgelegd in een reglement. De commissie bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen.

Het Bestuur heeft de leden van de Visitatiecommissie per 1 januari 2013 voor een nieuwe periode van drie jaar herbenoemd. De Visitatiecommissie beoordeelt de beleidsprocedures en -processen alsmede de 'checks and balances' binnen het pensioenfonds, de wijze waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd en de wijze waarop het Bestuur omgaat met de risico's op de langere termijn. De bevindingen van de Visitatiecommissie alsmede de reactie van het Bestuur daarop worden opgenomen in het jaarverslag. Begin 2013 heeft de meest recente visitatie plaatsgevonden over de periode 2010 - 2012. De bevindingen van deze visitatie zijn gepresenteerd in het jaarverslag over 2012. Tot aan 2013 werd eens per drie jaar een visitatie uitgevoerd. Ten gevolge van de Wet versterking bestuur pensioenfonds en de Code Pensioenfonds is het Reglement van de Visitatiecommissie per 1 juli 2014 gewijzigd. Met ingang van 2014 wordt jaarlijks een visitatie uitgevoerd. Met de Visitatiecommissie is afgesproken een visitatie uit te voeren over de jaren 2013 en 2014 en dat hierover schriftelijk aan het Bestuur wordt gerapporteerd in april 2015. Voor wat betreft het jaar 2013 is afgesproken in het bijzonder te focussen op de overgang in dat jaar naar een nieuwe pensioenuitvoerder.

De bevindingen van de Visitatiecommissie en de reactie van het Bestuur hierop zijn in hoofdstuk 9 van dit jaarverslag opgenomen.

Verantwoordingsorgaan

De belangrijkste bevoegdheden van het Verantwoordingsorgaan zijn het adviseren van het Bestuur en het oordelen over het handelen van het Bestuur in het jaar, over het gevoerde beleid en over de beleidskeuzes die voor de toekomst worden gemaakt. Dit oordeel wordt gevormd aan de hand van formele jaarstukken en andere informatie van het pensioenfonds.

De bevoegdheden van het Verantwoordingsorgaan zijn per 1 juli 2014 ten gevolge van de Wet versterking bestuur pensioenfonds gewijzigd. Het Reglement van het Verantwoordingsorgaan is ten gevolge hiervan per 1 juli 2014 aangepast. In verband met het van kracht worden van de Wet versterking bestuur pensioenfonds was de benoemingsperiode van de zittende leden met een half jaar verlengd tot 1 juli 2014. Per 1 juli is het lid namens de werkgevers herbenoemd. De leden namens de werknemers en de gepensioneerden hebben aangegeven terug te treden uit het verantwoordingsorgaan waarna het proces van vacaturevervulling is opgestart. De leden is verzocht om tot het moment van benoeming van een opvolger in functie te blijven. Het lid namens de werknemers heeft zich daartoe bereid verklaard. In januari 2015 zijn de beide vacatures vervuld.

In 2014 heeft het Verantwoordingsorgaan positief geadviseerd over het premiebesluit betreffende de pensioenpremie voor het jaar 2015. Daarnaast heeft het Bestuur het Verantwoordingsorgaan inzicht gegeven in de gevolgde procedure bij het vervullen van een vacature voor een bestuurslid en het gehanteerde functieprofiel.

In het reglement van het Verantwoordingsorgaan is vastgelegd dat het Verantwoordingsorgaan jaarlijks zijn oordeel afgeeft zoals hierboven omschreven. Dit keer betreft het een oordeel over de jaren 2013 en 2014. Dit oordeel, evenals de reactie van het Bestuur daarop, is opgenomen in dit jaarverslag.

8.6 Extern toezicht

Compliance

Het Bestuur heeft de compliance functie uitbesteed aan het Nederlands Compliance Instituut (NCI). Het doel van de functie is het toezicht houden op de naleving van alle wet- en regelgeving met betrekking tot compliance die van toepassing is op het pensioenfonds. De compliance officer draagt daarnaast zorg voor de beheersing van compliance risico's en draagt bij tot het verankeren van compliance in bedrijfsprocessen door het creëren van bewustzijn bij de bestuursleden en de leden die zitting hebben in de andere (uitvoerings)organen van het pensioenfonds. De compliance officer rapporteert jaarlijks aan het pensioenfonds. In de rapportage over het jaar 2013 zijn geen bijzonderheden geconstateerd. De rapportage over 2014 zal in de eerste helft van 2015 worden ontvangen.

Themaonderzoeken DNB

De Nederlandsche Bank (DNB) houdt toezicht op pensioenfonds. Jaarlijks geeft DNB aan welke thema's het navolgende kalenderjaar extra aandacht krijgen bij de uitoefening van de toezichtstaak. De nadruk lag in het verslagjaar op de volgende thema's: de houdbaarheid van het gevoerde bedrijfsmodel, risicobeheersing (met name renterisico en marktrisico), de implementatie van de Wet versterking bestuur pensioenfonds, de voorbereiding op het nieuwe financieel toetsingskader en ten slotte gedrag, cultuur en belangenverstrengeling. In dit kader is ook Pensioenfonds Gasunie in het verslagjaar door DNB benaderd om medewerking te verlenen aan een aantal specifieke onderzoeken. Dit betrof 'Beheersing van risico's op het gebied van belangenverstrengeling', 'Effectiviteit van intern toezicht in de vorm van visitatie' en 'Evenwichtige belangenafweging bij besluit tot vaststelling pensioenpremie'.

9 Verslag Visitatiecommissie

Deze rapportage bevat de bevindingen van de Visitatiecommissie (hierna VC) naar aanleiding van het onderzoek naar het functioneren van het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Gasunie over de jaren 2013 - 2014.

De aanbevelingen uit de vorige visitatie zijn door het Bestuur zorgvuldig beoordeeld en grotendeels opgevolgd.

Het jaar 2013 heeft in het teken gestaan van overgang van de administratieve uitvoering van AZL naar TKP. De VC heeft geconstateerd dat het selectieproces zorgvuldig is geweest en de transitie goed is georganiseerd en gecontroleerd uitgevoerd.

Een kritische kanttekening is wel dat tijdens de transitieperiode er onvoldoende zicht geweest is op de kasstromen van de verplichtingen waardoor achteraf een forse bijstelling van de dekkingsgraad nodig bleek en de renteafdekking in 2013 en de eerste helft van 2014 op basis van onjuiste gegevens heeft plaats gevonden.

In 2013 is eveneens een nieuwe overeenkomst gesloten met de werkgevers voor de uitvoering van de middelloonregeling op basis van een zogenoemde CDC-financiering.

De VC is van mening dat na het opzeggen van de overeenkomsten door de werkgevers, inclusief het daarmee vervallen van de bijstortverplichting, meer en diepgaander onderzoek had kunnen plaatsvinden naar welke alternatieven er waren voor het verzekeren van de opgebouwde aanspraken en uitkeringen, bijvoorbeeld buiten het pensioenfonds. Bij het aangaan van de nieuwe uitvoeringsovereenkomsten zijn door de werkgevers ten behoeve van de actieven bedragen in het pensioenfonds gestort ter compensatie van mogelijke toekomstige verminderde aanspraken. Voor de inactieven, die al een forse indexatieachterstand hadden opgelopen, werd niets geregeld. De VC is van mening dat onvoldoende vastligt dat alles in het werk gesteld is om ook voor de inactieven bij de werkgever compensatie te verkrijgen.

In 2014 is door het Bestuur langdurig stilgestaan bij de opgelopen indexatieachterstand van de inactieven en de verwachte toekomstige indexatieachterstanden, die, na het verbruiken van het door de werkgevers in depot gestorte bedrag, ook de actieve deelnemers zou kunnen gaan raken. Besloten is het in 2010 afgesproken FIFO (first in - first out) systeem met betrekking tot de indexatieachterstanden te wijzigen in het LIFO (last in - first out) systeem, opdat de actieven direct mee kunnen profiteren in geval van herstel. Tevens is besloten om de indexatieachterstanden na tien jaar als vervallen te beschouwen, waarbij de achterstanden over 2009 - 2014 aan 2014 zijn toegerekend.

Het Bestuur heeft in de verslagperiode nog geen gebruik gemaakt van de wijzigingen in het Financieel Toetsingskader met betrekking tot de mogelijkheden van inhaalindexatie. Had ze dit wel gedaan, c.q. gaat dit alsnog gebeuren, dan had, c.q. zal, naar de mening van de VC het resultaat kunnen zijn dat de kans op inhaalindexatie, voor wat betreft de bestaande achterstand, voor de inactieven niet nagenoeg nihil wordt.

De VC heeft een positief oordeel over de inzet, het functioneren en de betrokkenheid van het Bestuur. De bestuurlijke processen en de invulling daarvan zijn in balans met de aanwezige deskundigheid, ambitie en risico's.

Beleid- en bestuursprocessen en -procedures zijn kwalitatief goed, transparant en zorgen dat het Bestuur voldoende in control is, mede door de ondersteuning van het kleine maar gedreven bestuursbureau.

De communicatie van het pensioenfonds met de belanghebbenden is toegankelijk en duidelijk. Alle betrokkenen kunnen zich voldoende op de hoogte stellen van de aard en de inhoud van de pensioenregelingen en de risico's die daaraan verbonden zijn.

De VC concludeert dat sprake is van goed functionerende en transparante bestuurlijke procedures en processen en dat er voldoende 'checks and balances' aanwezig zijn om tot zorgvuldige besluit- en beleidsvorming te komen. Bij de besluitvorming zal het punt van evenwichtige belangenafweging echter meer aandacht moeten krijgen dan in de afgelopen jaren het geval is geweest. Ook het streven naar consensus bij de besluitvorming is een groot goed en kan het Bestuur behoeden voor het nemen van onverantwoorde besluiten.

Reactie van het Bestuur

Het Bestuur heeft kennisgenomen van het oordeel van de Visitatiecommissie over het functioneren over de jaren 2013 en 2014. Het bestuur spreekt haar waardering uit over de getoonde inzet van de leden van de commissie. In deze 'Reactie' gaat het Bestuur kort in op de onderwerpen die de Visitatiecommissie in zijn oordeel heeft betrokken.

Kasstromen tijdens transitieperiode

Na afloop van de transitieperiode heeft een bijstelling van de kasstromen plaats gehad welke regulier op kwartaalbasis plaats vindt. Per saldo heeft dit geleid tot een bijstelling van enige procenten van de verplichtingen. Deze bijstelling bevond zich ruim binnen de bandbreedte van de tactische ruimte voor de renteafdekking.

Uitvoeringsovereenkomst

Door het Bestuur is in 2012 naar diverse mogelijkheden gekeken in reactie op het opzeggen door de werkgevers van de uitvoeringsovereenkomsten. Daarbij is onder andere gekeken naar de mogelijkheid van het sluiten van het pensioenfonds, herverzekeren van uitkeringen en het openen van een nieuw pensioenfonds. Het Bestuur was van mening dat, gegeven de situatie en vanuit het oogpunt van continuïteit en ambitie, de gekozen oplossing de voorkeur had. Het bestuur heeft tevens uitvoerig haar juridische positie laten onderzoeken met betrekking tot de acceptatie van het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst waardoor de bijstortverplichting verviel. De door de werkgevers aan de werknemers geboden compensatie ziet op het wijzigen van de pensioentoezegging van een onvoorwaardelijke opbouw en indexatie naar een voorwaardelijke opbouw en indexatie. Het bestuur heeft bij acceptatie de sponsors in kennis gesteld van de zorgen over het wegvallen van de bijstortverplichting. Dit wegvallen heeft met name bij gepensioneerden tot onrust geleid.

Inhaalindexatie

Vanuit het oogpunt van evenwichtige belangenbehartiging heeft het Bestuur gekozen voor LIFO in samenhang met een verjaringstermijn. Op deze manier wordt bewerkstelligd volgens de meerderheid van het bestuur dat toekomstige overrendementen evenwichtig over alle belanghebbenden worden verdeeld. Als overgangsmaatregel zijn de bestaande indexatieachterstanden uit de achterliggende jaren toegekend aan het jaar 2014. Onderkend wordt dat door invoering van het nieuw financieel toetsingskader de kans op inhaalindexatie kleiner geworden is.

10 Verslag verantwoordingsorgaan

Procesgang

Het bestuur heeft op 19 mei 2015 verantwoording afgelegd aan het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid en de gemaakte beleidskeuzes voor de toekomst in de jaren 2013 en 2014. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan de volgende bronnen geraadpleegd:

Bron	2013	2014
Jaarverslag incl. jaarrekening	definitieve versie	pre-concept
Bevindingen visitatiecommissie	definitieve versie	definitieve versie
Verslag actuaris en accountant	beide verslagen	uitsluitend verslag actuaris
(Formeel) overleg met het bestuur ¹³	18 september 2013	14 februari 2014 19 mei 2015
Overleg met een delegatie van het bedrijfsbureau	12 juli 2013	9 april 2015

Aangaande het in uitvoering nemen van de nieuwe CDC-regeling en de inhaalindexatie zijn alle passages uit de verslagen van de bestuursvergaderingen verstrekt aan het verantwoordingsorgaan. De gevraagde actuariële toelichtingen zijn tot op heden niet verstrekt.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan in de periode 2013/2014 geadviseerd inzake:

- Vaststelling gewijzigd reglement Verantwoordingsorgaan per 1 juli 2014 als gevolg van de Wet versterking bestuur Pensioenfonds.
- Advies inzake het gewijzigde premiebeleid voor het jaar 2015

Bij het vormen van het oordeel over de periode 2013/2014 is specifiek aandacht besteed aan:

- handelen van het bestuur bij het opstellen van de nieuwe uitvoeringsovereenkomsten
- implementatie van veranderende wet- en regelgeving
- (kosten) transparantie

Het vormen van een oordeel over de periode 2013/2014 is gezien de recente mutaties binnen het verantwoordingsorgaan in combinatie met het krappe tijdsvenster een uitdagende exercitie geweest.

Samenstelling

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is in de afgelopen periode gewijzigd. De mutaties en huidige samenstelling zijn hieronder weergegeven.

Vertegenwoordiger namens	Naam	Aanvang	Einde
Werkgever	E. Dam	1 juli 2005	1 oktober 2011
	A.F. Elzinga	1 oktober 2011	1 juli 2018 ¹⁴
Werknemers	A.J. den Herder	1 juli 2005	28 januari 2015
	J. Hooghiem	28 januari 2015	28 januari 2019
Gepensioneerden	C.P.W. van der Sterren	1 juli 2005	1 juli 2014
	A.E.C. Faas	28 januari 2015	28 januari 2019

¹³ Conform reglement van het verantwoordingsorgaan is er met ingang van 1 juli 2014 minimaal 2x per jaar een formeel overleg met het bestuur. Tot 1 juli 2014 was er minimaal 1x per jaar formeel overleg.

¹⁴ Herbenoemd per 1 juli 2014 voor een nieuwe termijn van 4 jaar.

De zittingsduur voor leden van het verantwoordingsorgaan is vastgesteld op 4 jaar. De leden kunnen worden herbenoemd voor een volgende termijn.

In de periode van 1 juli 2014 tot 28 januari 2015 is er in het verantwoordingsorgaan geen vertegenwoordiging geweest van de gepensioneerden. Het verantwoordingsorgaan is van mening dat de procesgang voor het werven van een nieuwe vertegenwoordiger een onnodig lange doorlooptijd heeft gekend.

De leden van het verantwoordingsorgaan zullen in 2015 starten met het volgen van opleidingen teneinde uiteindelijk minimaal Deskundigheidsniveau 1 te behalen om zodoende een goede gesprekspartner te blijven van het bestuur in een continu veranderende wereld van pensioenen.

Opstellen nieuwe uitvoeringsovereenkomsten

Op respectievelijk 1 juli 2013 en 1 januari 2014 zijn de nieuwe uitvoeringsovereenkomsten van Gasunie en GasTerra in werking getreden. Hierbij heeft een gegarandeerde eindloonregeling plaatsgemaakt voor een voorwaardelijke middelloonregeling. Daarnaast is de bijstortverplichting van de werkgevers per 31 december 2012 vervallen waardoor het risico bij de werknemers is komen te liggen.

In de periode tussen het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst en het vaststellen van de nieuwe uitvoeringsovereenkomsten heeft het bestuur ervoor gekozen om te 'de-risken' door de exposure op zakelijk waarden te verlagen. Het rendement op beleggingen in 2013 was slechts 0,7%. Het is niet duidelijk geworden uit de beschikbare stukken in hoeverre het 'de-risken' een negatief effect heeft gehad op de beleggingsopbrengsten. Het zou goed zijn wanneer het bestuur aangeeft hoe de benchmark in 2013 heeft gepresteerd in relatie tot de opbrengst van het fonds. Ten tweede begrijpt het verantwoordingsorgaan dat het bestuur moest handelen maar vraagt zich af of er geen andere mogelijkheden waren de risico's af te dekken. De jaarverslagen zijn erg summier in de toelichting op de optredende risico's en de onderzochte alternatieven voor mitigatie hiervan.

De werkgevers hebben de onvoorwaardelijkheid voor de werknemers gedeeltelijk gecompenseerd door storting te doen in een opbouw- en een toeslagdepot. Hiermee zijn de werknemers enigszins gecompenseerd. Voor het verantwoordingsorgaan is het echter slecht te beoordelen uit de beschikbare documenten in hoeverre het bestuur zich, naast een juridische toetsing, daadwerkelijk heeft ingespannen hier de belangen van zowel de werknemers als de (gewezen) deelnemers te behartigen.

Uit de ontvangen verslagen van de bestuursvergaderingen is tevens geconcludeerd dat het besluit rondom de inhaalindexaties (LIFO) niet in consensus is genomen terwijl dit wel de doelstelling is. Het is het verantwoordingsorgaan niet helder of er echt geen mogelijkheid meer bestond om op basis van consensus tot een besluit te komen.

Implementatie veranderende wet- en regelgeving

De wijzigingen in wet- en regelgeving volgen elkaar momenteel in snel tempo op. Het verantwoordingsorgaan heeft bewondering voor de wijze waarop het bestuur met al deze veranderingen omgaat. Het verantwoordingsorgaan is tevens positief over het feit dat er een strategische discussie over de toekomst van het fonds zal worden gestart in 2015. Het verantwoordingsorgaan wil graag aangesloten blijven bij deze discussie.

De wijzigingen in de uitvoeringsovereenkomsten in combinatie met de wijzigingen in de wet- en regelgeving zorgen ervoor dat de ambitie ten aanzien van een waardevast pensioen niet meer haalbaar lijkt te zijn. Graag ziet het verantwoordingsorgaan meer toelichting op de bij de werkgever geuite zorg ten aanzien van dit punt.

Vanaf 1 januari 2014 is tevens de nieuwe Code Pensioenfonds in werking getreden. In het jaarverslag 2014 is te lezen dat het de insteek is geweest om deze code te volgen. Het uitgangspunt voor naleving van deze code is 'comply or explain'. Het verantwoordingsorgaan is van mening dat de implementatie en eventuele afwijkingen nu onvoldoende tot uiting komen in het jaarverslag.

Het verantwoordingsorgaan wil daarnaast graag tijdig en gedegen advies kunnen geven over het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK), het nieuwe communicatiebeleid als gevolg van wijzigende wet- en regelgeving en het beloningsbeleid en vraagt het bestuur daarom het verantwoordingsorgaan vroegtijdig te betrekken bij de discussies.

Transparantie

Het verantwoordingsorgaan deelt de visie van het bestuur ten aanzien van haar streven naar transparantie. Het verantwoordingsorgaan is van mening dat transparantie kan worden verbeterd op een aantal vlakken.

De bestuurskosten zijn in de afgelopen jaren gestegen van 653 k€ (2012) naar 749 k€ (2014). De toelichting hierop kan worden verbeterd evenals de toelichting op de posten 'overige'.

Daarnaast is het verantwoordingsorgaan tevens van mening dat de frequentie van verversen van de actuele dekkingsgraad op de website van het pensioenfonds in het verleden beter is geweest.

Eindoordeel

Het eindoordeel is gebaseerd op de door het bestuur versterkte documenten zoals weergegeven in de paragraaf Procesgang. Het verantwoordingsorgaan is ervan overtuigd dat het bestuur, in deze roerige periode, de verschillende belangen evenwichtig heeft getracht te behartigen.

Inzake de invoering van de CDC-regeling en de daarmee samenhangende besluiten (zoals de methodiek voor inhaalindexaties) is het verantwoordingsorgaan van mening dat onvoldoende duidelijk is geworden in hoeverre het bestuur zich daadwerkelijk heeft ingespannen om de belangen van zowel de actieven als de (gewezen) deelnemers te behartigen.

Het verantwoordingsorgaan heeft de indruk gekregen dat het bestuur vooral heeft getracht de implementatie van deze nieuwe regeling te realiseren vóór de door de werkgever gestelde deadline en dat deze focus ten koste is gegaan van belangenbehartiging en op het punt van de inhaalindexatie ook de consensus. Het verantwoordingsorgaan begrijpt ook het belang van het bestuur zo snel mogelijk het risico te willen afdekken als gevolg van het plotseling wegvallen van de bijstortverplichting zonder dat er een nieuwe regeling was afgesproken.

De transparantie en (tijdige) informatieverstrekking richting het verantwoordingsorgaan kan worden verbeterd alsmede de toelichting in de jaarverslagen.

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft kennis genomen van het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het beleid en de resultaten daarvan over de jaren 2013 en 2014. In deze 'Reactie' gaat het bestuur kort in op de onderwerpen die het verantwoordingsorgaan in zijn oordeel heeft betrokken

Opstellen nieuwe uitvoeringsovereenkomsten

Door het Bestuur is in 2012 naar diverse mogelijkheden gekeken in reactie op het opzeggen door de werkgevers van de uitvoeringsovereenkomsten ingaande 1 januari 2013. Daarbij is onder andere gekeken naar de mogelijkheid van het sluiten van het pensioenfonds, herverekenen van uitkeringen en het openen van een nieuw pensioenfonds. Het Bestuur was van mening dat, gegeven de situatie en vanuit het oogpunt van continuïteit en ambitie, de gekozen oplossing de voorkeur had. Het bestuur heeft tevens uitvoerig haar juridische positie laten onderzoeken met betrekking tot de acceptatie van het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst waardoor de bijstortverplichting verviel. Voor zover al sprake was van tijdsdruk dan heeft dit geen invloed gehad op de mate van zorgvuldigheid. De behartiging van de belangen van alle belanghebbenden heeft steeds voorop gestaan. De door de werkgevers aan de werknemers geboden compensatie ziet op het wijzigen van de pensioentoezegging van een onvoorwaardelijke opbouw en indexatie naar een voorwaardelijke opbouw en indexatie. Het bestuur heeft bij acceptatie de sponsors in kennis gesteld van de zorgen over het wegvallen van de bijstortverplichting.

Bij het aangaan van de uitvoeringsovereenkomsten ingaande 1 januari 2013 (Gasunie en GasTerra), 1 juli 2013 (Gasunie) en 1 januari 2014 (GasTerra) heeft door het bestuur steeds een zorgvuldige afweging plaatsgevonden of het verantwoord was de nieuwe pensioentoezegging, zoals overeengekomen tussen sociale partners, in uitvoering te nemen. Het bestuur was unaniem in haar oordeel dat dit het geval was.

Het bestuur heeft zich steeds ingespannen en zal zich steeds inspannen om de belangen van alle betrokkenen evenwichtig te behartigen. Daarbij is het streven gericht op besluitvorming op basis van consensus. Als het onverhoopt niet lukt om consensus te bereiken dan dient het bestuur, op grond van eigen voorschriften, het betreffende onderwerp opnieuw te agenderen en te bespreken in een volgende bestuursvergadering. Ten aanzien van de besluitvorming rondom inhaalindexatie is deze procedure gevolgd. Het onderwerp is in meerdere bestuursvergaderingen besproken. Daarnaast is extern advies ingewonnen en een second opinion gevraagd voordat uiteindelijk tot besluitvorming is overgegaan.

Het verantwoordingsorgaan vraagt aan te geven hoe de benchmark in 2013 heeft gepresteerd in relatie tot de opbrengst van het fonds. Zoals in het jaarverslag over 2013 op pagina 38 is aangegeven was er sprake van een underperformance van 0,7% ten opzichte van de benchmark.

Implementatie veranderende wet- en regelgeving

Het verantwoordingsorgaan geeft aan dat wijzigingen in de uitvoeringsovereenkomsten in combinatie met de wijzigingen in wet- en regelgeving er voor zorgen dat de ambitie ten aanzien van een waardevast pensioen niet meer haalbaar lijkt te zijn. Feitelijk is niet het wijzigen van de uitvoeringsovereenkomsten, maar de aanhoudende lage rente in combinatie met wijzigingen in wet- en regelgeving oorzaak van het onder druk staan van de ambitie. De aanhoudende lage rente in combinatie met het wettelijke vereiste van hogere buffers geven reden tot zorg. Zowel voor wat betreft het kunnen toekennen van toeslagen als, op termijn, op het vlak van het kunnen realiseren van de beoogde pensioenopbouw. Het bestuur heeft deze zorg onder de aandacht van de werkgevers gebracht. Ook bij de dialoog met de sociale partners met betrekking tot de risicohouding in 2015 zal dit onderwerp besproken worden.

Het verantwoordingsorgaan geeft aan dat de implementatie en eventuele afwijkingen van de Code Pensioenfonds onvoldoende tot uiting komen in het jaarverslag. Het bestuur heeft besloten om de Code volledig te volgen. Dit is als zodanig in het jaarverslag aangegeven.

Transparantie

De stijging van de bestuurskosten in de achterliggende jaren is met name veroorzaakt door een toename van de hoeveelheid werk. Zowel als gevolg van wijzigende regelgeving, als door wijzigingen in de pensioentoezegging, als door wijziging van uitvoeringsorganisatie. Een deel van de toename heeft een structureel karakter. Om die reden heeft het bestuur besloten tot versterking van het bestuursbureau. In het jaarverslag over 2015 zal een meer uitvoerige toelichting op de betreffende kosten worden opgenomen.

Voor wat betreft het weergeven van de actuele dekkingsgraad op de website streeft het bestuur er naar deze maandelijks te publiceren. In 2014 was dit ook steeds het geval. Begin 2015 heeft publicatie, als gevolg van de omschakeling naar de zogenaamde beleidsdekkingsgraad door gewijzigde regelgeving (nFTK), een aantal keren niet of later plaatsgevonden. Intussen is de regelgeving helder en is weer sprake van maandelijks publicatie.

Ten slotte

In de periode van 1 juli 2014 tot 28 januari 2015 heeft de werving plaatsgevonden van zowel een nieuw lid van het verantwoordingsorgaan namens de gepensioneerden als namens de werknemers. Daarnaast moest het verantwoordingsorgaan door wijziging in regelgeving eenmalig oordelen over een tweetal jaren in plaats van over één jaar. Het bestuur realiseert zich dat dit voor het verantwoordingsorgaan een uitdagende exercitie moet zijn geweest en spreekt haar waardering uit voor de geleverde inspanning. Het bestuur heeft gemerkt dat het verantwoordingsorgaan kiest voor een bredere taakopvatting dan eerder het geval was. Het bestuur wil graag in gezamenlijkheid onderzoeken op welke manier het bestuur en het verantwoordingsorgaan op constructieve wijze de samenwerking verder vorm kunnen geven. Uiteraard met in acht name van ieders eigen verantwoordelijkheid in deze.

11 Vooruitblik

De komende jaren zal er in wettelijk opzicht nog veel veranderen in de pensioensector. In 2015 zullen de wijzigingen ten gevolge van het nFTK verder worden verwerkt waaronder het aanpassen van de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. Er zal een nieuw herstelplan worden opgesteld en een haalbaarheidstoets worden uitgevoerd nadat het Bestuur haar risicohouding en vervolgens haar beleggingsbeleid heeft bepaald. Daarvoor is onder andere een ALM uitgevoerd. De risicohouding zal in 2015 worden besproken met de sociale partners, waarna inzicht gegeven zal worden aan de deelnemers en gewezen deelnemers in hoeverre het fonds verwacht haar ambities te kunnen realiseren.

Als gevolg van de aanhoudend lage rente in combinatie met de gevolgen van het nFTK komt de ambitie van het fonds in toenemende mate onder druk te staan. Het Bestuur zal dit continu blijven monitoren en dit tijdig bij de diverse belanghebbenden onder de aandacht brengen.

Het Bestuur zal zich voorbereiden op de komst van de Wet op de Pensioencommunicatie en in samenhang daarmee het communicatiebeleid op de hand nemen.

Het Bestuur zal zich vervolgens ook bezig houden met de verdere inbedding van het integraal risicomanagement.

Ten slotte zal in 2015 de tijd worden genomen voor het voeren van een strategische discussie over de toekomst van het fonds.

Groningen, 10 juni 2015

Mw. J. Hermes

Mw. A. de Jong-Nonner

P.L. Kwast (secretaris)

I.M. Oudejans

C.S. Pisuisse (voorzitter)

R. Snijder

M.W.J. de Wilde

Jaarrekening

12 Jaarrekening

12.1 Balans per 31 december 2014

(na resultaatbestemming) bedragen x € 1.000

		31-12-2014	31-12-2013
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	(1)		
Vastgoedbeleggingen		96.618	89.584
Aandelen		455.990	395.433
Vastrentende waarden		716.614	616.608
Derivaten		88.164	50.267
Overige beleggingen		3.569	2.708
		<u>1.360.955</u>	<u>1.154.601</u>
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	1.031	940
Vorderingen en overlopende activa	(3)	315	133
Overige activa	(4)	441	1.062
		<u>1.362.742</u>	<u>1.156.736</u>
TOTAAL ACTIVA			
		<u>1.362.742</u>	<u>1.156.736</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(5)		
Algemene reserve		92.377	92.242
Toeslagdepot		9.186	20.432
Opbouwdepot		10.151	5.805
		<u>111.714</u>	<u>118.479</u>
Technische voorzieningen	(6)	1.243.262	1.035.369
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	(7)	1.031	940
Derivaten	(8)	5.493	542
Overige schulden en overlopende passiva	(9)	1.242	1.406
		<u>1.362.742</u>	<u>1.156.736</u>
TOTAAL PASSIVA			
		<u>1.362.742</u>	<u>1.156.736</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans vanaf pagina 69.

12.2 Staat van baten en lasten

		2014		2013	
		€	€	€	€
Baten					
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	(10)		26.814		29.114
Premiebijdragen risico deelnemers	(11)		10		72
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(12)		207.403		7.822
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(13)		193		26
Overige baten	(14)		2.986		25.004
Totaal baten			237.406		62.038
Lasten					
Pensioenuitkeringen	(15)		38.293		38.327
Pensioenuitvoeringskosten	(16)		1.636		1.671
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	(17)				
- Pensioenopbouw		21.602		25.956	
- Rentetoevoeging		3.922		3.729	
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-39.034		-39.550	
- Wijziging marktrente		200.959		-31.819	
- Wijziging actuariële uitgangspunten		0		2.026	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		3.744		-139	
- Aanpassing sterftekansen		-1.235		0	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-1.654		-2.064	
Toeslagverlening		17.972		0	
			206.276		-41.861
Mutatie overige technische voorzieningen	(18)		1.618		-875
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(19)		91		29
Saldo overdracht van derden	(20)		-3.774		162
Overige lasten	(21)		31		12
Totaal lasten			244.171		-2.535
Saldo van baten en lasten			-6.765		64.573
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>					
Algemene reserve			135		38.336
Toeslagdepot			-11.246		20.432
Opbouwdepot			4.346		5.805
			-6.765		64.573

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 87.

12.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2014		2013	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premies	26.641		29.735	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	6.139		742	
Overig	2.958		25.003	
		35.738		55.480
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-38.350		-38.225	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-2.345		-777	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.688		-1.686	
Overige kosten	-31		-12	
		-42.414		-40.700
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		-6.676		14.780
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	8.859		151.436	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	134.039		342.439	
		142.898		493.875
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-135.259		-506.729	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-723		-710	
		-135.982		-507.439
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		6.916		-13.564
Netto kasstroom		240		1.216
Mutatie liquide middelen		240		1.216
Samenstelling geldmiddelen				
	2014		2013	
	€		€	
Liquide middelen primo boekjaar	3.770		2.554	
Liquide middelen ultimo boekjaar	4.010		3.770	
Waarvan:				
Voor risico pensioenfonds	4.010		3.770	
Voor risico deelnemers	0		0	

12.4 Toelichting op de jaarrekening

12.4.1 Algemeen

Activiteiten

Stichting Pensioenfonds Gasunie ('het pensioenfonds'), is statutair gevestigd te Groningen en is opgericht op 15 september 1965. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41009373.

Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van de NV Nederlandse Gasunie en de aangesloten onderneming GasTerra BV.

In maart 2014 is met GasTerra een nieuwe uitvoeringsovereenkomst gesloten die van kracht is vanaf 1 januari 2014. In vorm en inhoud sluit de overeenkomst aan bij de overeenkomst die reeds met Gasunie was gesloten.

Op 1 juli 2013 respectievelijk 1 januari 2014 is een nieuwe pensioenregeling van kracht geworden voor medewerkers van Gasunie en GasTerra. In de tweede helft van 2013 en in 2014 zijn deze volledig uitgewerkt in definitieve reglementen.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds. Het bestuur heeft op 10 juni 2015 de jaarrekening opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

12.4.2 Grondslagen

12.4.2.1 Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in Euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta*Functionele valuta*

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Valutatermijntransacties worden gewaardeerd tegen de termijankoers die op de balansdatum geldt voor termijntransacties met een looptijd die gelijk is aan de resterende looptijd van het aangegane termijncontract. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Stelselwijziging

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingswijziging

De voorziening primo jaar is berekend op basis van de door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel 2012-2062. De voorziening ultimo jaar is berekend op basis van de in september 2014 door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel 2014. Het aanpassen van de prognosetafel per ultimo 2014 leidt tot een daling van de voorziening met € 2,825 mln. en toename van het resultaat met € 2,825 mln. De dekkingsgraad is door het aanpassen van de tafel met 0,3% gestegen. Het fonds maakt gebruik van het ervaringssterfte model van Towers Watson. Towers Watson heeft met het verschijnen van AG14 ook een nieuwe versie van het ervaringssterfte model gepubliceerd. Aanpassing van de ervaringssterfte leidt tot een stijging van de voorziening met € 1,587 mln. en een daling van het resultaat met € 1,587 mln. De dekkingsgraad is door het aanpassen van de tafel met 0,2% gedaald.

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans. Hierbij worden zowel de beleggingen voor risico deelnemer als de voorzieningen voor risico deelnemer buiten beschouwing gelaten. Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend rekening houdend met de verwachte loon- en prijsinflatie.

12.4.2.2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva**Beleggingen****Algemeen**

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zoals vereist in de Pensioenwet. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van actuele waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering bij niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers of afgegeven intrinsieke waarde. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum of afgegeven intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum of afgegeven intrinsieke waarde.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op actuele waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. Indien geen marktwaarde beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

Securities lending

Het fonds is betrokken bij één of meer securities-lendingprogramma's, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities-lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

De pensioenregeling is per 1 juli 2013 gewijzigd in een middelloonregeling met "Collective Defined Contribution" (CDC). Omdat deze wijziging een overdracht van risico's van de werkgever naar de deelnemer met zich meebracht, heeft de werkgever NV Nederlandse Gasunie in 2013 eenmalig twee bedragen van € 20 miljoen (toeslagdepot) en € 5 miljoen (opbouwdepot) gestort. In 2014 heeft de werkgever GasTerra BV eenmalig twee bedragen van € 2,3 miljoen (toeslagdepot) en € 0,6 miljoen (opbouwdepot) gestort om de overdracht van risico's van de werkgever naar de deelnemer te compenseren. Deze bedragen zijn op de balans opgenomen als toeslagdepot en opbouwdepot en kunnen alleen worden aangesproken ten behoeve van de actieven die deelnemen aan de middelloonregeling met CDC.

Het toeslagdepot is bedoeld ter financiering van de toeslag van de actieven. Het opbouwdepot is bedoeld ter financiering van de pensioenopbouw. Zowel het toeslagdepot als het opbouwdepot worden jaarlijks vermeerderd met het fondsrendement.

Voor het opbouwdepot geldt verder dat indien de feitelijke premie ter financiering van de opbouw hoger is dan de actuariële benodigde premie, het meerdere gedoteerd wordt aan het opbouwdepot.

Technische voorzieningen**Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds**

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van de voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB, rekening houdend met een looptijd van de uitkeringen. Ultimo 2014 is het contant maken met deze rentetermijnstructuur vergelijkbaar met het contant maken met een vaste rente van 1,9% over de hele looptijd (ultimo 2013: 2,8%).
- Overlevingstafels, te weten de AG-prognosetafels 2014 met ervaringssterfte op basis van ervaringscorrectiefactoren Towers Watson, fondsspecifieke leeftijds- en geslachtsafhankelijke correctiefactor.
- Actieve deelnemers worden verondersteld een partner te hebben op de pensioendatum. Voor gewezen deelnemers wordt, afhankelijk van het van toepassing zijnde reglement, uitgegaan van bovenstaande onderstelling dan wel de werkelijke burgerlijke staat. Er wordt verondersteld dat alle mannen 3 jaar ouder zijn dan de vrouwelijke verzekerden. Voor pensioengerechtigden wordt uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat.
- Er is geen rekening gehouden met toekomstige toeslagen op pensioenaanspraken
- Kostenopslag ter grootte van 2,2% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Overige technische voorzieningen

De voorziening voor arbeidsongeschiktheid is bestemd voor eventuele toekomstige premievrijstelling van per de balansdatum zieke deelnemers. De voorziening is per de balansdatum gelijk aan het totaal van de verwachte toekomstige schadelasten voor de zieke deelnemers.

De verwachte toekomstige schadelast is per zieke deelnemer gelijk aan de benodigde contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw op basis van de actuariële grondslagen van het fonds, waarbij de kans dat de schadelast daadwerkelijk optreedt afhankelijk is gesteld van de ziekte duur van de zieke deelnemer. De kans op herstel wordt nihil verondersteld.

Voorzieningen voor risico van deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

12.4.2.3 Grondslagen voor bepaling van saldo van baten en lasten**Algemeen**

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in de staat van baten en lasten.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

De feitelijke premie in 2014 voor de pensioenopbouw in het Pensioenreglement 1994 is gelijk aan de kostendekkende premie voor die pensioenregelingen, waarbij een solvabiliteitsopslag wordt gehanteerd van 5%. De feitelijke premie voor de pensioenopbouw in het Pensioenreglement 2013 is gelijk aan 22,6% van het pensioengevend salaris van deelnemers in het Pensioenreglement 2013. Voor deeltijdwerkers wordt de feitelijke premie naar rato vastgesteld. De feitelijke premie voor de pensioenopbouw in het Pensioenreglement 2013 wordt vermeerderd met de deelnemersbijdrage voor deelnemers in die pensioenregeling.

Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen (vrijwillige spaar) bijdragen van deelnemers in het kader van de beschikbare-premieregeling. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds*Indirecte beleggingsopbrengsten*

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds*Pensioenopbouw*

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Het Bestuur streeft naar waardevastheid van de ingegane en premievrije pensioenaanspraken door middel van het verlenen van een jaarlijkse toeslag (indexatie). Maatstaf voor de toeslag verlening is de gemiddelde stijging van de consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens (afgeleid) over de maanden augustus, september en oktober zoals gepubliceerd door het CBS, en de hiervoor beschikbare financiële middelen.

Ten aanzien van de verlening van toeslagen geldt de volgende voorwaardelijkheidsverklaring: op de pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks toeslag verleend van maximaal de prijsontwikkeling. Het Bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is met ingang van boekjaar 2013 een reserve gevormd. De toeslagverlening met betrekking tot de actieven die deelnemen aan de middelloonregeling met Collective Defined Contribution (CDC) wordt hieruit gefinancierd.

De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Het pensioenfonds streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 0,379% (2013:0,351%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

Pensioenspaarreglement

Sinds 2001 biedt het fonds zijn deelnemers de mogelijkheid tot "individueel pensioensparen" via het Pensioenspaarreglement. Met het door de deelnemer opgebouwde kapitaal op de pensioendatum kan aanvullend pensioen bij het fonds worden ingekocht. De individuele pensioenspaarmodule van het pensioenfonds heeft, ondanks de vereiste solidariteitskenmerken, een ander karakter dan de collectieve pensioenregeling. Met name de financiële risico's, waaronder de beleggingsrisico's, komen tijdens de opbouwfase voor rekening van de individuele deelnemers.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

12.4.2.4 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

12.5 Toelichting op de balans per 31 december 2014**ACTIVA****1. Beleggingen voor risico pensioenfonds**

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2014	89.584	395.433	616.608	49.726	2.708	1.154.059
Aankopen	68	39	135.152	28.208	0	163.467
Verkopen	-5.532	0	-147.508	-2.231	0	-155.270
Herwaardering	12.649	60.518	112.333	13.895	-193	199.201
Overige mutaties	-151	0	29	-6.927	1.054	-5.995
Stand per 31 december 2014	96.618	455.990	716.614	82.671	3.569	1.355.462
Schuldpositie derivaten (credit)						5.493
						1.360.955

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2013	91.777	257.259	706.593	74.327	782	1.130.738
Aankopen	19.209	115.904	228.117	12.413	0	375.642
Verkopen	-21.574	-21.807	-296.374	-16.839	0	-356.595
Herwaardering	36	44.078	-21.728	-23.097	0	-711
Overige mutaties	137	0	0	2.923	1.926	4.986
Stand per 31 december 2013	89.584	395.433	616.608	49.726	2.708	1.154.059
Schuldpositie derivaten (credit)						542
						1.154.601

	31-12-2014	31-12-2013
Vastgoedbeleggingen	€	€
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijn de participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	96.509	89.324
Vorderingen	109	260
	96.618	89.584

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2014		2013	
	€	%	€	%
SSGA Europe ex UK index Real Estate Fund	57.325	59,3	47.009	52,5
Altera Vastgoed	23.518	24,3	23.618	26,4
Bouwfonds US Residential	5.902	6,1	8.646	9,7
CBRE Fund	7.506	7,9	7.546	8,3
	<u>94.251</u>	<u>97,6</u>	<u>86.819</u>	<u>96,9</u>

	31-12-2014	31-12-2013
	€	€
Aandelen		
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	<u>455.990</u>	<u>395.433</u>
	<u>455.990</u>	<u>395.433</u>

Alle aandelenbeleggingen vinden plaats in het BlackRock Fund (2013: € 395.433).

Vastrentende waarden

Obligaties	695.317	593.381
Hypotheke	14.297	13.214
Deposito's en dergelijke	7.000	10.000
Vorderingen	0	13
	<u>716.614</u>	<u>616.608</u>

Binnen twee fondsen wordt in obligaties belegd. Ultimo boekjaar bedragen deze fondsen meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	2014		2013	
	€	%	€	%
US staatsobligaties	81.584	11,4	78.581	12,7
Lombard Odier Bond Funds	613.733	85,6	514.801	83,5
	<u>695.317</u>	<u>97,0</u>	<u>593.381</u>	<u>96,2</u>
	<u>31-12-2014</u>		<u>31-12-2013</u>	
	€		€	

Derivaten

Valutaderivaten	921	3.650
Aandelenderivaten	0	3.107
Rentederivaten	92.884	42.175
Grondstofderivaten	-5.641	1.336
	<u>88.164</u>	<u>50.268</u>

De posities van de derivaten zijn gesaldeerd weergegeven.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2014:

2014 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	14-01-2015<>12-03-2015	261.147	-4.572	921	5.493
Rentederivaten	02-07-2015<>08-01-2024	272.946	92.884	92.884	0
Grondstofderivaten		0	-5.641	-5.641	0
		534.093	82.671	88.164	5.493

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2013:

2013 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Valutaderivaten	13-01-2014<>11-03-2014	238.990	3.108	3.650	542
Aandelenderivaten	08-12-2014<>17-06-2016	3.107	3.107	3.107	0
Rentederivaten	04-07-2015<>08-01-2024	222.044	42.175	42.175	0
Grondstofderivaten	14-12-2013<>31-12-2013	0	1.336	1.336	0
		464.142	49.727	50.268	542

Ultimo 2014 zijn zekerheden ontvangen voor de swaps voor een bedrag van € 62,1 miljoen (2013: € 34,5 miljoen). Voor de overige derivaten zijn zekerheden gesteld ten bedrage van € 18,2 miljoen (2013: € 16,6 miljoen) en zijn door het pensioenfonds zekerheden gesteld ten bedrage van € 3,5 miljoen (2013: € 0,0 miljoen).

	31-12-2014	31-12-2013
	€	€
Overige beleggingen		
Liquide middelen (op beleggingsrekeningen)	3.569	2.708
	<u>3.569</u>	<u>2.708</u>

Securities lending

Het fonds is betrokken bij een securities-lendingprogramma's, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities-lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen.

Het fonds leent zelf effecten in van de zijde van de vermogensbeheerder Lombard Odier. Deze ingeleende effecten worden gebruikt bij het stellen van onderpand door het fonds bij andere marktpartijen.

Het pensioenfonds beschikt momenteel over € 660 duizend dat als onderpand/collateral is ontvangen van de zijde van BNP Paribas. Het fonds leent zelf op bijna permanente basis staatsobligaties in vanuit het EMU staatsleningenfonds dat wordt beheerd door Lombard Odier.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen marktwaarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de marktwaarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de marktwaarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de marktwaarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingssystemen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekening/ andere methode	Totaal
Per 31 december 2014				
Vastgoedbeleggingen	57.325	39.293	0	96.618
Aandelen	455.990	0	0	455.990
Vastrentende waarden	716.614	0	0	716.614
Derivaten	0	0	82.671	82.671
Overige beleggingen	3.569	0	0	3.569
	<u>1.233.498</u>	<u>39.293</u>	<u>82.671</u>	<u>1.355.462</u>

Genoteerde marktprijzen: beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen.

Onafhankelijke taxaties: onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van onroerend goed in bezit van het pensioenfonds.

NCW berekening/andere methode: de netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. De marktwaardebepaling voor andere methode is niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden

De beleggingen die gewaardeerd zijn met waarderingssystemen betreffen uitsluitend derivaten, zijnde interest rate swaps. Deze swaps betreffen zogenaamde 'plain vanilla' swaps en zijn met een relatief eenvoudig waarderingssysteem gewaardeerd. Dit waarderingssysteem is in de markt gebruikelijk. Daarnaast worden de waarderingen van de swaps periodiek met tegenpartijen afgestemd. Zolang de afwijking tussen de door het fonds gehanteerde waarderingssystemen binnen de bandbreedte blijft ten opzichte van de tegenpartij, wordt aangenomen dat de waardering juist is.

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekening/ andere methode	Totaal
Per 31 december 2013				
Vastgoedbeleggingen	47.009	42.575	0	89.584
Aandelen	395.433	0	0	395.433
Vastrentende waarden	616.608	0	0	616.608
Derivaten	0	0	49.726	49.726
Overige beleggingen	2.708	0	0	2.708
	<u>1.061.758</u>	<u>42.575</u>	<u>49.726</u>	<u>1.154.059</u>

31-12-2014	31-12-2013
€	€

2. Beleggingen voor risico deelnemers

Aandelen	351	283
Vastrentende waarden	680	658
	<u>1.031</u>	<u>940</u>

	31-12-2014	31-12-2013
	€	€
3. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op de werkgever(s)	192	87
Overige vorderingen en overlopende activa	123	46
	<u>315</u>	<u>133</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

De vordering op de werkgever(s) betreft een correctie op de voorschot premie over 2014.

In tegenstelling tot voorgaand boekjaar is de administratievergoeding TKP inzake het eerste kwartaal van 2015 vooruitbetaald hetgeen de mutatie van de post overige vorderingen en overlopende activa grotendeels verklaart.

4. Overige activa

Liquide middelen op niet-beleggingsrekeningen	<u>441</u>	<u>1.062</u>
---	------------	--------------

De tegoeden bij banken staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

PASSIVA

	31-12-2014	31-12-2013
	€	€
5. Stichtingskapitaal en reserves		
Algemene reserve	92.377	92.242
Toeslagdepot	9.186	20.432
Opbouwdepot	10.151	5.805
	<u>111.714</u>	<u>118.479</u>

De pensioenregeling is per 1 juli 2013 gewijzigd in een middelloonregeling met "Collective Defined Contribution" (CDC)-als financiering. Omdat deze wijziging een overdracht van risico's van de werkgever naar de deelnemer met zich meebrengt, heeft de werkgever NV Nederlandse Gasunie eenmalig twee bedragen van € 20 miljoen (toeslagdepot) en € 5 miljoen (opbouwdepot) gestort in 2013. In 2014 heeft de werkgever GasTerra BV eenmalig twee bedragen van € 2,3 miljoen (toeslagdepot) en € 0,6 miljoen (opbouwdepot) gestort om de overdracht van risico's van de werkgever naar de deelnemer te compenseren. Deze bedragen zijn op de balans opgenomen als toeslagdepot en opbouwdepot en zullen meetellen bij de berekening van de dekkingsgraad, zoals beschreven in de ABTN.

Het toeslagdepot is bedoeld ter financiering van de toeslag van de actieven. Het opbouwdepot is bedoeld ter financiering van de pensioenopbouw. Zowel het opbouwdepot als het toeslagdepot worden jaarlijks vermeerderd met het fondsrendement.

Per 31 december 2014 zijn de betreffende depots derhalve opgerent met 18,1% (beleggingsrendement over periode 01-01-2014 t/m 31-12-2014) voor een bedrag van respectievelijk € 1.375 duizend en € 2.835 duizend.

Voor het opbouwdepot geldt verder dat indien de feitelijke premie ter financiering van de opbouw hoger is dan de actuarieel benodigde premie, het meerdere gedoteerd wordt aan het opbouwdepot. In het verslagjaar betreft dit een dotatie van € 2.371 duizend.

	2014	2013
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	92.242	53.906
Allocatie van het resultaat binnen het eigen vermogen	135	38.336
	<u>92.377</u>	<u>92.242</u>

Toeslagdepot

Stand per begin boekjaar	20.432	0
Storting werkgever	2.300	20.000
Rendementstoekenning	2.835	432
Onttrekking	-16.381	0
	<u>9.186</u>	<u>20.432</u>

De beginstand van het toeslagdepot bestaat uit een storting door de werkgever Gasunie van € 20 miljoen en een rendementstoekenning van € 432 duizend in 2013. In 2014 heeft een eenmalige storting door de werkgever GasTerra van € 2,3 miljoen plaatsgevonden en bedraagt de rendementstoekenning € 2,835 miljoen. Daarnaast is er voor € 16,381 miljoen onttrokken aan het toeslagdepot.

Opbouwdepot

Stand per begin boekjaar	5.805	0
Storting werkgever	600	5.000
Rendementstoekenning	1.375	108
Dotatie premie	2.371	697
	<u>10.151</u>	<u>5.805</u>

De beginstand van het opbouwdepot bestaat uit een storting van de werkgever Gasunie van € 5 miljoen en een rendementstoekenning van € 108 duizend in 2013. Voor het opbouwdepot geldt verder dat indien de feitelijke premie ter financiering van de opbouw hoger is dan de actuarieel benodigde premie, het meerdere gedoteerd wordt aan het opbouwdepot. Dit boekjaar betreft dit een dotatie van € 2.371 duizend (2013: € 697 duizend). In 2014 heeft een eenmalige storting door de werkgever GasTerra van € 0,6 miljoen plaatsgevonden en bedraagt de rendementstoekenning € 1,375 miljoen.

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen (Reserves + Voorzieningen) gedeeld door de Technische voorzieningen voor risicopensioenfondsen.

Het vereist vermogen is te beschouwen als de wettelijk vereiste solvabiliteitsmarge. Het vereist eigen vermogen is bepaald met een uitbreiding van het standaardmodel van DNB. Deze uitbreiding op het standaardmodel is zinvol omdat het pensioenfonds naast standaardbeleggingen in het beleggingsbeleid ook gebruik maakt van inflation-linked bonds, opties en swaptions. Het uitgebreide standaardmodel is afgestemd met DNB. De algemene reserve van het fonds is lager dan het vereist eigen vermogen maar hoger dan het minimaal vereist vermogen. Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

	2014	2013
	€	€
Stichtingskapitaal en reserves	111.714	118.479
Minimaal vereist eigen vermogen	52.217	43.485
Vereist eigen vermogen	184.875	156.172

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan als gevolg hiervan, zowel per ultimo 2014 als per ultimo 2013 worden gekarakteriseerd als reservetekort.

Herstelplan

In oktober 2008 is bij het fonds een reservetekort ontstaan. Bij een reservetekort is het aanwezig eigen vermogen lager dan het vereist eigen vermogen (voor het fonds ultimo 2008 een dekkingsgraad onder de 118,9%). Het fonds heeft dit gemeld aan DNB en heeft conform de richtlijnen van DNB een langetermijnherstelplan opgesteld. Hierin wordt aangetoond op welke wijze het fonds binnen een periode van vijftien jaar weer over het vereist eigen vermogen beschikt. DNB heeft dit herstelplan goedgekeurd. Omdat het fonds naar aanleiding van het dekkingstekort in september 2011 (zie hieronder) een kortetermijnherstelplan moest indienen, heeft DNB verzocht om ook het langetermijnherstelplan aan te passen. Beide herstelplannen hebben gedeeltelijk betrekking op dezelfde herstelperiode en kunnen daardoor niet los van elkaar worden gezien. De financiële situatie van het fonds was bovendien gewijzigd ten opzichte van de situatie in 2008.

Het aangepaste langetermijnherstelplan is in december 2011 ingediend. Ook dit plan heeft DNB goedgekeurd. In september 2011 is er een dekkingstekort ontstaan. Het fonds heeft het dekkingstekort gemeld aan DNB en heeft vervolgens een kortetermijnherstelplan ingediend. DNB heeft ook dit herstelplan goedgekeurd. Het fonds is in 2013 uit het kortetermijnherstelplan geraakt. Basis voor de herstelplannen is een continuïteitsanalyse waarin de inzet van de beschikbare sturingsmiddelen wordt doorgerekend. Wettelijk is vastgelegd dat pensioenfondsen minimaal eens per drie jaar een continuïteitsanalyse dienen uit te voeren. Bij ons fonds is dat voor het laatst gebeurd in 2012.

In 2015 wordt een nieuw herstelplan opgesteld dat voldoet aan het nFTK. Per 1 januari 2015 is daarmee het langetermijnherstelplan komen te vervallen en zal het pensioenfonds in 2015 een nieuw herstelplan bij DNB indienen in overeenstemming met het nFTK.

	31-12-2014	31-12-2013
	€	€
6. Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	1.241.385	1.035.109
Overige technische voorzieningen	1.877	259
	<u>1.243.262</u>	<u>1.035.369</u>

	2014	2013
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		
Stand per begin boekjaar	1.035.109	1.076.970
Pensioenopbouw	21.602	25.956
Rentetoevoeging	3.922	3.729
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-39.034	-39.550
Wijziging rentetermijnstructuur	200.959	-31.819
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	2.026
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	3.744	-139
Aanpassing sterftekanen	-1.235	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-1.654	-2.064
Toeslagverlening	17.972	0
	<u>1.241.384</u>	<u>1.035.109</u>

Ultimo boekjaar bedraagt de gemiddelde discontovoet 1,9% (2013: 2,8%).

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 0,379% (2013: 0,351%), op basis van de éénjaarsrente op de interbancaire swapmarkt aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging rentetermijnstructuur

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. De rentetermijnstructuur eind 2014 is lager (1,9% i.p.v. 2,8%) dan die van eind 2013. Dit heeft geleid tot een stijging van de technische voorzieningen, en een negatief effect op de dekkingsgraad per 31 december 2014 van 18,1%-punt. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt onder deze titel verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Toevoeging aan de technische voorzieningen	6.238	881
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-2.494	-1.020
	<u>3.744</u>	<u>-139</u>

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Resultaat op sterfte	239	-536
Voorziening voor arbeidsongeschiktheid	-1.115	-1.123
Mutaties	26	-405
Overige verzekeringstechnische grondslagen	-804	0
	<u>-1.654</u>	<u>-2.064</u>

Uit hoofde van de afwikkeling van de conversie van de pensioenadministratie welke in 2013 heeft plaatsgevonden is de voorziening geactualiseerd op basis van wijzigingen in de pensioenadministratie. Deze afwikkeling resulteert in een vrijval van de voorziening van 0,8 miljoen, welke betrekking heeft op het partnerpensioen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2014		2013	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	561.283	1.708	442.197	1.728
Gepensioneerden	600.233	1.631	527.789	1.564
Slapers	53.147	578	42.841	586
Toekomstige kosten	26.722	-	22.282	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>1.241.385</u>	<u>3.917</u>	<u>1.035.109</u>	<u>3.878</u>

Korte beschrijving pensioenregeling

Het fonds voert voor meerdere doelgroepen pensioenregelingen uit. Hierin zijn ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen geregeld.

Deze zijn vastgelegd in de volgende regelingen:

- Pensioenreglement voor deelnemers geboren vóór 1 juli 1937. Alle deelnemers aan deze regeling zijn inmiddels met pensioen.
- Pensioenreglementen 1994 voor deelnemers die na 30 juni 1937 en vóór 1 januari 1950 zijn geboren en tevens in dienst zijn gekomen vóór 1 januari 2006. Dit betreft het Pensioenreglement 1994, Overgangsbepalingen 1994 en het Reglement Regeling Vervroegd Uittreden.
- Pensioenreglement 2006 voor deelnemers die op of na 1 januari 1950 zijn geboren, dan wel voor deelnemers die na 31 december 2005 in dienst zijn gekomen. Voor Gasunie is deze pensioenreglement per 30 juni 2013 beëindigd. Voor GasTerra is het reglement per 31 december 2013 beëindigd.
- Pensioenreglement 2010 voor werknemers die op of na 1 juli 2010 zijn toegetreden tot de Raad van Bestuur van Gasunie. Dit pensioenreglement is per 30 juni 2013 beëindigd.
- Pensioenreglement 2013 voor deelnemers die op of na 1 januari 1950 zijn geboren, dan wel voor deelnemers die na 30 juni 2013 in dienst zijn gekomen bij Gasunie, respectievelijk na 31 december 2013 bij GasTerra. Bovengenoemde regelingen zijn uitkeringsovereenkomsten. Met uitzondering van de Pensioenreglementen 2010 en 2013 (middelloonregelingen, waarvan het pensioenreglement 2013 een strikt CDC-karakter heeft) betreft dit eindloonregelingen. Bij de Pensioenreglementen 1994, 2006, 2010 en 2013 behoren pensioenspaarreglementen, waaraan de deelname vrijwillig is.

Toeslagverlening

De financiële positie van het fonds heeft gevolgen voor de toekenning van toeslagen. Het Bestuur streeft naar waardevastheid van de ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken door middel van het verlenen van een jaarlijkse toeslag (indexatie). Maatstaf voor de toeslagverlening is de gemiddelde stijging van de consumentenprijsindex (CPI) voor alle huishoudens (afgeleid) over de maanden augustus, september en oktober zoals gepubliceerd door het CBS, en de hiervoor beschikbare financiële middelen. Voor de toeslagverlening wordt als regel geen reservering aangehouden. Voor het toeslagenbeleid heeft het Bestuur de volgende richtlijnen geformuleerd:

- indien er sprake is van een dekkingsgraad van 105% of lager wordt geen toeslag verleend;
- bij een dekkingsgraad tussen de 105% en 125% kan een gedeeltelijke toeslag worden verleend;
- bij een dekkingsgraad boven de 125% kan een volledige toeslag worden verleend.

Vanuit het toeslagdepot (zie toelichting bij punt 5 Stichtingskapitaal en reserves) worden toeslagen gefinancierd voor actieve deelnemers aan de middelloonregeling met CDC, voor zover het toeslagdepot toereikend is. Naar verwachting is dat een periode van 3 jaren.

Verleende toeslagen pensioengerechtigden en gewezen deelnemers:

Het Bestuur heeft per 1 januari 2014 besloten om een gedeeltelijke toeslag te verlenen van 0,2%. In december 2014 is besloten een toeslag per 1 januari 2015 te verlenen op basis van de financiële regels die in 2014 van toepassing waren. De systematiek is in 2014 vastgesteld. De daadwerkelijke hoogte van de toeslag is in januari 2015 berekend op 0,1%, nadat de dekkingsgraad per 31 december 2014 bekend was.

Verleende toeslagen actieve deelnemers:

Per 1 januari 2014 zijn de opgebouwde pensioenaanspraken van de werknemers van Gasunie met 1,8% verhoogd. GasTerra is per 1 januari 2014 overgegaan naar de voorwaardelijke middelloonregeling. Daarvoor gold voor de werknemers van GasTerra nog de eindloonregeling, waardoor op de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers van GasTerra eerst met ingang van 1 januari 2015 toeslag is verleend. Op 1 januari 2015 is uit het toeslagdepot voor actieve deelnemers een toeslag van 1,7% toegekend.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een dekkingsgraad boven een bepaald niveau vereist. Gezien de huidige stand van de dekkingsgraad zijn inhaaltoeslagen daarom niet op korte termijn te verwachten. Het bestuur van het pensioenfonds geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Overige technische voorzieningen**Voorziening voor arbeidsongeschiktheid**

Stand per begin boekjaar
Dotatie/onttrekking aan de voorziening

2014	2013
€	€
259	1.135
1.618	-875
1.877	259

31-12-2014	31-12-2013
€	€

7. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

1.031	940
-------	-----

Stand per begin boekjaar
Inleg en stortingen
Uitkeringen en onttrekkingen
Beleggingsresultaten risico deelnemers

940	911
10	72
-112	-69
193	26
1.031	940

Pensioenspaarreglement

Met ingang van 2001 biedt het fonds zijn deelnemers de mogelijkheid tot "individueel pensioensparen" via het Pensioenspaarreglement. Met het door de deelnemer opgebouwde kapitaal op de pensioendatum kan aanvullend pensioen bij het fonds worden ingekocht. De individuele pensioenspaarmodule van het pensioenfonds heeft, ondanks de vereiste solidariteitskenmerken, een ander karakter dan de collectieve pensioenregeling. Met name de financiële risico's, waaronder de beleggingsrisico's, komen tijdens de opbouwfase voor rekening van de individuele deelnemers. Ultimo boekjaar hebben de deelnemers een kapitaal opgebouwd ter grootte van € 1.031 (2013: € 940).

	31-12-2014	31-12-2013
	€	€
8. Derivaten		
Derivaten	5.493	542
De derivaten bestaan uit valuta transacties die een negatieve waarde kennen.		
9. Overige schulden en overlopende passiva		
Schulden aan werkgever(s)	0	49
Pensioenuitkeringen	28	32
Crediteuren	16	183
Belastingen en premies sociale verzekeringen	972	1.025
Overige schulden en overlopende passiva	226	117
	1.242	1.406

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

12.6 Risicobeheer

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het fonds.

In 2012 heeft het bestuur een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. In 2014 heeft er een IRM analyse plaatsgevonden. De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor het beleid van het fonds en toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de ABTN van het fonds. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de continuïteitsanalyse en de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) die in respectievelijk 2012 en 2013 zijn uitgevoerd. Ook het crisisplan dat door het fonds in 2013 is opgesteld is verwerkt in onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten zijn gericht op actief/passief vermogensbeheer.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen.

De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezige eigen vermogen. Wettelijk is door DNB een gestandaardiseerde methode vastgelegd op te kunnen toetsen of het aanwezig eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke risico's op te kunnen vangen (het standaardmodel).

Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2014	2013
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	111,4	105,0
Premie	0,2	0,1
Uitkering	0,4	0,2
Toeslagverlening	-1,9	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Beleggingsrendementen (exclusief renteafdekking)	19,5	1,9
Renteafdekking	-	-1,5
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-18,1	3,2
Aanpassing levensverwachting	0,1	-
Overige oorzaken	-2,6	2,5
Dekkingsgraad per 31 december	109,0	111,4

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het fonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2014	2013
	%	%
S1 Renterisico	2,8	5,6
S2 Risico zakelijke waarden	12,3	10,5
S3 Valutarisico	3,4	3,8
S4 Grondstoffenrisico	2,6	2,4
S5 Kredietrisico	0,2	0,7
S6 Verzekeringstechnisch risico	2,9	2,9
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	-	-
Diversificatie-effect	-9,3	-10,8
Totaal	14,9	15,1

Het vereist eigen vermogen is bepaald als de wortel van: $S1^2 + S2^2 + (0,5 \times 2 \times S1 \times S2) + S3^2 + S4^2 + S5^2 + S6^2 + S10^2$.

	2014	2013
	€	€
Vereist eigen vermogen (buffer)	184.875	156.172
Voorziening pensioenverplichting	1.243.262	1.035.369
Vereist pensioenvermogen	1.428.138	1.191.541
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	111.714	118.479
Tekort	73.161	37.693

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de feitelijke beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktpositities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duratie. De duratie is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Op balansdatum is de duratie van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duratie van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duratie-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur); waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is erop gericht om de 'duratie-mismatch' te verkleinen door het renterisico op strategische basis voor 60% af te dekken (2013: 60%). Het fonds realiseert dit door meer langlopende obligaties te kopen in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duratie van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Daarnaast kan het fonds het renterisico op de vastrentende waarden afdekken (het eigen vermogen is ongevoelig voor de renteveranderingen, maar de dekkingsgraad niet) of de dekkingsgraad afdekken.

Het rentebeheer ten behoeve van de renteafdekking wordt door het fonds zelf uitgevoerd

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2014		31-12-2013	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	716.614	10,1	616.608	8,9
Vastrentende waarden (na derivaten)	804.926	15,6	661.890	12,4

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	88.584	12,4	88.582	14,4
Resterende looptijd < 10 jaar	227.623	31,8	212.131	34,4
Resterende looptijd > 10 jaar	400.407	55,8	315.895	51,2
	<u>716.614</u>	<u>100,0</u>	<u>616.608</u>	<u>100,0</u>

De onderverdeling van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden illustreert het lange termijn karakter van de beleggingen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid. Ter vergelijking zijn de looptijden van de verplichtingen in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de verplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	200.899	16,2	197.048	19,0
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	201.663	16,2	183.313	17,7
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	384.789	31,0	316.414	30,6
Resterende looptijd > 20 jaar	455.911	36,6	338.594	32,7
	<u>1.243.262</u>	<u>100,0</u>	<u>1.035.369</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Zakelijke waarden risico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen en vastgoed) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Valutarisico (S3)

De pensioenverplichtingen luiden in euro's, de mogelijke risico's als gevolg van valutakoersontwikkelingen kunnen bij de beleggingen tot uitdrukking komen. Zonder afdekking van valutarisico loopt het fonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. De posities in vreemde valuta waren ultimo 2013 voor een belangrijk deel afgedekt door middel van valutatermijntransacties, waardoor het resterende valutarisico relatief beperkt is. Het valutarisico van de grondstoffenportefeuille wordt niet afgedekt. Per einde boekjaar bedraagt het totale valutarisico in relatie tot het belegd vermogen 16,5% en is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 233.378. Het exposure van overige valuta's betreft voornamelijk exposure naar AUD, CAD, SEK, CHF en valuta van ontwikkelde landen. Er is voor gekozen om het valuta exposure over de grondstoffenportefeuille niet af te dekken.

De valutapositie per 31 december 2014 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	2014		
	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	885.660	261.147	1.146.807
GPB	52.963	-42.356	10.607
JPY	34.002	-34.845	-843
USD	244.975	-122.567	122.408
Overig	142.434	-65.951	76.483
	<u>1.360.034</u>	<u>-4.572</u>	<u>1.355.462</u>

De valutapositie per 31 december 2013 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	2013		
	Totaal	Valuta-derivaten	Netto positie
	Voor afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	726.928	238.990	965.919
GPB	51.138	-39.510	11.629
JPY	31.113	-29.785	1.328
USD	215.721	-107.648	108.073
Overig	126.052	-58.940	67.110
	<u>1.150.952</u>	<u>3.107</u>	<u>1.154.059</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het fonds. In aanvulling hierop maakt het fonds voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Naast de strategische mix heeft het fonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximaal percentage dat namens het fonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd. Naleving van deze richtlijnen vindt plaats door de beleggingscommissie op basis van onafhankelijke rapportages van custodian Kasbank.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio is als volgt:

	2014		2013	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	853.055	62,9	668.194	58,0
Europa (niet-EU)	38.152	2,8	33.579	2,9
Noord-Amerika	276.426	20,4	237.870	20,6
Zuid-Amerika	6.897	0,5	7.378	0,6
Zuid-Oost Azie	36.984	2,7	29.278	2,5
Pacific	52.306	3,9	49.553	4,3
Overig	5.402	0,4	75.773	6,6
Derivaten	82.671	6,1	49.726	4,3
Overige beleggingen	3.569	0,3	2.708	0,2
Totaal	1.355.462	100,0	1.154.059	100,0

Een nadere detaillering van de segmentatie van de vastgoedbeleggingen naar aard van het vastgoed is als volgt:

	2014		2013	
	€	%	€	%
Kantoren	0	-	25	-
Winkels	8.014	8,3	8.357	9,3
Woningen	28.913	29,9	31.660	35,3
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	57.325	59,3	47.177	52,7
Overige	2.366	2,5	2.367	2,6
Totaal	96.618	100,0	89.584	100,0

Grondstoffenrisico (S4)

Het fonds belegt in grondstoffen en loopt dus het risico dat de waarde van deze belegging daalt. Ultimo 2014 is voor € 76,0 miljoen belegd in grondstoffen (2013: € 80,9 miljoen).

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing van dit risico door het fonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en het uitlenen van effecten. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd via markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

	2014		2013	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	619.950	86,5	524.184	84,9
Europa (niet-EU)	5.711	0,8	5.243	0,9
Noord-Amerika	89.009	12,4	85.397	13,9
Overige	1.944	0,3	1.784	0,3
Totaal	716.614	100,0	616.608	100,0

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2014 gepubliceerd door de rating agencies (Standard & Poor's/Moody's/Fitch) is als volgt:

	2014		2013	
	€	%	€	%
AAA	275.198	38,4	337.921	54,8
AA	330.624	46,1	190.003	30,8
A	21.774	3,0	29.198	4,7
BBB	34.081	4,8	36.188	5,9
B	0	-	1.403	0,2
Lager dan B	7.001	1,0	0	-
Geen rating	47.936	6,7	21.894	3,6
Totaal	716.614	100,0	616.608	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het langlevensrisico is niet herverzekerd.

Het overlijdensrisico houdt in dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk eerder dan verwacht een nabestaandenpensioen moet toekennen, waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico is niet herverzekerd.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het fonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het fonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Ultimo 2014 zijn de volgende beleggingscategorieën met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2014		31-12-2013	
	€	%	€	%
Vastgoed				
SSGA Europe ex UK index Real Estate Fund	57.325	4,2	47.009	4,1
Aandelen				
Blackrock beleggingsfondsen	416.787	30,6	361.228	31,2
Vastrentende waarden				
US Staatsobligaties	81.584	6,0	75.581	6,5
Lombard Odier Bond Funds	613.733	45,0	514.799	44,5
totaal	1.169.430	85,8	998.617	86,3

De bezittingen aan aandelen zijn gespreid over meerdere regio's wereldwijd.

Bij beleggingen in vastrentende waarden belegt het fonds middels obligatie-fondsen die samengesteld zijn uit obligaties uitgegeven door (lagere) overheden en ondernemingen. Dit beperkt het concentratie risico. De voornaamste concentraties vallen binnen de categorie staatsobligaties (Frankrijk, Duitsland), aangezien er slechts een beperkt aanbod van landen binnen de eurozone met een AA- of een AAA-rating van Standard & Poor's dan wel een AA- of AAA- rating van Moody's beschikbaar is.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij Vermogensbeheerder Lombard Odier (45% van de portefeuille), Vermogensbeheerder BlackRock (34%) en Vermogensbeheerder Fundlogic (7%) en Vermogensbeheer SSGA (4%).

Met deze partijen zijn overeenkomsten en service level overeenkomsten gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken bij deze beheerders is ondergebracht bij onafhankelijke Custodians.

De vermogensadministratie is uitbesteed aan Kas Bank NV. Met Kas Bank is een uitbestedingsovereenkomst en een servicelevel overeenkomst (SLA) gesloten.

De pensioenadministratie is uitbesteed aan pensioenadministrateur TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level overeenkomsten (SLA) gesloten.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders, Kas Bank en TKP door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages).

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Bij het pensioenfonds geldt dat met de meeste vermogensbeheerders afspraken zijn gemaakt over de tracking error en dat een grotendeels passief beleggingsbeleid wordt gevoerd. De afwijkingen ten opzichte van de benchmark zijn doorgaans beperkt. Op fondsniveau wordt de tracking error niet berekend. Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Putopties op aandelen: dit betreft al dan niet beursgenoteerde opties waarmee het pensioenfonds het neerwaartse koersrisico van de aandelenportefeuille kan beperken. Voor deze opties wordt bij de verwerving een premie betaald die onder meer afhankelijk is van het actuele koersniveau van de onderliggende index, de looptijd van de opties en de uitoefenprijs van de opties.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

12.7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met een TKP Pensioen B.V. voor een periode van vijf jaar, ingaande 1 januari 2013. De vergoeding over het verslagjaar bedraagt € 0,5 miljoen. De resterende verplichting over de gehele contractduur bedraagt circa € 0,5 miljoen per jaar.

Verbonden partijen**Identiteit van verbonden partijen**

De relatie die het pensioenfonds heeft met haar sponsor (aangesloten ondernemingen en bestuurders) is er één van verbonden partijen.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

12.8 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2014

	2014	2013
	€	€
10. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds		
Werkgeversdeel	26.380	28.726
Werknemersdeel	435	388
	<u>26.815</u>	<u>29.114</u>

De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd

Reguliere pensioenpremie werkgevers	26.142	28.372
Overig	434	388
Premie ANW	193	333
Inkoopsommen	45	21
	<u>26.814</u>	<u>29.114</u>

Voor 2014 is voor alle deelnemers van de 1994-regeling een actuariële premie vastgesteld. Voor alle deelnemers aan de 2013-regeling is een doorsneepremie van 22,6% van de salarissom bepaald plus een eigen bijdrage van 6% van het salaris boven de € 88.333,-. Voor de eerste helft van 2013 is voor alle deelnemers een actuariële premie bepaald. Voor de tweede helft van 2013 gold voor deelnemers van Gasunie een premiepercentage van 22,6% van de salarissom en voor deelnemers van GasTerra een actuariële premie.

Kostendekkende premie	25.523	30.239
Feitelijke premie	26.621	28.760
Gedempte premie	21.028	21.722

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Kostendekkende premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	21.483	25.887
Toeslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	3.244	3.470
Toeslag voor uitvoeringskosten	796	882
Totaal kostendekkende premie	<u>25.523</u>	<u>30.239</u>

11. Premiebijdragen risico deelnemers

Werknemersdeel	<u>10</u>	<u>72</u>
----------------	-----------	-----------

12. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2014	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	1.997	12.649	-21	14.624
Aandelen	40	60.518	-345	60.213
Vastrentende waarden	305	112.333	-185	112.453
Overige beleggingen	-3	0	-141	-144
Derivaten	6.587	13.701	-31	20.257
	8.926	199.201	-723	207.403

De overige beleggingskosten bestaan uit kosten voor valuta en collateralbeheer (€ 39 duizend) en kosten voor administratie en rapportage (€ 102 duizend). Deze kosten zijn verantwoord onder de overige beleggingen. De kosten vermogensbeheer zijn conform de opgave van de vermogensbeheerder en zijn om deze kosten inzichtelijk te maken uit de directe beleggingsopbrengsten gehaald.

2013	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	2.286	36	-23	2.299
Aandelen	88	44.078	-386	43.781
Vastrentende waarden	235	-21.728	-220	-21.713
Overige beleggingen	65	0	-41	24
Derivaten	6.569	-23.097	-41	-16.569
	9.243	-711	-710	7.822

13. Beleggingsresultaten risico deelnemers

Vermogensresultaten	2014 €	2013 €
	193	26

14. Overige baten

Interest waardeoverdrachten	84	0
Stortingen werkgever	2.900	25.000
Interest overig	1	0
Andere baten	1	3
	2.986	25.004

In 2014 heeft de werkgever GasTerra eenmalig twee bedragen van € 2,3 miljoen en € 0,6 miljoen gestort (2013: € 25 miljoen gestort door werkgever Gasunie). Deze bedragen zijn op de balans opgenomen als toeslagdepot en opbouwdepot en zullen meetellen bij de berekening van de dekkingsgraad, zoals beschreven in de ABTN.

15. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	27.105	25.590
Prepensioen	4.461	6.163
Partnerpensioen	6.036	5.879
Wezenpensioen	120	97
Arbeidsongeschiktheidspensioen	174	204
Anw-aanvulling	312	331
Afkoop pensioenen en premierestitutie	22	27
Overige uitkeringen	63	36
	38.293	38.327

	2014	2013
	€	€
16. Pensioenuitvoeringskosten		
Bestuurskosten	749	685
Kosten verantwoordingsorgaan en visitatiecommissie	20	23
Administratiekostenvergoeding	511	441
Accountantskosten	51	41
Certificerend actuaire	51	98
Adviserend actuaire	134	224
Overige advieskosten	10	0
Contributies en bijdragen	82	96
Overige	28	63
	<u>1.636</u>	<u>1.671</u>

Accountantshonoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

	2014			2013		
	Accountant	Overig netwerk	Totaal	Accountant	Overig netwerk	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Controle van de jaarrekening	37	0	37	33	0	33
Andere controleopdrachten	14	0	14	8	0	8
	<u>51</u>	<u>0</u>	<u>51</u>	<u>41</u>	<u>0</u>	<u>41</u>

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever.

	2014	2013
	€	€
17. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		
Pensioenopbouw	21.602	25.956
Rentetoevoeging	3.922	3.729
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-39.034	-39.550
Wijziging renteterminstructuur	200.959	-31.819
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	2.026
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	3.744	-139
Aanpassing sterftekosten	-1.235	0
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-1.654	-2.064
Toeslagverlening	17.972	0
	<u>206.275</u>	<u>-41.861</u>

18. Mutatie overige technische voorzieningen

Mutatie overige technische voorzieningen	<u>1.618</u>	<u>-875</u>
--	--------------	-------------

19. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	<u>91</u>	<u>29</u>
---	-----------	-----------

20. Saldo overdracht van derden

Inkomende waardeoverdrachten	-6.139	-742
Uitgaande waardeoverdrachten	2.365	904
	<u>-3.774</u>	<u>162</u>

21. Overige lasten

Interest waardeoverdrachten

2014	2013
€	€
31	12

Groningen, 10 juni 2015

Overige gegevens

13 Overige gegevens

13.1 Resultaatverdeling

Het Bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar als volgt te verdelen:

Onttrekking toeslagdepot € 11.246 duizend

Dotatie opbouwdepot € 4.346 duizend

Dotatie algemene reserve € 135 duizend

13.2 Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe financieel toetsingskader

Met ingang van 1 januari 2015 is het nieuwe financieel toetsingskader (hierna nFTK) ingegaan. Vanaf 2015 gelden er andere eisen omtrent de waardering van de verplichtingen, de bepaling van de dekkingsgraad en de toeslagverlening. Hieronder worden de belangrijkste wijzigingen genoemd. Per onderdeel wordt tevens besproken wat de verwachte impact van de wijzigingen zal zijn op de verslaglegging van het fonds.

Waardering technische voorzieningen

Voor de waardering van de technische voorziening wordt gebruik gemaakt van de actuele risicovrije rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB. Deze rentetermijnstructuur wordt gebaseerd op actuele marktrenten voor looptijden tot 20 jaar en groeit daarna richting een Ultimate Forward Rate (UFR). De UFR bedraagt 4,2%. De driemaandsmiddeling van de rente wordt niet meer toegepast. Door het niet meer toepassen van de driemaandsmiddeling stijgt de technische voorziening van het fonds van € 1.243.262 duizend naar € 1.295.462 duizend. De dekkingsgraad daalt hierdoor van 109,0% naar 104,6%.

Dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad wordt berekend door de waarde van het pensioenvermogen te delen door de waarde van de technische voorziening. Aangezien de technische voorziening gewaardeerd wordt op basis van de actuele rentetermijnstructuur kan de dekkingsgraad sterk fluctueren met de dagkoersen op de financiële markten. Daarom wordt naast de actuele dekkingsgraad een meer stabiele dekkingsgraad geïntroduceerd, de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het 12-maands voortschrijdende gemiddelde van de actuele dekkingsgraad. In de middeling worden de aan DNB gerapporteerde maanddekkingsgraden meegenomen. De beleidsdekkingsgraad bedraagt 111,9% per eind december 2014.

Vereiste dekkingsgraad (VDG)

De rekenregels voor de vereiste dekkingsgraad zijn aangepast. Deze wijziging is al in 2011 aangekondigd in het document "Uitwerking herziening berekeningssystematiek vereist eigen vermogen" van juni 2011. De algemene vuistregel is dat de vereiste dekkingsgraad met 5% punt zal stijgen. De VDG is gebaseerd op de rentetermijnstructuur die van toepassing is bij de waardering van de technische voorziening.

Omdat alle dekkingsgraden die ten grondslag liggen aan de beleidsdekkingsgraad gebaseerd zijn op een rente met driemaandsmiddeling is het ook toegestaan om de VDG per 1-1-2015 te berekenen o.b.v. een rente met driemaandsmiddeling. De VDG wijzigt door de gewijzigde rekenregels van 114,9% naar 119,3%.

Financiële positie

De financiële positie van het fonds wordt bepaald aan de hand van de beleidsdekkingsgraad en de vereiste dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad moet ten minste het niveau hebben van de vereiste dekkingsgraad. Als de beleidsdekkingsgraad van het fonds onder de vereiste dekkingsgraad ligt, is er sprake van een tekortsituatie en maakt het fonds een herstelplan.

Op basis van het nFTK is er sprake van een tekortsituatie.

Herziening Pensioenreglement 2013

Eind 2014 hebben Gasunie en vervolgens GasTerra met de vakbonden overeenstemming bereikt over een nieuwe pensioenovereenkomst. De nieuwe pensioenregeling (verwerkt in Pensioenreglement 2013) is voor medewerkers van Gasunie en GasTerra van kracht op 1 januari 2015. Dit is een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. De pensioenrichtleeftijd blijft 67 jaar. Per 1 januari 2015 is de pensioenregeling aangepast aan de fiscale kaders. Ten opzichte van het originele pensioenreglement 2013 zijn de belangrijkste wijzigingen het verlagen van het opbouwpercentage van 2,0% naar 1,875%, het invoeren van een maximaal pensioengevend salaris van € 100.000, het invoeren van de mogelijkheid van partiële arbeidsongeschiktheid en het verlagen van de franchise naar het wettelijk minimum.

13.3 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Gasunie te Groningen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2014.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds. Mijn oordeel is gebaseerd op het Financieel Toetsingskader zoals dat op balansdatum van toepassing was.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Gasunie is naar mijn mening niet voldoende, vanwege een reservetekort.

Voor de volledigheid merk ik op dat, op basis van gegevens die door het pensioenfonds zijn aangeleverd en door mij op plausibiliteit gecontroleerd, mijn oordeel over de vermogenspositie per 1 januari 2015 op basis van het nieuw Financieel Toetsingskader niet zou zijn gewijzigd.

Apeldoorn, 10 juni 2015

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

13.4 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring over de jaarrekening 2014

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2014 van Stichting Pensioenfonds te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Gasunie op 31 december 2014 en van het resultaat over 2014, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2014;
- de staat van baten en lasten over 2014; en
- de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Gasunie (hierna de "Stichting") zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 5,6 miljoen. De materialiteit is gebaseerd op 0,5% van het pensioenvermogen, zijnde het totaal van de pensioenverplichtingen en de reserves (exclusief bestemmingsreserve). Dit betreft het vermogen dat de basis vormt voor de berekening van de dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 288 duizend rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering en toelichting van niet-beursgenoteerde beleggingen

De beleggingen zijn een significante post op de balans van de stichting. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen), maar er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waarde berekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in beleggingsfondsen.

De waarderingonzekerheid neemt toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waarde berekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name vastgoedfondsen, kennen eveneens relatief veel waarderingonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven op pagina 68 en een nadere toelichting opgenomen in toelichting "Beleggingen voor risico pensioenfonds". Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2014 € 83 miljoen is belegd in derivaten en voor € 97 miljoen in vastgoedfondsen.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2014.

Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde vastgoedfondsen hebben wij door middel van een deelwaarneming de aansluiting vastgesteld met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, alsmede de backtesting (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de monitoring procedures van de uitvoeringsorganisatie onderzocht. Voor de posities in derivaten hebben wij de interne beheersmaatregelen van het waarderingsproces onderzocht en met gebruikmaking van onze waarderingsexperts voor een selectie van derivaten de waardering en de daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst. Wij hebben de in de waardering van deze derivaten gehanteerde veronderstellingen zoals rentecurves beoordeeld aan de hand van marktgegevens.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen, betreffen de belangrijkste verplichtingen in de balans van de Stichting. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG). De tafels worden gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij de Stichting op basis van uitgevoerde analyses op het eigen deelnemersbestand.

Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen aan ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.

De Stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven op pagina 70 en een nadere toelichting opgenomen in toelichting "6. Technische Voorzieningen". Uit deze toelichting blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden door toepassing van de meest recente prognosetafel en een wijziging van de ervaringssterfte. Volgens deze toelichting is de dekkingsgraad hierdoor 0,1% hoger uitgekomen.

Bij de controle hebben wij gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van de Stichting. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, de verwachte werkzaamheden en aandachtsgebieden afgestemd voor de controle. De rolverdeling en afspraken zijn vastgelegd in instructies en aan elkaar bevestigd. Daarnaast hebben wij met de certificerend actuaris de uitkomsten van de uitgevoerde werkzaamheden afgestemd. Tevens hebben wij onderling gegevens uitgewisseld met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2014.

Hierbij hebben wij het intern actuariel rapport zoals opgesteld door de Stichting en het certificeringsrapport zoals opgesteld door de certificerend actuaris beoordeeld. Wij hebben ons hierbij een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen door het beoordelen van de uitkomsten van de door de Stichting uitgevoerde analyses waaronder de ervaringssterfte en kostenopslag. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij actuariële specialisten betrokken.

Wij hebben de uitkomsten van deze analyses, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met

de Stichting en de certificerend actuaris.

Hierbij hebben wij de actualiteit van het grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en

de aanwezigheid van een consistente gedragslijn in aanmerking genomen.

Uitvoering van vermogensbeheer- en pensioenbeheerprocessen bij de uitvoeringsorganisatie

De Stichting heeft de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer uitbesteed aan derde partijen. Het bestuur blijft conform de Pensioenwet eindverantwoordelijk voor de gehele dienstverleningsketen. De financiële informatie die ontvangen wordt van deze partijen is opgenomen in de jaarrekening van de Stichting.

De Stichting heeft de relatie tussen haar verantwoordelijkheden voor de processen en de uitbesteding daarvan aan de uitvoerders van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 89 van de van de jaarrekening.

Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening, hebben wij de juiste werking van interne beheersmaatregelen bij de uitvoeringsorganisaties beoordeeld op basis van de ontvangen ISAE 3402 of soortgelijke rapportages.

Verder hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd zoals cijferanalyses en deelwaarnemingen met als doel de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen te controleren.

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening.

- Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de Stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het jaarverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het jaarverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Benoeming

Wij zijn door het bestuur benoemd als accountant van Stichting Pensioenfonds Gasunie. Ondergetekende treedt op als externe accountant sinds de controle van het boekjaar 2006.

Zwolle, 10 juni 2015

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. J. Niewold RA.

Bijlagen

Begrippenlijst

Aandelenhedge

Het pensioenfonds dekt met behulp van voorwaardelijke derivaten gedeeltelijk de gevolgen voor de financiële positie van het pensioenfonds van een extreme daling van de aandelenmarkten af.

Aangesloten onderneming

Een rechtspersoon die krachtens de statuten tot het pensioenfonds is toegelaten.

Aanspraken (opgebouwde)

Recht op toekomstige uitkering van pensioen.

ABTN

Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In de ABTN zet het Bestuur van het pensioenfonds uiteen welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan het pensioenfonds. De ABTN (ook wel bedrijfsplan) gaat nader in op de organisatie van het pensioenfonds, de inhoud van de pensioenregeling, de financiële opzet (waaronder grondslagen), het beleidskader (toeslag- en beleggingsbeleid), de sturingsmiddelen, de hoofdlijnen van het interne risicobeheersingssysteem alsmede de hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst.

Actuariële risico's

Risico's in verband met sterfte en arbeidsongeschiktheid waardoor het pensioenfonds meer of minder moet uitbetalen dan hetgeen de actuaris heeft berekend bij de bepaling van de Technische voorzieningen.

Adviserend actuaris

Een actuaris combineert economische en wiskundige technieken ten behoeve van de vaststelling van de benodigde koopsommen of premies en de verplichtingen van het pensioenfonds (vaststelling Technische voorzieningen). Tevens verricht de adviserend actuaris risicoanalyses en studies met betrekking tot het afstemmen van verplichtingen en beleggingen.

AG Prognosetafel

Statistisch overzicht met betrekking de overlevings- en sterftekansen per leeftijd van een groep personen (bijvoorbeeld alle mannen van de bevolking van Nederland). De prognosetafels geven inzicht in de mogelijke toekomstige sterfteontwikkeling van de huidige generatie tot en met 2184. Deze worden vastgesteld door het Actuariel Genootschap (AG).

Asset Liability Managementstudie (ALM-studie)

Studie die inzicht geeft in de toekomstige ontwikkelingen van een pensioenfonds en die het pensioenfondsbestuur de mogelijkheid biedt om de diverse beleidsvariabelen (zoals beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid) in hun onderlinge samenhang te evalueren.

Autoriteit Financiële markten (AFM)

Een bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat toezicht houdt op het gedrag van de gehele financiële marktsector.

Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie wordt gevormd door minimaaldrie leden uit het Bestuur van het pensioenfonds en minimaal twee externe adviseurs. Zij adviseert het Bestuur over het strategische beleggingsbeleid en bepaalt het korte termijn beleggingsbeleid.

Beleidsdekkingsgraad

Het gemiddelde van de over de afgelopen 12 maanden gepubliceerde dekkingsgraden, gebaseerd op de door DNB gepubliceerde RenteTermijnStructuur met UFR-methodiek.

Benchmark

Een maatstaf voor de beoordeling en vergelijking van de performance van beleggers onderling.

Certificerend actuaris

De waarmerkend actuaris die belast is met de beoordeling van de financiële positie van het pensioenfonds. Hij geeft jaarlijks een actuariële verklaring af, waarmerkt de actuariële verslagstaten en stelt een rapport op ter onderbouwing van zijn oordeel.

Collateral

Een zekerheid (onderpand) in de vorm van geld, goederen of rechten, waarop iemand zich kan verhalen als de tegenpartij niet aan zijn verplichtingen voldoet.

Collectieve Defined Contribution (CDC)

De financiering van de pensioenregeling waarbij de werkgever jaarlijks een vaste premie beschikbaar stelt voor alle deelnemers.

Commodities

Een belegging in grondstoffen of bulkgoederen die op termijn via standaardcontracten wordt verhandeld.

Compliance officer

De interne toezichthouder van het pensioenfonds. Verantwoordelijk voor de integriteitshandhaving en ziet erop toe dat het pensioenfonds, de bestuurders en de andere betrokken personen de wet- en regelgeving handhaven.

Contante waarde (van de pensioenverplichtingen)

De waarde die op dit moment aanwezig moet zijn om, rekening houdend met renteaangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, toekomstige pensioenbetalingen te kunnen verrichten.

Continuïteitsanalyse

Met een continuïteitsanalyse wordt beoordeeld of de financiële risico's voor een pensioenfonds zich, met inachtneming van een realistische schatting van de toekomstige ontwikkeling van de economie, op lange termijn binnen aanvaardbare grenzen bevinden. Daarbij wordt de kracht van de verschillende beleidsinstrumenten en de ontwikkeling daarvan in kaart gebracht en wordt de consistentie in de toezegging, financiering en communicatie ten aanzien van toekomstige toeslagverleningen getoetst.

De continuïteitsanalyse bestrijkt een toetsingshorizon van 15 jaar. Per 1 januari 2015 wordt de continuïteitsanalyse vervangen door de haalbaarheidstoets.

Countervailing power

De onderhandelingskracht van het pensioenfonds ten opzichte van tegenpartijen of dienstverleners.

Crisisplan

Dit financiële plan beschrijft de maatregelen die het Bestuur kan inzetten als de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt. Dat is het geval als de dekkingsgraad van het pensioenfonds zich bevindt op of beweegt richting kritische waarden.

Deelnemer

De werknemer met een arbeidsovereenkomst bij Gasunie of GasTerra die deelneemt aan het Pensioenreglement en pensioenaanspraken verwerft jegens het pensioenfonds overeenkomstig de bepalingen van dit Pensioenreglement.

Dekkingsgraad

De waarde van het totaal aanwezige vermogen van het pensioenfonds uitgedrukt in een percentage van de Technische voorzieningen.

Dekkingstekort

Er is sprake van een dekkingstekort (ook wel onderdekking) wanneer een pensioenfonds minder eigen vermogen heeft dan het minimaal vereist eigen vermogen.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat onder andere de navolging van de Pensioenwet bewaakt.

Deposito

Uitgeleend geld voor een vaste periode tegen een vooraf overeengekomen vaste rentevergoeding.

De-risking beleid

Het eind 2012 ingezette beleid om het beleggingsrisico aanmerkelijk te verlagen door staatsobligaties aan te kopen ten laste van de aandelenportefeuille.

Derivaten

Afgeleide financiële instrumenten, dat wil zeggen financiële contracten, waarvan de waarde wordt afgeleid van een onderliggende waarde (bijv. een aandeel), een referentieprijs of een index (bijv. de AEX-index). De hoofdvormen zijn opties, futures contracten en forward contracten. Ook valutatermijncontracten worden als derivaten aangemerkt.

Duratie

De gemiddelde (met de contante waarde gewogen) looptijd van de cashflows van een obligatielening, een obligatieportefeuille of verplichtingen. Een maatstaf voor de rentegevoeligheid van die lening, portefeuille of verplichtingen. Hierbij geldt: hoe hoger de duratie, hoe rentegevoeliger de lening, portefeuille of verplichtingen.

Ervaringssterfte

De fonds specifieke ervaringssterfte op basis van het Towers Watson Ervaringssterftemodel 2012.

FIFO

(First In First Out) Een systeem waarbij de oudste gemiste indexatie als eerste wordt ingehaald.

Financieel Toetsingskader (FTK) en nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK)

De door DNB uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsden die vanaf 1 januari 2007 verplicht is. Met ingang van 1 januari 2015 is het FTK aangepast en de tenaamstelling gewijzigd in nFTK.

Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (FVP)

Bij werkloosheid zal de opbouw van de pensioenverzekering in beginsel stoppen. Er bestaat echter een wettelijke regeling die een tijdelijke voortzetting van de opbouw mogelijk maakt: de FVP-regeling.

Gedragscode

In de gedragscode staan voorschriften voor bestuurders en andere betrokken personen bij het pensioenfonds, ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het pensioenfonds aanwezige, vertrouwelijke informatie.

Gerealiseerd resultaat

Resultaat na verkoop van de beleggingen.

Gewezen deelnemers

Personen (nog niet pensioengerechtigd) die bij het pensioenfonds opgebouwde aanspraken hebben uit het verleden maar die geen extra aanspraken meer opbouwen zoals deelnemers dat nog wel doen. Voorbeeld zijn ex-werknemers van Gasunie die hun opgebouwde rechten niet hebben overgedragen aan het pensioenfonds van de nieuwe werkgever.

Herstelplan

Plan van aanpak gericht op het herstel van het dekkingstekort of het reservetekort bij een pensioenfonds.

Inflation Linked Bonds (ILB)

Obligaties waarvan het rendement afhankelijk is van een inflatiemaatstaf.

Kortetermijnherstelplan

In een situatie van onderdekking (ook wel dekkingstekort) dienen pensioenfondsden binnen drie maanden na het ontstaan hiervan een kortetermijnherstelplan op te stellen en in te dienen bij De Nederlandsche Bank. Het kortetermijnherstelplan bevat de concrete maatregelen waardoor het pensioenfonds binnen een termijn van maximaal drie jaar weer zal beschikken over het minimaal vereist eigen vermogen. De maatregelen in het kortetermijnherstelplan worden gebaseerd op een recente continuïteitsanalyse die het pensioenfonds heeft uitgevoerd. Per 1 januari 2015 vervalt de verplichting een kortetermijnherstelplan in te dienen.

Kruiseffecten

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de primo dekkingsgraad. Dit zorgt ervoor dat de optelling van primo dekkingsgraad plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de ultimo dekkingsgraad. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatscomponenten groter wordt.

Langetermijnherstelplan

Indien er sprake is van een reservetekort dienen pensioenfonds binnen drie maanden na het ontstaan hiervan een langetermijnherstelplan op te stellen en in te dienen bij De Nederlandsche Bank. Het langetermijnherstelplan bevat de concrete maatregelen waardoor het pensioenfonds binnen een termijn van maximaal vijftien jaar weer voldoet aan het vereist eigen vermogen.

De maatregelen in het langetermijnherstelplan worden gebaseerd op een recente continuïteitsanalyse die het pensioenfonds heeft uitgevoerd. Per 1 januari 2015 vervalt de verplichting een langetermijnherstelplan in te dienen.

Leeftijdsterugstelling

Het bewust kijken in de sterftetafel bij een jongere leeftijd dan de daadwerkelijke leeftijd, om zo te anticiperen op een toekomstige stijging van de gemiddelde levensduur van de gehele bevolking of van een bevolkingsgroep (bijvoorbeeld alleen mannen).

LifeCycle Mix

De gespreide portefeuille met beleggingsfondsen waarin het spaarkapitaal wordt belegd binnen de pensioenspaarregeling. In overeenstemming met het persoonlijke risicoprofiel, leeftijd en pensioendatum van de deelnemer wordt een passende LifeCycle Mix gekozen.

LIFO

(Last In First Out) Een systeem waarbij de meest recente gemiste indexatie als eerste wordt ingehaald.

Liquide middelen

Vermogensbestanddelen die onmiddellijk en met beperkte kosten te gelde kunnen worden gemaakt (bijvoorbeeld bankrekeningen).

Marktwaaarde

De waarde van een belegging op basis van de actuele marktnotering.

Matchingportefeuille

De matchingportefeuille heeft als doel op de korte termijn te zorgen voor een stabiele ontwikkeling van de financiële positie van het pensioenfonds door het nominale renterisico van het pensioenfonds te beperken.

Minimaal vereist eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt 104,2% van de Technische voorzieningen voor eigen rekening.

Obligatie

Schuld papier van een onderneming/staat met een vaste of variabele rente en een vaste looptijd waarna de schuld zal worden afgelost.

Onderdekking

Er is sprake van onderdekking (ook wel dekkingstekort) wanneer een pensioenfonds minder eigen vermogen heeft dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Ongerealiseerd resultaat

Herwaardering van de beleggingen ultimo jaar. Deze opbrengst wordt gerealiseerd na verkoop van de beleggingen.

Onvoorwaardelijke derivaten

Een onvoorwaardelijk derivaat is een type derivaat waarbij alle betrokken partijen verplicht zijn op een bepaald tijdstip een afgeleid financieel instrument toe te passen, ongeacht de prijsontwikkeling van de onderliggende waarde. Dit zijn gewone termijncontracten, futures, valutaswaps, renteswaps, total return swaps op aandelen of commodities, etc.

Opbouwdepot

Een bestemmingsreserve voor een aanvullende financiering, indien de premie ontoereikend is, van de pensioenopbouw in het Pensioenreglement 2013.

Overrente

Het positieve verschil tussen het beleggingsrendement van het pensioenfonds en de rekenrente.

Pensioencommissie

De Pensioencommissie adviseert het Bestuur over het pensioenbeleid, de communicatie en het beheer en de uitvoering van de pensioenregelingen. De Pensioencommissie wordt gevormd door minimaal drie leden uit het Bestuur van het pensioenfonds.

Pensioenresultaat

De ontwikkeling van het pensioenresultaat geeft de koopkracht van het pensioen in tijd weer.

Pensioenspaarkapitaal

Het kapitaal dat wordt opgebouwd bij deelname aan de pensioenspaarregeling. Het kapitaal bestaat uit de stortingen door de deelnemer en de beleggingsopbrengsten op het kapitaal. Met het pensioenspaarkapitaal kan pensioen worden ingekocht bij het pensioenfonds.

Performance

Het totale rendement over het jaar verkregen uit de beleggingen.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdomspensioen, partner- en wezenpensioen.

Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance)

De manier waarop het pensioenfonds is georganiseerd en de verantwoordelijkheden worden uitgevoerd. De Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur zijn verankerd in de Pensioenwet en hebben betrekking op zorgvuldig Bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid en functioneren van het Bestuur, verantwoording alsmede intern toezicht.

Prudentieel toezicht

Prudentieel toezicht richt zich op de soliditeit van financiële ondernemingen, waaronder pensioenfondsen, en draagt bij aan de stabiliteit van de financiële sector. Dit toezicht berust bij De Nederlandsche Bank.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde vermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst. Deze wordt gebruikt bij de berekening van de contante waarde van de Technische voorzieningen en wordt doorgaans afgeleid van de rentetermijnstructuur.

Rentehedge

Het pensioenfonds dekt met behulp van obligaties, voorwaardelijke en onvoorwaardelijke derivaten gedeeltelijk de gevolgen voor de financiële positie van het pensioenfonds van een extreme daling van de rente af.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur (of yield curve) is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. Een normale rentetermijnstructuur heeft een stijgend verloop: als iemand zijn geld voor een langere periode uitleent, eist hij normaliter een hogere vergoeding dan bij een lening over een korte termijn.

Reservetekort

Er is sprake van een reservetekort bij pensioenfondsen als het aanwezige eigen vermogen kleiner is dan het vereist eigen vermogen, maar groter is dan het minimaal vereist eigen vermogen. Bij een dergelijk tekort dient de financiële positie binnen maximaal vijftien jaar te worden hersteld, waarbij het herstelpad een gestaag verloop kent. Hierdoor wordt voorkomen dat het herstel van een groot reservetekort naar achteren wordt verschoven. Indien sprake is van een reservetekort dient het pensioenfonds een langetermijnherstelplan op te stellen.

Resultaat arbeidsongeschiktheid

Positief of negatief effect op de Technische voorzieningen ontstaat door een afwijking tussen de werkelijke arbeidsongeschiktheid en de geraamde arbeidsongeschiktheid gedurende het jaar.

Resultaat sterfte

Positief of negatief effect op de Technische voorzieningen ontstaat door een afwijking tussen de werkelijke sterfte en de geraamde sterfte gedurende het jaar.

Returnportefeuille

Het doel van de returnportefeuille is het behalen van een hoog rendement om op de lange termijn goede kans op toeslagverlening te creëren. Dit zal vooral worden gedaan door te beleggen in risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen, onroerend goed en grondstoffen.

RJ 610

RJ 610 is een richtlijn van de Raad voor de Jaarverslaggeving die aansluit op wetgeving. In deze richtlijn zijn ook instructies opgenomen voor pensioenfondsen. Deze geven onder andere aan hoe posten op de balans moeten worden ingedeeld.

Securities lending

Het tijdelijk uitlenen van waardepapieren aan een derde partij.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Swaps (rente)

Transactie tussen twee partijen waarbij de vaste en variabele interestverplichtingen over een hoofdsom worden uitgewisseld gedurende een vooraf overeengekomen periode. De hoofdsommen worden hierbij niet uitgewisseld.

Swaps (total return)

Beleggingsconstructie waarbij het pensioenfonds met een tegenpartij voor een bepaalde periode overeenkomt dat, tegen vergoeding van een rente, het pensioenfonds het rendement van een index (aandelen of commodities) ontvangt (indien positief) of betaalt (indien negatief).

Swaptions

Een voorwaardelijk derivaat waarbij de koper het recht heeft, maar niet de plicht, om binnen een bepaalde periode een (rente) swap af te sluiten onder vooraf vastgestelde voorwaarden.

Technische voorzieningen (TV)

De actuarieel berekende waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken.

Termijnkoers

Koers waartegen op een vast tijdstip in de toekomst verschillende vermogensbestanddelen tegen elkaar worden uitgewisseld.

Toeslagen (op uitgekeerde pensioenen)

Dit betreft toeslagen op de pensioenen in verband met gestegen kosten van levensonderhoud (voorheen: indexatie).

Toeslagdepot

Een bestemmingsreserve voor de toeslagverlening van de pensioenaanspraken van actieve deelnemers aan het Pensioenreglement 2013.

Total return

Het positieve of negatieve totale resultaat dat wordt behaald op een belegging.

Uitvoeringsovereenkomst

Overeenkomst tussen de werkgevers en het pensioenfonds omtrent de uitvoering en financiering van de pensioenovereenkomst bij het pensioenfonds. Dit begrip is opgenomen in de Pensioenwet. De uitvoeringsovereenkomst is in de plaats gekomen van de financieringsovereenkomst.

Ultimate Forward Rate (UFR)

Een kunstmatige aanpassing van de rentetermijnstructuur zodat de rente gaat bewegen naar een vaste waarde bij een lange looptijd

Uniform pensioenoverzicht (UPO)

Een pensioenoverzicht waarin de uitkeringen bij pensionering, overlijden en arbeidsongeschiktheid eenduidig worden gepresenteerd. Alle pensioenuitvoerders hanteren eenzelfde format (opgesteld door de pensioenkoepels). Hierdoor zijn de pensioenoverzichten eenvoudig naast elkaar te leggen en is het streven om

de (gewezen) deelnemers een duidelijk beeld van de financiële situatie bij pensionering te geven. Vanaf 1 januari 2008 is het hanteren van een UPO voor alle pensioenuitvoerders verplicht.

Valutahedge

Het pensioenfonds dekt met behulp van onvoorwaardelijke derivaten gedeeltelijk de gevolgen voor de financiële positie van het pensioenfonds van een wijzing in een vreemde valutakoers af.

Valutarisico

Het risico dat de waarde van een financieel instrument fluctueert als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

Valutatermijntransactie

Transactie waarbij op een vast tijdstip in de toekomst (op termijn) verschillende valuta tegen elkaar worden omgeruild tegen een vastgestelde prijs bij het aangaan van de transactie.

Vastrentende waarden

Belegging in obligaties of leningen op schuldbekentenis waarbij periodiek een vaste rente wordt vergoed door de uitgever van de obligatie.

Verantwoordingsorgaan (VO)

Orgaan waaraan het Bestuur van het pensioenfonds jaarlijks verantwoording moet afleggen. De drie leden worden benoemd door het Bestuur en vertegenwoordigen de werkgever, de deelnemers en de pensioengerechtigden.

Vereist eigen vermogen

Het vereist eigen vermogen bedraagt een percentage van de Technische voorzieningen voor eigen rekening.

Vermogensresultaten

Alle al dan niet gerealiseerde valuta- en effectenkoers verschillen ten opzichte van de aanschafwaarde (of waarde aan het begin van een jaar).

Visitatiecommissie

Een commissie die jaarlijks het functioneren van het Bestuur beoordeelt. Deze commissie wordt benoemd door het Bestuur en bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen.

Volatiliteit

De beweeglijkheid van beurskoersen.

Voorwaardelijke derivaten

Een voorwaardelijk derivaat is een type derivaat waarbij één van de partijen (de koper) het recht heeft, maar niet de plicht, om binnen een bepaalde periode dan wel op een bepaald tijdstip een vooraf vastgesteld afgeleid financieel instrument toe te passen. Dit zijn putopties, callopties, renteopties, etc.

Waardeoverdracht

Wanneer bij verandering van werkgever het pensioenfonds de contante waarde van de pensioenaanspraken uit het vorige dienstverband inneemt en daarvoor fictieve dienstjaren geeft, is er sprake van waardeoverdracht.

Witteveenkader

Een term bij de belastingheffing die aangeeft hoeveel er jaarlijks voor de opbouw van een pensioen maximaal mag worden afgetrokken. Op die manier bouwt men een pensioen op zonder dat men daar bij de inleg van de premie al belasting over heeft betaald. De ingelegde pensioenpremie, het pensioenvermogen, is gedurende de hele periode van inleg vrijgesteld van rendementsheffing en kan zo belastingvrij aangroeien. Het betalen van inkomstenbelasting vindt plaats als er pensioen wordt uitgekeerd.

Zakelijke waarden

Beleggingen in vastgoedfondsen en aandelen.